

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì

© 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Licence - Creative Commons CC:BY-NC-ND

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Lúkà 'ì. Akódhi nda tá Pólò ni atsìamu ki àlo 'ì (16:10, àruka ni íbe), ìndì akódhi ni àzìamu ki àlo 'ì (2 Tìmòtèyò 4:11; Kòlòsáyì 4:14). Kònìdhi búkù Lúkà dré tisìle dhi ni rì 'ì. Akódhi ni búkù ni àlo rú zile «Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi» léna dhi, adré tà tíí Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kídhólé áyì àzì ni kídhoma lésè, tsàle kítú áyì dorà'a bhù na dhi 'á dhi ki tíí (1:1-2). Akódhi ni búkù ni rì kònìdhi léna dhi, adré tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ki tíí kòdhya. Adré di móndyá Yésu ni ka'ìbhá drìdrì dhi ì kisú tá Tírí Lólo gò, ì dré Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrúsalmà na, bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na ngíni ya dhi ni tíí (1:8). Adré kpà tadhá dhi, Giká kídhó rè zyà Rúbí Tani nda ni mu Yúdà ànzi ì véna gò, dré kpà mùzoá móndyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di tà Giká dré kisùle 'òle kíno lésè gò kídhózó 'òá Yúdà ànzi ì kòfalé dhi, adré 'òá kíswálé tíí móndyá ka'ìbhá Èkèlèzyà le dhi ì kòfalé.

Tà kàdrì àruka Lúkà dré adrèzó tà ni ki tisì dhi ì kòni 'ì: (1) Tírí Lólo ni àzì móndyá ka'ìbhá ì léna dhi; (2) móndyá ka'ìbhá dhi ki lídrì ladzama atsálé Krísto àdhya tíni dhi; (3) móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì lizo Rúbí Tani longó sùrú tíí ì dré dhi; (4) móndyá ka'ìbhá dhi ki mì pfòma ìndì àyì ki togó tsìma àzì tayílé àyì drígá dhi na dhi.

Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi ki atìma

- 1) Yésu ni ka'ìbhá ki 'òma adrélé gànzi ró akódhi ni àzì 'o dhi (1:1–2:47)
- 2) Móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrúsalmà na dhi (3:1–8:3)
- 3) Móndyá ka'ìbhá dhi ki àzì lizo Rúbí Tani longó bvò Yùdáyà àdhya na

ìndì Sàmàríyà àdhya na dhi (8:4–12:25)

4) Pólò ni àzì lizo Rúbí Tani longó móndyá sùrú twá ro dhi i dré dhi (13:1–28:31)

a) Pólò ni atsí andre ni àlo (13:1–14:28)

b) Ru kisuma Yèrúsalmà na dhi (15:1-35)

c) Pólò ni atsí andre ni rì (15:36–18:22)

d) Pólò ni atsí andre ni na (18:23–21:16)

e) Pólò ni rùma Yèrúsalmà na dhi, ìndì akódhi ni lèma Rómà na dhi (21:17–28:31)

1

Yésu lazí áyi ka'ibhá i dré dhi, ì ni Tírí Lólo kisú

¹ Atálágó Tèyòfílè, áma búkù drìdrì dhi léna dhi, má tisì tá tà tíí Yésu dré 'òle ìndì tadhále, kidhólé áyi àzì ni kidhoma lésè, ² tsàle kítú áyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi i.^a Drìdrì akódhi ni dòzo dhi kandrá dhi, lazí tá tà àpóstolò í dré tá kipèle dhi i dri Tírí Lólo ni rìnyí sè. ³ Tàko ko, akódhi ni dràma àmvolésè dhi, tadhá tá áyi tàndì vésè be bí àyi nda i kandrá gò, dré tà bí dhi ki 'òzo tadházóá ngádra 'á dhi, i lídrì íbe káyà dhi. Agá tá àyi kandrá tà ta àyi dré Giká ni Òpè ni tà dri kítú nyadhi-rì.

⁴ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a ngá nya àyi íbe dhi 'á dhi, lazí tá tà àyi dri kònèni: «Lè mì kònga Yèrúsalmà 'ásè ko. Be ró dhi, mì kàdré tà áma Atá dré lazílé gò, má dré tà ni ni tàzo àmi dré dhi ni letè. ⁵ Tàko ko, Yòwánì fè tá ína bàtísimò móndí i dré dhi yí sè. Di, tayí ngbà 'í lókyá tsà, mì dré àmíkya bàtísimò kisúzó Tírí Lólo sè.»^b

Giká do Yésu bhù na

^a1:2 Búkù drìdrì Lúkà àdhya «Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi» 'i. À kònò Lúkà 1:1-4.

^b1:5 À kònò Mátáyò 3:11; Márokò 1:8; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:33.

⁶ Àpóstolò nda ì kòkímó ru Yésu làga dre dhi, ì dré lizízóá tíá dhi: «Mírì, mí ni go Ìsèréle ànzì kì òpì bha áyi totó tódhyá gbă lókyá kònìdhi sè?» ⁷ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Lókyá ìndì kítú áma Atá dré bhàle áyi tándì ni rìnyí sè dhi kì nìma, àmi kì tà 'ì ko. ⁸ Dì, lókyá Tírí Lólo dré dra asízó àmi kì asó dhi tú dhi, mì ni rìnyí kisé. Gò mì dré áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi kì longózó kídholé Yèrúsalmà 'a, bvò Yùdáyà àdhyà na, bvò Sàmàríyà àdhyà na, tsàle byá bvò ni kùdù na.»

⁹ Yésu kòtá tà nda ì dre dhi, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na àyi misè gò, ndùrùku dré akódhi ni kímózó. ¹⁰ Dì dré tá adrérà'a mbàle, ìndì ì dré adrérà'a ngá no bhù na dhi 'á dhi, àgo rì kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ì dré agázó ngbò ró àyi mìle gò, ¹¹ tàá àyi dré dhi: «Àmi mónyá Gàliláyà àdhyà ni ì, mì totó àmi adrélé ngá no bhù na àdho tà sè? Yésu dòle àmi vélésè bhù na kòdhi ni agò làsú be ngóro mì dré akódhi ni nòle mbàrà'a bhù na dhi tìni.»

À zì Mátáyà àzì do Yùdásì ni àrà 'a

¹² Gò àpóstolò nda ì dré sìzo kòngó Òlívè fa kya drìlésè, atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà dhi ni to gòzo Yèrúsalmà na.^c ¹³ Ì kòtsa bhàandre nda na dre dhi, ì dré fìzo mbàle dzó 'a kìle kurú na ì dré tá adrézó adrélé lána dhi na. Àyi nda ì tá: Pétèró, Yòwánì, Yàkóbhò, Àndréyà, Fìlípò, Tòmá, Bàràtòlòmáyò, Mátáyò, Yàkóbhò (Àlàfáyò ni mvá), Sìmónà (dhyà adrélépi tá àtsì ró áyi sùrú ni tà sè dhi), tsàle Yùdásì (Yàkóbhò ni mvá). ¹⁴ Àyi nda ì adrè tá ru kímó tíí, adrélé tà ta Giká be togó àlo sè landè àko ró. Ì adrè tá 'òá kònìni tùmání tòkó àruka íbe, Mátáyà Yésu ni andre be, ìndì adrúpi ni íbe.

¹⁵ Kítú nda kòna kì àlo sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá ànyíànyì kámá-àlo-drì-nyadhi-àlo dhi ì kímó tá ru. Gò Pétèró dré ngàzo áyi totó àyi kòfalé tàá dhi: ¹⁶ «Áma adrúpi ì, adrè tá lèá dhi, tà Tírí Lólo dré tá longolé Dàwídì tí Yùdásì ni tà dri gò, tìsìzóá Giká ni Kúlí na dhi kò'o ru. Yùdásì nda fè tá ína ì dhyà Yésu ni lebhá rùle dhi kì adrì dhi nì. ¹⁷ Akódhi tá àma kì àlo 'ì, ìndì Mírì tayí tá àzì kònìdhi àma drígá

^c1:12 «Atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà» kònìdhi tá ànyíànyì kílòméterè àlo dhi 'ì.

akódhi be. ¹⁸ Lãfa akódhi dré kisúlé tà kònzi í dré 'òle nda sè dhi sè dhi, gi tá amvú gò, dhèzo amvú nda na tsílítsili ró, 'a lafúlé gò, fí ni ì dré adàzo títi kìní mi. ¹⁹ Mòndyá títi Yèrúsalmà 'a dhi ì yi tá tà nda ni rúbí 'í. Ásà dhi, ì dré amvú nda ni rú zizo àyi ki bhàti sè <Àkèlèdámà>. Rú nda adré lèá tàle dhi <Amvú kàrí àdhya>. ^d ²⁰ Tàko ko, à tisì tá búkù Yúdà ànzi ki Longó kya na dhi:

<Lè akódhi ni bhà kàtsá tándró ro.

Lè kpà dhya àlo kòmo bhà àrà nda na ko.>^e

À tisì kpà dhi:

<Lè móndí àzya kòdo akódhi ni àzí akódhi ni àrà 'a.>^f

²¹⁻²² Ásà dhi, lè mà kòkìpè móndí àzya àzí do Yùdàsì ni àrà 'a, móndyá adrèbhá tá túmání àma fbe lókyá wáyí mà dré tá adrèrà'a tatsílé Mírì Yésu be dhi 'á dhi ì kòfalé. Àyi nda ì tá àma kòfalé kìdhólé Yòwánì dré bàtìsimò fèzo Yésu dré dhi sè, atsálé kítú akódhi ni dorà'a àma vélésè dhi 'á. Adré lèá dhi, dhya dra kípèle nda kàmú ì àma Mírì ni tà nobhá mì sè ni fbe, mà kàdréro Mírì ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó túmání akódhi be móndí ì dré.»

²³ Dì ì dré móndí rì dhi ki bhàzo àyi kandrà: Yòséfa adrélé kpà rú zìle Bàràsábà, rú àzya be Yúsitò dhi, ìndì Mátíyà be. ²⁴ Gò ì dré tà zizo Gìká tí kònìni: «Mírì, mí ni mína móndyá títi dhi ki togó be. Mí tadhá àma dré dhya mí dré kípèle àyi rì kònì ì kòfalé dhi kòdhya, ²⁵ akódhi nda kòdoró àzí àma adrèbhá àpòstolò ro ni ì kòfalé Yùdàsì ni àrà 'a. Tàko ko, Yùdàsì tayí ína àzí nda lizo àrà kítswálépi í dré dhi na.» ²⁶ Gò ì dré dzègé vùzo àyi rì nda ki rú sè.^g Mátíyà dré lavúzó, gò ì dré akódhi ni bhàzo àpòstolò mudrí-drì-àlo nda ì rú.

^d1:19 À kònò Mátáyò 27:3-8.

^e1:20 À kònò Longó ì 69:26.

^f1:20 À kònò Longó ì 109:8.

^g1:26 Lókyá àruka ì sè dhi, Yúdà ànzi ì adré tá móndí ki kípè kítswálé Gìká ni àzí 'o dhi dzègé sè. Ì adré tá tà zi Gìká tí gò, adrézó dzègé vu, Gìká kòtadháro àyi dré dhya í dré kípèle dhi kòdhya be dhi bvó.

Tírí Lólo así adhéle Yésu ni ka'ibhá i drísè

¹ Kìtú gwányá Pàtèkótè àdhya dré atsázó dhi sè dhi, Yésu ni ka'ibhá ì kímó tá ru adréle títi àrà àlo dhi na.^h ² Gbã kòdhwa, kpòrò dré ndròzo bhù lésè ngóro lyãandre gú dhi dré adréle avilé dhi tñi gò, kpòrò nda dré afízó gale dzó ì dré tá adrézó liríle lána dhi léna. ³ Gò ì dré ngá ngóro àtsí làdra tñi dhi ni nòzo ru lanzirà'a asíle liríle àyi àlo àlo títi dhi i drísè. ⁴ Di àyi títi dhi ì dré gàzo Tírí Lólo sè gò, ì dré ngàzo adréle ti twátwa ki ta, ngóro Tírí nda dré adréle bhàle àyi tí dhi tñi.

⁵ Lókyá nda sè dhi, mómí zyandre Yúdà ànzi ró angábhá sùrú títi bvò drì dhi ì lésè, adrébhá kpà tròle Giká ni tà rú dhi ì adré tá adréle Yèrúsalmà 'a. ⁶ Di ì kòyi kpòrò nda dre dhi, ì dré ru kímózó zyandre ró gò, àyi ki drì dré abízó, àyi àlo àlo títi dhi ì dré adréle àyi nda ki yi adrérà'a àyi ki tàndi ki ti ta dhi sè. ⁷ Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwābhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Mómíyá títi adrébhá tà ta kòni ì tsì mómí Gáliláyà lésè dhi 'i ko? ⁸ Di àma àlo àlo títi dhi i, mà adré àyi ki yi adrérà'a àma ki tàndi ki ti ta ngíníngíni ró? ⁹ Àma kòfalé dhi, mómí àruka ì angá bvò Pàrùtíyà àdhya lésè, Mèdíyà àdhya lésè, Èlámà àdhya lésè, Mèsòpòtámíyà àdhya lésè, Yúdáyà àdhya lésè, Kàpàdòkíyà àdhya lésè, Pótò àdhya lésè, Àsíyà àdhya lésè, ¹⁰ Fírígíyà àdhya lésè, Pàfilíyà àdhya lésè, Èzèpétò àdhya lésè, àrà ànyi Kìrénè làga bvò Libíyà àdhya na dhi lésè, bhàandre Rómà àdhya lésè, ¹¹ tùrù Kùrètè àdhya lésè, ìndi bvò Àràbíyà àdhya lésè.ⁱ Àma ki àruka ì Yúdà ànzi 'i. Àruka ni ì kó mómí sùrú twá ro Yúdà ànzi ki Giká ni ka'ibhá dhi 'i.

^h2:1 Pàtèkótè kòndhi, gwányá Giká dré fèle Yúdà ànzi ì dré adrézó lenzélé lànyá lokoma ni tà sè dhi 'i. À kònò Pfòma 23:16; 34:22; Lèvitíkè 23:15-21; Dùtèrònómè 16:9-11. Pàtèkótè nda kítú nyadhi-rì-drì-mudrí gwányá Pásikà àdhya àmvolésè.

ⁱ2:11 Mómíyá bvò Èzèpétò àdhya lésè ìndi Libíyà àdhya lésè kòni ì angá tá kpà bvò kàdrì Àfiríkà àdhya lésè.

Dì àma tíí, mà adrè àyi kì yi adrèrà'a tà kàdrìkàdrì Giká dré 'òle dhi kì tà ta àma kì tándì kì ti sè!»¹² Dì àyi tíí nda kì líndrì adrè tá gàle bhwǎbhwa, àyi kì drì dré kpà adrézó abílé gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Tà kòdhi adrè lèà tàle ngíni?»¹³ Dì, àyi kì àruka ì adrè tá àyikya Yésu nì ka'ìbhá nda kì gu, adrézó tàá dhi: «Ì adrè dràle wá lìtsí dré!»

Pètèró longó Giká nì kúlí móndí zyandre ì dré

¹⁴ Dì Pètèró ì àpóstolò mudrì-drì-àlo àruka nda íbe dhi, ì dré ngàzo àyi kì totó móndyá zyandre nda ì kandrà gò, akódhi dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró nì ì, ìndì àmi tíí adrèbhá adrélé Yèrúsalmà 'a nì ì, m̀ ga r̀ è bíbhalé má vélé ká! Lè m̀ k̀ǹ ì tà adrélèpi lavúlé kòdhi dóro.¹⁵ Wá adrè móndyá k̀ǹ ì kì tsi ǹ ngóro m̀ dré adrélé kisùle dhi t̀ǹ ì ko. Tàko ko, dhu r̀ è t̀dzí 'ì.¹⁶ Be ró dhi, tà kòdhi ína tà pròfètà Yòwélè dré tá longolé dhi 'ì:

¹⁷ «Giká tà dhi: Lókyá kùdù sè dhi,

má nì áma Tírí kutú móndyá tíí ì dri.

Dì àmi kì ànziàgo ì àmi kì ànzitòkó íbe dhi kì tà longó pròfètà kya t̀ǹ ì.

Àmi kì kàdhúra kì ngá dra agábhá àyi mi toróbí t̀ǹ ì dhi kì no,

ìndì àmi kì màlìga kì toróbí twátwa dhi kì abì.

¹⁸ Lókyá nda sè dhi, má nì áma Tírí kutú áma màràbà àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dri gò,

ì dré adrézó tà longó pròfètà kya t̀ǹ ì.

¹⁹ Má nì tà líndrìga ró dhi kì 'o agalé bhù m̀bhalé 'á,

adrézó tà adrèbhá áma r̀nyí tadhá dhi kì 'o agalé bvò dri:

kàrí nì kutú, àtsí nì ko, ìndì àtsíkà nì sa tátá.

²⁰ Kìtú nì ru ladzá atsálé t̀ǹ ìmvá ro, ìndì mbà nì líká kàrí t̀ǹ ì 'íká,

gò Mírì nì kítú múrúngú ìndì rúku ró dhi dré atsázó ndò.

²¹ Dì móndyá tíí dra liyíbhá Mírì rú dhi kì adrí.»^j

²² Pètèró gò tàá dhi: «Àmi Ìsèrélè ànzi nì ì, m̀ yi r̀ è áma kúlí nì ì ká! Giká tadhá àmi dré ngádra 'á dhi, Yésu Nàzàrètà lésè dhi tá dhya í dré amùle ǹ dhi 'ì, tà

^j2:21 À k̀ǹǹ Yòwélè 3:1-5.

twátwa lín-dríga ró í dré fèle Yésu nda dré 'òle àmi kòfalé dhi ì sè, ngóro àmi kì tándì mì dré nìle be dhi t́nì. ²³ À lefè tá akódhi nda àmi dríga, ngóro Gìká dré tá tà nì nì bhàle nìzoá drìdrì dhi t́nì gò, àmi tùmání mómí kónzi dhi íbe dhi, mì dré akódhi nì tidízo dràle fa kipakipa dri. ²⁴ Dì, Gìká dré ína akódhi nì tingázó dràdrà lésè, akódhi nì apázó ngáaswa dràdrà àdhya lésè. Àngyá ko, dràdrà nì rìnyí kitswá tá ína akódhi nì ru bwà ko. ²⁵ Dàwídì tà tá akódhi nì tà dri dhi:

«Má adré tá ngbú Mírì Gìká nì no má kandrá.

Àngyá ko, akódhi áma dríagó lésè, má kòlyàró tirì dré àlomvá ko.

²⁶ Dì ásà dhi, áma togó adré gàle arí sè bí, ìndì áma làdra adré lenzélé.

Áma rúbhá nì kpà adré lídrì íbe, má dré adrélé mì bha Mírì véna dhi sè.

²⁷ Tàko ko, mí kitswá mína áma tayí mómíyá dràbhá dre dhi kì àrà na ko, ìndì mí kitswá ámi Dhya lólo dhi nì tayí ñwàle mógó na ko.

²⁸ Mí 'o ma láti lídrì àdhya kì nì dre.

Dì mí nì áma fe gàle arí sè bí mà dré adrélé tùmání mí be dhi sè.»^k

²⁹ Áma adrúpi ì, má kitswá tàá àmi dré ngádra 'á dhi: Áma kì tábhí Dàwídì drà tá ína síle gò, akódhi nì mógó dré adrézó àma kòfalé be atsálé àndrò kònìdhi.

³⁰ Dì, akódhi nda tá pròfétà 'ì. Nì tá kpà tà Gìká dré tá lazílé í dré mómídrà sè tàle dhi, Gìká nì áyi toyó kì àlo bha adrélé ópí kàdrì ro í t́nì dhi be. ³¹ Dì kònò tà adrélépi tá alìle dhi drìdrì dre dhi, dré Mèsíyà nì ngàma dràdrà 'ásè dhi nì tà longózó tàzoá dhi, Gìká kitswá akódhi nì tayí mómíyá dràbhá dre dhi kì àrà na ko, ìndì kitswá akódhi nì rúbhá tayí ñwàle mógó na ko. ³² Dì Gìká tingá Yésu nda dràdrà lésè dre. Áma títi kònì ì, dhya tà nda nì nobhá mì sè dhi 'ì. ³³ Dì Gìká kòtingá akódhi nda kurú na bhàle áyi dríagó lésè dre dhi, akódhi dré Tírí Lólo áyi Atá dré tá lazílé dhi nì kisúzó gò, dré Tírí nda nì kutúzó àma dri, ngóro mì dré adrélé nòle ìndì yìle àndrò kònìdhi t́nì. ³⁴ Tàko ko, Dàwídì mbà tá ína bhù na nì ko. Dì, tà tá ína dhi:

«Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi:

Mí alì lírìlé áma dríagó lésè,

^k2:28 À kònò Longó ì 16:8-11.

³⁵ tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo
adrélé ámi pá zàle dhi 'á.»¹

³⁶ Adré di làá dhi, sùrú wáyi Ìsèrélè ànzì kya ì kònì tà kònìdhi dóro: Gìká bhà Yésu mì dré tá tidílé fa kípákípa dri nda kòdhi adrélé Mírì ro, ìndì Mèsíyà ro!»

³⁷ Mòndyá nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki togó dré ñòzo kizà dré gò, ì dré lizízóá Pétèró ì tí àpóstolò àruka íbe dhi: «Àma ki adrúpi ì, adré di làá dhi, mà kò'o ngíni?»

³⁸ Pétèró logó àyi dré dhi: «Àmi àlo àlo títi ni ì, mì kòladzá àmi ki togó gò, bàtísimò dòzo Yésu Krísto ni rú sè, Gìká kòtrìró àmi ki tàkonzì ì be dhi bvó. Di mì ni Tírí Lólo Gìká dré dra fèle àmi dré àngyá dhi ni kisú. ³⁹ Tàko ko, tà Gìká dré lazílé kòdhi àmi dré, àmi ki ànzì ì dré, ìndì mòndyá títi adrèbhá làwú làvo 'ásè dhi ì dré. Tà bàti ró dhi, lazikúlí nda mòndyá títi Mírì àma ki Gìká dré dra azílé dhi ì dré.»

⁴⁰ Di Pétèró dré kúlí àruka bí dhi ki tàzo àyi dré, àyi ki kodzózó tàzoá dhi: «Mì kòtìdrí àmi lapázó mòndyá ándrò gòdhógòdho ni ì kòfalésè wà.» ⁴¹ Di àyi Pétèró ni kúlí ka'ìbhá dhi ì dré bàtísimò dòzo. Gò mòndí ànyíànyi ngùlù-na dhi ì dré ru amúzó Yésu ni ka'ìbhá nda íbe kítú nda sè.

Yésu ni ka'ìbhá ki adrema ngá àlo ró dhi

⁴² Di Yésu ni ka'ìbhá nda ì adré tá àyi ki fe adrélé tà àpóstolò ì dré tá adrélé tadhálé dhi ki yi, adrézó ngá àlo ró àyi kòfalésè. Ì adré tá ngá nya túmání, adrézó tà ta Gìká be landè àko ró. ⁴³ Àyi títi dhi ki líndrì adré tá gàle bhwäbhwa, Gìká dré tá adrélé àpóstolò nda ki 'o adrélé tà twátwa líndrìga ró dhi ki 'o bí dhi sè.

⁴⁴ Mòndyá ka'ìbhá títi nda ì adré tá ru amú adrélé ngá àlo ró, adrélé àyi ki ngá ki lanzí àyi kòfalésè. ⁴⁵ Ì adré tá àyi ki amvú ki lagí àyi ki ngá íbe, adrézó làfa ni ni lanzí àyi kòfalésè, ngóro àyi ki àruka ki lemerè dré adrélé dhi tíni. ⁴⁶ Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò na. Ì adré tá kpà mányàngá do nyàle àyi ki dzó ì 'ásè, adrézó nyàá arí sè togó ànzimvá kya tíni dhi be.^m ⁴⁷ Ì adré

¹2:35 À kònò Longó ì 110:1.

^m2:46 Gìká ni Kúlí tisìle Gírìkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «...ì adré tá mápà

tá kpà Giká ni rú bha kùle. Àyi ki tà tá dóro mónnyá tíí ì mìlésè. Dì kítú àlo àlo tíí ì sè dhi, Mírì adré tá móndí àruka í dré tá adrélé tídrílé dhi ki amú tùmání àyi fbe.

3

Pétèrò tídrí agó àlo tìle mèrèkpè ro dhi

¹ Kítú àlo dhi, Pétèrò ì Yòwánì be dhi ì adré tá mbàle tépelò na sáà na kítú rírí àmvolésè dhi sè, lókyá ànzyà gà adrézó tà zi Giká tí dhi sè. ² Lókyá nda sè dhi, à adré tá agó àlo tìle mèrèkpè ro dhi ni adó bhàle tépelò nda ni zèrìbàti zìle Aveave ró dhi làga, ànzyà ì dré adrélé 'òle kítú àlo àlo tíí ì sè dhi tíni, kàdréro ngá zi móndí adrébhá file tépelò na dhi ì tí. ³ Dì akódhi nda kònò Pétèrò ì Yòwánì be adrérà'a 'òle file dre dhi, dré kidhózó adrélé làfa zi àyi tí. ⁴ Pétèrò ì Yòwánì be dhi ì dré akódhi ni nòzo dhi gò, Pétèrò dré tàzoá drá dhi: «Mí nò rè àma ká!» ⁵ Dì agó nda dré adrézó àyi ki no adrézó kisùá dhi, í ni ngá kisú àyi drígásè.

⁶ Dì, Pétèrò dré tàzoá drá dhi: «Ma làfa ledélé àrezá sè yà, kó ngalè órò sè yà dhi àko. Dì, ngá má dré adrézó ába dhi, má adré mána fèá mí dré: Yésu Krísto Nàzàrétà lésè dhi ni rú sè, mí nga, mí kidhó atsí to!» ⁷ Gò Pétèrò dré akódhi ni dríagó rùzo, akódhi ni 'òzo ngàle dhi bvó. Gbã kòdhwa, akódhi ni pá ì kèlìkpo ni fbe dhi ì dré tombázó gò, ⁸ dré ngàzo àyi totó trà pá dri gò, kidhólé atsí to. Dì dré adrézó lile lowábe, adrélé Giká ni rú bhabe kùle. Gò ì dré fizo akódhi be tépelò na. ⁹ Mónnyá tíí dhi ì kònò akódhi adrérà'a atsí to, adrézó kpà Giká ni rú bha kùle dre dhi, ¹⁰ ì dré nìzoá tàle dhi, akódhi tá mèrèkpè agó adrélépi tá lírìlé adrélé ngá zi tépelò ni zèrìbàti zìle Aveave ró dhi làga dhi 'ì dhi be. Dì àyi ki líndrì dré gàzo bhwäbhwa gò, ì dré adrézó síbhálé be ngbo tà atsálépi akódhi nda rú dhi sè.

Pétèrò longó Giká ni kúlí tépelò na

¹¹ Agó nda dré rè dhu adrérà'a tròle Pétèrò ì rú Yòwánì be dhi 'á dhi, mónnyá zyangre tíí nda ì dré arázó líndrìga be afílé àyi vélé tépelò ni kògbo zìle

tonò». Kúlí kòdhi ì kítswá leá tàle dhi, ì adré tá mányàngá Mírì àdhyà ni nya.

Sòlòmónò àdhya ró dhi lé. ¹² Pétèró kònò tà nda dre dhi, dré tàzoá móndyá nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzì ni i, àmi ki líndrí adré gàle tà kòdhi sè àdho tà sè? Mì adré kpà àma ki no, ngóro mà 'o tá àmakya agó kònìdhi atsí to àma ki tàndi ki rìnyì sè yà, kó ngalè mà dré adrélé tròle Giká ni tà rú dhi sè yà dhi na tìni àdho tà sè?

¹³ Giká Àbàràrà àdhya, Ìsákà àdhya, ìndì Yàkóbhò àdhya, Giká àma ki tábhí kya nda bhà áyi adhemakandra Yésu ni mì lanzile tà kòdhi sè dhi nì. Mì lefè tá àmikya Yésu nda kitswálé dràle gò, akódhi ni tà gàzo rè Pìlátò kandrà, tágba Pìlátò nda dré tá ìna akódhi ni lèzo trèle dhi. ¹⁴ Di mì gà tá àmikya Dhya lólo ìndì gyägya nda gò, mómí pfùlepi àlo dhi ni zìzo trèle àmi dré kòdhya. ¹⁵ Di mì pfu tá dhya láti nzilepi mómí i dré adrízó nda dràle gò, Giká dré ìna akódhi ni tingázó dràdrà lésè. Àma dhya tà nda ki nobhá mì sè dhi 'i. ¹⁶ Agó mì dré adrélé nòle ìndì nìle kònìdhi bhà ìna áyi tà ka'ìka'ì Yésu ni rú na gò, rú nda dré akódhi ni 'òzo tombálé. Tàko ko, Yésu ni rú nda i tùmání tà ka'ìka'ì bhàle rú nda léna dhi be dhi, ì 'o agó kònìdhi adrìlé wáyì, ngóro àmi tíí mì dré adrélé nòle dhi tìni.

¹⁷ Àma adrúpi i, má nì tàle dhi, tà mì dré 'òle àmi ki kàdrì ìbe Yésu rú nda i, mì 'o tá tà nìma ko na dhi be. ¹⁸ Di, láti nda sè dhi, Giká 'o tà í dré tá longólé drìdrì áyi pròfètà tíí dhi i tí dhi kitswálé tíí. Longó tá dhi, áyi Mèsíyà ni kizà nya.ⁿ

¹⁹ Adré di lèá dhi, mì kòladzá àmi ki togó agòzo Giká vélé, kòtrìró àmi ki tàkonzì i be dhi bvó. ²⁰ Mì kò'o kònìni dhi, mì ni lókyá adrézó àmi ki togó tindrì dhi ni kisú Mírì véna. Akódhi ni kpà Mèsíyà í dré zìle àmi dré drìdrì dhi ni amù.

Akódhi nda Yésu 'i. ²¹ Di, adré lèá dhi, akódhi nda kàdré dhu rè bhù na, tsàle lókyá Giká dré dra tà tíí dhi ki 'òzo atsálé tídhí ro dhi 'á, ngóro dré longólé kínó lésè áyi pròfètà lólo dhi i tí dhi tìni. ²² Tàko ko, Mósè tà tá dhi: «Mírì àmi ki Giká ni pròfètà àlo má tìni dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndi ki sùrú lésè amùle àmi dré. Adré lèá dhi, mì kàdré tà tíí dré dra tàle àmi dré dhi ki yi. ²³ Di, dhya ángùdhi dra pròfètà nda ni yìlepi ko dhi, Giká ni akódhi nda ni tingá móndyá ìna i kòfalésè gò, akódhi ni tà 'òzo akílé.»^o

ⁿ3:18 À kònò Lúkà 24:25-27.

^o3:23 À kònò Dùtèrònómè 18:15, 18, 19.

²⁴Tà bàti ró dhi, kidhólé Sàmùwélè rú dhi, pròfétà àlo àlo tíí kúlí longóbhá dhi ì longó tá tà adrèbhá ru 'o ándrò kòni ì kòdhya. ²⁵Àmi ró dhi, àmi ànzi adrèbhá tà pròfétà ì dré longólé nda ki kisú tàylé ro dhi 'i. Mì adré kókpà tà Giká dré bhàle ru yìzo àmi ki tábhí fbe dhi ni kisú tàylé ro. Tàko ko, Giká lazí tá Àbàràrà dré dhi: «Má ni tà tani bha sùrú tíí bvò àdhya ì dri ámi ànzi ì sè.»^p ²⁶Dì Giká kò'o áyi adhemakandra Yésu nda apfòle dre dhi, dré rè zyà akódhi ni amùzo àmi, Ìsèrélè ànzi ì véle 'íká, kàdrìró àmi àlo àlo tíí dhi ì àmi ki tà kònzi lésè, tà tani bhàzo àmi dri be dhi bvò.»

4

Pètèró ì Yòwánì be dhi ì pfò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrà

¹Pètèró ì Yòwánì be dhi ì dré rè dhu adrèrà'a tà ta mónnyá zyandre nda ì dré dhi 'á dhi, kòwánà ì, tépelò likíbhá ki kàdrì, ìndì Sàdùkáyò fbe dhi ì dré atsázó àrà nda 'á. ²Àyi ki togó adrè tá aswálé àpòstolò nda ì rú, ì dré tá adrélé tà tadhá móndí ì dré dhi sè. Àngyá ko, ì adrè tá Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó, adrézó kpà longóá dhi, mónnyá Yésu ni ka'ìbhá dhi ki kókpà nga dràdrà 'ásè.^q ³Dì ì dré Pètèró ki rùzo Yòwánì be bhèle bádzó na ngá wàle tà. Tàko ko, kitú ndì dre. ⁴Dì, móndí àruka bí àyi ki kúlí yibhá dhi ì ka'ì tá Yésu gò, mónnyá tíí Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré lizózó tsàle ànyíanyi ngùlù-nzi.

⁵Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki drì kobhá ì, àyi ki bhàgo ì ìndì tatrítrí kúlí tadhábhá fbe dhi, ì dré ru kimózó Yèrúsalmà 'a. ⁶Àyi kòfalé dhi tá: kòwánà ki kàdrì rú zìle Ánà dhi, Kàyáfà, Yòwánì, Àlìgìzándrè, tsàle móndí àruka kòwánà ki kàdrì ni sùrú lésè dhi fbe. ⁷Dì ì dré Pètèró ki 'òzo apfòle Yòwánì be àyi kandrà gò,

^p3:25 Giká ni Kúlí tisìle Gírìkì ti sè dhi adrè tàà kònwa dhi: «Má ni tà tani bha sùrú tíí bvò àdhya ì dri ámi kòrì sè.» Kòrì nda Yésu, Mèsíyà 'i. À kònò Kidhoma 22:18; 26:4.

^q4:2 Sàdùkáyò kòni ì tá Yúdà ànzi ki drì kobhá, adrèbhá ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà ka'ì ko dhi 'i.

ì dré lizízóá àyi tí dhi: «Mî 'o àmíkya tà kòdhi àdhi ni rìnyí sè ya, kó ngalè àdhi ni rú sè ya dhi?»

⁸ Dì Pétèró gàlepi Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi dré logózóá àyi dré dhi: «Àmi, Yúdà ànzi kì kàdrì ì bhàgo íbe ni ì, ⁹ àndrò kònìdhi, à adrè àma kì lizí tà dóro 'òle mèrèkpè agó àlo dhi dré dhi ni tà sè, ìndì akódhi nda adrí ngíni ya dhi ni tà sè.

¹⁰ Adrè dì lèá dhi, àmi tùmání Ìsèrélè ànzi íbe tíí dhi ì, mì kònì tà kònìdhi dóro: Agó kònìdhi adrè áyi totó rúbhá be dóro àmi kandrá, Yésu Krísto Nàzàrétà lésè dhi ni rú ni rìnyí sè. Mî tidí tá Yésu nda dràle fa kípákípa dri gò, Giká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. ¹¹ Akódhi nda ni tà sè dhi, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi:

«Kírà àmi dzó sibhá ì mì dré gàle gàgà dhi,

gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó driá dhi ró.»^f

¹² À adrè tà tidrízó dhi ni kisú mómí twá Yésu nda rúsè dhi na ko. Tàko ko, rú àzya Giká dré afèle mómíyá bvò dri dhi ì dré kitswázó adrílé ásà dhi yókódhó.»

¹³ Dì Yúdà ànzi kì bhàgo kàdrì nda ì kònò Pétèró ì Yòwánì be adrérà'a tà ta tirì àko dre dhi, àyi kì líndrì dré gàzo bhwǎbhwa. Àngyá ko, ì nò tá dhi, àyi nda ì tá mómí tàko tà ndabhá nìle ko dhi 'ì. Dì, ì nì kpà tàle dhi, àyi mómí adrèbhá tá tùmání Yésu be dhi 'ì dhi be. ¹⁴ Dì, ì dré tá adrélè mèrèkpè agó adrílépi nda ni no adrérà'a áyi totó àyi làga dhi sè dhi, ì kitswá tá àyíkya kúlí logó àyi tí bwà ko.

¹⁵ Dì ì dré Pétèró kì 'òzo p̄òle Yòwánì be àyi kandrásè kivi na gò, ì dré tà nda ni 'a nyàzo àyi kòfalé ¹⁶ tàzoá dhi: «Mà ni 'òá àgo kòdhi kì tà sè ngíni? Tàko ko, mómíyá tíí adrèbhá Yèrúsalmà 'a dhi ì nì tàle dhi, àyi nda ì 'o àyíkya tà líndrìga ró dhi 'í dhi be. Mà kitswá àmakya kayíá bwà ko. ¹⁷ Dì, adrè lèá dhi, mà kòlogá àyi tàzoá dhi, ì kògò véle tà ta dhya àlo dré agó kòdhi ni rú sè ko, tà kòdhi ni rúbí kògòró la'úlé mómí ì kòfalésè lile drìdrì ko dhi bvó.»

¹⁸ Dì ì dré gòzo àyi nda kì azí gò, tà tàma ìndì tà tadhama Yésu ni rú sè dhi ni logázó àyi dré tà tàndì ró. ¹⁹ Dì, Pétèró ì Yòwánì be dhi ì dré logózóá àyi tí dhi: «Mî lanzí rè tà kònìdhi ni bvó ká: Adrélè Giká ni kúlí ga 'òle, kitswázó àmi kì

^f4:11 À kònò Longó ì 118:22.

kúlí ka'ì 'òle dhi, tsì dóro Giká mìlésè? ²⁰ Tàko ko, mà kitswá àmakya tà mà dré nòle mì sè ìndì mà dré yìle bíbhálé sè dhi kì longoma tayí bwà ko.»

²¹ Di bhàgo kàdrì nda ì dré gòzo kúlí aswaaswa kì ta àyi dri gò, ì dré àyi kì tayízó ìle. Ì kisú tá àyikya tà àlo tà ñòzo àyi dri dhi ko. Tàko ko, mónyá tíí dhi ì adré tá Giká nì rú bha kùle tà ru 'òlepi nda nì tà sè. ²² Àngyá ko, mèrèkpè agó adrílépi líndrígá ró nda nì kóná lavú tá ína nyadhi-rì.

Yésu nì ka'ìbhá ì zi tà Giká tí

²³ À kòtayí Pétèró ì Yòwánì be dre dhi, ì dré gòzo àyi kì arúpi Yésu nì ka'ìbhá dhi ì véna, tà tíí kòwánà kàdrì ì bhàgo ìbe dhi ì dré tàle àyi dré dhi kì tíí. ²⁴ Àyi nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo kúlí yo togó àlo sè tàzoá Giká dré dhi: «Mírì rúku ró bhù kì bhàlepi bvò be, yíandre be, ìndì ngá tíí àyi lé dhi ìbe nì, ²⁵ mí longó tá kúlí ámi màràbà, àma kì tábhí Dàwídì tí Tírí Lólo nì rìnyí sè mi, tàzoá dhi:

«Súru tíí dhi kì togó aswá àdho tà sè?

Mónyá bvò àdhya ì yi ru kitswázó tà àngyá 'o àdho tà sè?

²⁶ Ópí kàdrì bvò àdhya ì lotó àyi, ìndì móndí kì kàdrì ì kímó ru, kitswázó ru pfu Mírì Giká rú, ìndì akódhi nì Mèsíyà rú.»^s

²⁷ Tà bàti ró dhi, bhàandre kònìdhi 'á dhi, Èródè ì Pòtíyò Pilátò be dhi ì amú tá ru túmání móndí súru twá ro dhi ìbe ìndì ìsèrélè ànzi ìbe, kitswázó tà 'o ámi adhemakandra lólo, Yésu mí dré zìle dhi rú.^t ²⁸ Ì 'o kònìni, kitswálé tà mí dré kisùle 'òle kínó lésè ámi rìnyí sè dhi ì kò'oró ru be dhi bvó. ²⁹ Di nyànomvá dhi, Mírì, mí kòyi kúlí aswaaswa ì dré adrélé tàle àma rú dhi ì. Mí kòfè rìnyí àma ámi màràbà ì dré, adrézó ámi kúlí longó tirì àko. ³⁰ Mí kòkìdzì kpà ámi drígá rìnyí ró dhi, adrézó móndí kì tídrí àyi kì drà ì lésè, adrézó kpà tà líndrígá ró adrèbhá ámi rìnyí tadhá dhi kì 'o, ámi adhemakandra lólo, Yésu nì rú sè.» ³¹ Ì kòzi tà nda ì Giká tí akílé dre dhi, àrà ì dré ru kímózó lána nda dré ru kizízó. Di ì dré gàzo tíí Tírí Lólo nì rìnyí sè gò, ì dré ngàzo adrélé Giká nì kúlí longó móndí ì dré tirì àko.

^s4:26 À kònò Longó ì 2:1-2.

^t4:27 À kònò Mátáyò 27:1-2; Lúkà 23:7-11.

Yésu ni ka'ibhá ì lanzí àyi ki ngá i àyi kòfalésè

³²Móndyá tíí Yésu ni ka'ibhá dhi ì amú tá ru adrélé ngá àlo ró àyi ki togó na ìndì àyi ki tà kisùkisù na. Dhya àlo àyi kòfalé adrélépi tàá dhi, ngá ína ngbà 'í í dré kalóma dhi tá yókódhó. Be ró dhi, ì adré tá àyi ki ngá tíí dhi ki lanzí àyi kòfalésè. ³³Àpóstolò ì adré tá Mírì Yésu ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà longó rinyí kàdrì sè. Di àyi tá Gìkà ni togó tani íbe àyi rú. ³⁴Dhya àlo lemerè ro àyi kòfalé dhi tá yókódhó. Àngyá ko, àyi tíí adrèbhá amvú íbe yà, kó ngalè dzó íbe yà dhi ì adré tá ngá nda ki lagí, adrézó làfa ni ni adó alìzo ³⁵bhàá àpóstolò i kandrá. Di à adré tá làfa nda ni lanzí móndí àlo àlo i dré ngóro àyi ki lemerè dré adrélé dhi tíni.

³⁶Agó àlo rú be Yòséfà angalépi Lévi ni sùrú lésè, tile tùrù Kìpìrò àdhyà na dhi tá àyi kòfalé. Àpóstolò ì fè tá drá rú Bàrànába. (Rú nda kòdhi adré làá tàle dhi «Mvá adrélépi móndí ki togó òmbà dhi».) ³⁷Akódhi nda tá amvú àlo dhi íbe gò, dré lagízóá, làfa ni ni adózó alìzo bhàá àpóstolò i kandrá.

5

Ànànyà i Sàfìrà be dhi

¹Agó àlo rú be Ànànyà dhi i tòkó ni Sàfìrà be dhi i tá kpà amvú àlo dhi íbe gò, ì dré lagízóá. ²Di, Ànànyà nda dré ína làfa ni àruka òngázó zùle áyi tàndi dré gò, àmbí ni ni dòzo lizo bhàá àpóstolò i kandrá. Di akódhi ni tòkó ni tá kpà tà nda dóro.

³Gò Pétèro dré tàzoá drá dhi: «Ànànyà, mí tayí mína Sàtánà file ámi togó na àdho tà sè? Mí tà kinzò Tírì Lólo dré gò, amvú kòdhi ni làfa àruka òngázó zùle ámi tàndi dré. ⁴Drìdrì mí dré amvú nda ni lagízó dhi kandrá dhi, amvú nda tá mína 'i ko? Mí dré lagízóá dhi àmvolésè dhi, làfa nda tá mí drígá gò, mí dré tá kitswázó tà àngùdhi mí dré lèlè 'òle dhi ni 'o àsà dhi ko? Mí 'o di mi ngíni tà kòdhi ni kisù 'òle kònni dhi? Mí tà kinzò móndí i dré ko. Be ró dhi, mí tà mína kinzò Gìkà dré.» ⁵Ànànyà kòyi kúlí nda i dre dhi, dré dhèzo dràle. Di tirì dré móndyá tíí tà nda ni yibhá dhi ki 'òzo lavúlé. ⁶Gò kàdhùrà àruka ì dré alìzo

akódhi ni àbvò do lambélé gò, ì dré p̄òzo siá.

⁷ Ànyîanyi sáà na àmvolésè dhi, Ànànyà ni tòkó dré afízó Pétèró i vélé, tà lavúlépi nda ni nì àko ró. ⁸ Pétèró dré lizízóá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì lagí amvú kòdhi làgí be kòdhòpi bàti?» Tòkó nda logó dhi: «Àyíya, kòdhi làgí nda 'i.» ⁹ Di Pétèró tà drá dhi: «Mì 'o àmi ngíni ru yi ámi agó be kitswázó Mírì ni Tírì tabhì litílé dhi? Mí nò rè ká! Dhya ámi agó ni sibhá dhi i dzó tí. Ì ni kókpà ámi do p̄òzo mí be.» ¹⁰ Gbã kòdhwa, tòkó nda dré dhèzo dràle Pétèró kandrà. Gò kàdhùrà nda ì dré afízó akódhi ni àbvò kisú. Ì dré dòzoá, p̄òzo siá agó ni làga. ¹¹ Di tirì dré mónyá tíí Èkèlézyà le dhi ki 'òzo lavúlé, túmání mónyá tíí tà nda ni yibhá dhi íbe.

Àpóstolò ì 'o tà línríga ró dhi i bí

¹² Àpóstolò ì adré tá tà línríga ró adrébhá Giká ni rìnyí tadhá dhi ki 'o bí móndí i kòfalé. Mónyá ka'ibhá tíí dhi ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò ni kògbo zìle Sòlòmónò àdhya ró dhi na. ¹³ Di, móndí àruka ì adré tá tabhìle ru amú àyi íbe ko, tágba mónyá tíí dhi ì dré tá adrézó àyi ki rú ta dóro dhi. ¹⁴ Tágba kònìni dhi, móndí zyandre àgo ró ìndì tòko ró dhi ì adré tá Mírì Yésu ni ka'ì, adrézó ru amú mónyá ka'ibhá nda íbe adrélé lile drìdrì. ¹⁵ Ásà dhi, à adré tá dràbhá ki do tobhàle lánzá i dri ìndì kíndri i dri láti i bhálésè, kitswálé Pétèró kònì dra lavú dhi, ndìndì akódhi ni línrí kòlavúró àyi nda ki àruka i drìsè gò, ì kàdríró be dhi bvó. ¹⁶ Móndí zyandre angábhá bhàandre ànyi Yèrúsalmà làgàsè dhi i lésè dhi ì adré tá kpà dràbhá ki adó, móndí tirí kònzi ì dré adrélé mì p̄òle dhi íbe, alìzo àyi íbe. Gò àyi tíí nda ì dré adrézó adrílé.

À pfo àpóstolò ki mì

¹⁷ Di kòwánà ki kàdrì túmání mónyá tíí akódhi làga adrébhá Sàdùkáyò i ró dhi íbe dhi, ì adré tá lovó kònzi bha àpóstolò nda i rú. ¹⁸ Gò ì dré àyi ki rùzo bhèle bádzó mónyá tíí i dré dhi na. ¹⁹ Di, ngátsi sè dhi, ángéló Mírì àdhya dré ína bádzó nda ni ti ki tinzìzo, àyi ki adrìzo ap̄òzo àyi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi: ²⁰ «Mì lè àmi ki totó tépelò na, adrélé lídrì tídhí ro kòdhi ni rúbí longó móndí i dré.» ²¹ Di drùbhì kíno, ì dré lèzo tépelò na gò, kídhólé adrélé móndí ki tadhá, ngóro ángéló

nda dré tá tàle àyi dré dhi tìni.

Kòwánà ki kàdrì nda i mónnyá akódhi làga dhi ìbe dhi ì kòtsa dre dhi, ì dré Ìsèrélè ànzi ki bhàgo kàdrì ki kimózo títí. Gò ì dré móndí ki mùzo kitswálé àpóstolò nda ki adrì bãdzó lésè. ²² Di, dhya mùle nda ì kòtsa dre dhi, ì kisú tá àyi nda ì bãdzó na ko. Di ì dré gòzo gòle tà nda ni longó bhàgo kàdrì nda ì dré, tàzoá dhi: ²³ «Mà dré tsàzo kònale dhi, mà kisú tá dhi, à atsú tá bãdzó ni ti ì gágá. Mà kisú kpà bãdzó likíbhá ì adrérà'a àyi ki totó dzóti nda ì kandrá. Di, mà kònzì dzóti nda ì dre dhi, mà dré àmakya dhya àlo kisúzo ko.» ²⁴ Di tépelò likíbhá ki kàdrì, kòwánà kàdrì ìbe dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki drì dré abízo gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá àpóstolò nda ì nì ya dhi. ²⁵ Di dhya àlo dré atsázo longóá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Àgo mì dré tá bhèle bãdzó na dhi ì totó àyi tépelò na, adrélé móndí ki tadhá.» ²⁶ Gò tépelò likíbhá ki kàdrì nda ì dré ngàzo lìle móndí ni ìbe, àpóstolò nda ki adrì alìzo àyi ìbe. Di, ì adrì tá àyi rìnyí sè ko, ì dré tá adrélé ngá ro, móndí zyandre dhi ki dra àyi ki lebhé todràle kírà sè dhi sè.

²⁷ Ì kàdrì àyi dre dhi, ì dré àyi ki 'òzo apfòle bhàgo kàdrì nda ì kandrá gò, kòwánà ki kàdrì dré àyi ki lizízo tàzoá dhi: ²⁸ «Mà logá tá àmì dré tà tadhama agó kòdhi ni rú sè dhi ko? Di, mì nò rè ká! Mì 'o àmìkya tà mì dré adrélé tadhálé kòdhi ayílé Yèrúsalmà 'àsè títí dre. Mì adrè kpà agó kòdhi ni kàrí le bhàle àma dri.»

²⁹ Gò Pétèró ì àpóstolò àruka nda ìbe dhi ì dré logózoá dhi: «Adrè làá dhi, mà kàdré Giká ni kúlí ka'ì 'òle dhi kòdhya, móndí kya ko. ³⁰ Giká àma ki tábhí kya tìngá Yésu mì dré tá àmìkya tidílé dràle fa kípakípa dri dhi dràdrà lésè. ³¹ Di Giká dré akódhi nda ni tìngázo kurú na bhàle àyi dríágo lésè adrélé ópí kàdrì ro ìndì móndí ki tidrílépi ró, kòfèró láti Ìsèrélè ànzi ì dré àyi ki togó ladzázó, Giká kòtrìró àyi ki tàkonzì ì be dhi bvó. ³² Àma dhya tà nda ki nobhá mì sè dhi 'ì, ngóro Tírí Lólo Giká dré afèle mónnyá adrèbhá àyi kúlí ka'ì 'òle dhi ì dré dhi dré kpà adrélé dhi tìni.»

³³ Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndì ró gò, ì dré adrézó àyi ki le 'òle todràle. ³⁴ Fàrisáyò àlo rú be Gàmàlìyélè dhi tá àyi nda ì kòfalé. Akódhi nda tá tatrítrí kúlí tadhálépi lindrì ro mónnyá títí ì mìlésè dhi 'ì. Di

dré ngàzo áyi totó bhàgo kàdrì nda i kòfalé tàá dhi, à kò'o rè àgo nda i p̄fòle kivì na lókyá tsà sè. ³⁵ Gò dré tàzoá bhàgo nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzi ni i, mì kàdré àmi ki líkí, tà mì dré adrélé lèlè 'òle àgo kòdhi i rú dhi sè. ³⁶ Gí rè lavúlé ko, Tèwúdà ap̄fò tá ína tàá dhi, i mómí kàdrì 'i. Gò mómí ànyíànyí kámá-su dhi i dré ru amúzó akódhi be. Di, akódhi ni p̄fùzo dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda ki lapézó tíí gò, àyi ki tà dré akízó nyínyí. ³⁷ Àmvolásà dhi, Yùdásì angálépi Gàliláyà lésè dhi dré kpà ap̄fòzo lókyá à dré tá adrérà'a mómí ki na dhi 'á gò, dré mómí zyandre dhi ki sèzo í vésè. Di, akódhi ni p̄fùzo kpà dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda ki lapézó tíí. ³⁸ Di nyànomvá, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòtro àgo kòdhi ki tà rú ko. Mì tayí àyi lile. Tàko ko, tà i dré adrélé lèlè 'òle dhi kàngá mómí i vélésè dhi, a ni dra akílé. ³⁹ Di, tà nda kàngá ína Giká vélésè dhi, mì kitswá àmikya àyi ki kíkí bwà ko. Mì kàdré di àmi ki líkí, mì kòkisúró àmi adrérà'a ru p̄fu Giká be ko!» Di bhàgo kàdrì nda i dré Gàmàlìyélè ni kúlí ka'izo. ⁴⁰ Gò i dré àpóstolò nda ki azízó, àyi ki 'òzo bhwàle gò, lazízóá àyi dri dhi, i kògò vélé tà ta Yésu ni rú sè ko. Gò i dré àyi ki tayízó lile.

⁴¹ Di àpóstolò nda i dré ap̄fòzo bhàgo kàdrì nda i vélésè lenzébe lavúlé, Giká dré tá ka'ile i kònya kanyò Yésu ni rú ni tà sè dhi sè. ⁴² Di kítú àlo àlo tíí i sè dhi, i adré tá tà tadhá tépelò na ìndì mómí ki dzó i 'ásè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó tadhá dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

6

À kipè àgo nzi-drì-rì dhi i kitswálé àpóstolò ki ledé

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yésu ni ka'ìbhá i adré tá lizólé lile drìdrì. Di, àyi nda i kòfalé dhi, Yúdà ànzi adrèbhá Gírìkì ti ta dhi i dré ngàzo adrélé kúlí ti Yúdà ànzi adrèbhá Èbèrè ti ta dhi i rú. Ì adré tá tàá dhi, à adré tá àyi ki tàyítòkó ki tà tivì, à dré tá adrérà'a mányàngá lanzí mómí i dré kítú àlo àlo i sè dhi 'á. ² Di àpóstolò mudrí-drì-rì dhi i dré mómíyá ka'ìbhá tíí dhi ki kímózó gò, tàzoá àyi dré dhi: «Kitswá mà dré Giká ni kúlí tadhama tayízó, kitswázó mányàngá ni tà 'o dhi ko. ³ Di àma ki adrúpi i, lè mì kòkipè àmi kòfalé àgo nzi-drì-rì gabhá Tírí Lólo sè

ìndì tògyá sè, àyi ki tà dré adrézó dóro móndí i mìlésè dhi i, mà kòtayíró àzì nda àyi drígá. ⁴ Dì àma ró dhi, mà ni àma ki fe tíí adrélé tà ta Giká be, adrézó kpà akódhi ni kúlí tadhá.» ⁵ Dì móndyá zyandre tíí nda ì dré tà nda ni ka'izo. Gò ì dré Sètèfánò, adrélépi tà ka'ika'lì íbe kàdrì ìndì gàlepi Tírí Lólo sè dhi ki kipèzo, tùmání Filípò íbe, Pòròkórò be, Nìkànóra be, Tìmónà be, Pàrùménà be, tsàle Nìkòlá angálépi Àtìyòkíyà lésè, Yúdà ànzì ki Giká ni ka'ilepi dhi be. ⁶ Gò ì dré àyi nda ki bhàzo àpóstolò i kandrà. Dì àyi nda ì dré tà zìzo Giká tí àyi dré, drígá bhàzo àyi àlo àlo tíí i dri, Giká kòbhàró tà tani àyi dri be dhi bvó.

⁷ Dì Giká ni kúlí adré tá ayílé lile drìdrì. Móndyá ka'ibhá Yèrúsalmà na dhi ì adré tá lizólé lavúlé. Àyi nda i kòfalé dhi, kòwánà zyandre dhi ì ka'lì tá Yésu gò, adrézó tròle akódhi ni tà rú.

À ru Sètèfánò

⁸ Sètèfánò nda tá Giká ni togó tani íbe í rú, ìndì rìnyí ni íbe bí gò, dré adrézó tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá Giká ni rìnyí tadhá dhi ki 'o móndí i kòfalé. ⁹ Dì, móndí àruka angábhá lísàmbò dzó zìle «Màràbà trìle dhi kya» ró dhi lésè dhi, ì dré ngàzo ligílé Sètèfánò rú, adrézó tà kayí tíá. Àyi nda i tá Yúdà ànzì angábhá Kìrèné lésè, Àlìgìzàndrìyà lésè, bvò Kìlìkíyà àdhya lésè, ìndì bvò Àsíyà àdhya lésè dhi 'i. ¹⁰ Dì, ì kitswá tá àyikya Sètèfánò ni lavú bwà ko. Àngyá ko, adré tá tà ta tògyá sè ìndì Tírí Lólo ni rìnyí sè.

¹¹ Gò ì dré làfa fèzo lùzu ró móndí àruka i dré, ì kòtáro kìnzò sè dhi: «Mà yi Sètèfánò adrérà'a làdhá dha Mósè rú, ìndì Giká rú.» ¹² Dì ì dré móndí zyandre dhi i, bhàgo i, ìndì tatrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ki 'a tífízó ligílé Sètèfánò rú. Gò àyi nda ì dré akódhi ni rùzo, drìzoá lizo ába Yúdà ànzì ki bhàgo kàdrì i kandrà. ¹³ Dì ì dré móndí àruka ki 'òzo pòle tàá kìnzò sè dhi: «Agó kòdhi adré ngbú adrélé tà ta kònzì àma ki tépelò lólo dhi rú, ìndì Mósè ni tatrítrí kúlí rú. ¹⁴ Tàko ko, mà yi akódhi adrérà'a tàá dhi, Yésu Nàzàrétà lésè kòdhi ni tépelò nda ni pfu gò, labhi Mósè dré tayílé àma dré dhi ki ladzázó.» ¹⁵ Dì bhàgo kàdrì tíí ru kìmóbhá nda ki mì tá Sètèfánò dri gò, ì dré nòzoá dhi, akódhi ni mibhalé tá ángéló àdhya tìni.

Sètèfànò logó kúlí Yúdà ànzì kì bhàgo kàdrì ì dré

¹ Gò kòwánà kì kàdrì dré lizízóá Sètèfànò tí dhi: «Tà tàle mí rú kòdhi ì tà bàti 'ì?»

² Dì Sètèfànò dré logózóá dhi: «Áma adrúpi ì áma atá íbe ní ì, mì yi rè áma kúlí ká! Gìká mìlanzìlanzì ro dhi agá tá àma kì tábhí Àbàràrà kandrà, akódhi dré tá adrérà'a bvò Mèsòpòtàmíyà àdhya na dhi 'á, drìdrì dré bhà mòzo bvò Kàràrà àdhya na dhi kandrà. ³ Gìká dré tàzoá drá dhi: «Mí tayí ámi bvò ì ámi sùrú be, lizo bvò má dré dra tadhálé mí dré dhi na.»^u ⁴ Dì Àbàràrà dré bvò Kàlàdáyò kya ní tayízó gò, lizo bhà mo Kàràrà na. Akódhi ní atá ní dràma àmvolésè dhi, Gìká dré akódhi ní amùzo alìle bvò mì dré adrézó adrélé ándrò kònìdhi lé.

⁵ Dì, Gìká fè tá akódhi dré bvò tàyilé ro dhi kònwàrè ko. Fè tá ndìndì àrà dré kitswázó pá bha lána dhi ko. Dì, lazí tá ína dhi, í ní dra bvò nda ní fe akódhi dré, ìndì bvò nda ní adré akódhi ní toyó ì dré tàyilé ro, tágba dré rè dhu adrézó mvá àko dhi. ⁶ Gìká tà drá dhi: «Ámi toyó kì adré mómí twá ì ró mómí àruka kì bvò na. À ní àyi kì bha adrélé màràbà ì ró, adrézó àyi kì mì pfo kóná kámá-su. ⁷ Dì, má ní mána tà bha sùrú dra àyi kì bhàlepi adrélé màràbà ì ró dhi dri. Àmvolàsà dhi, ì ní angá bvò nda lésè, agòle adrélé áma lindrì bha àrà kònìdhi 'á.»^v ⁸ Gò Gìká dré tà bhàzo ru yìzo Àbàràrà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi kì ànzìàgo ì tíí, tà ru yìzo nda ní tadházó.^w Gò Àbàràrà dré Ísákà ní tìzo gò, akódhi ní lwàzo kítú ní nzi-drì-na sè. Ísákà dré Yàkóbhò ní tìzo gò, Yàkóbhò nda dré àma kì tábhí mudrí-drì-rì dhi kì tìzo.

⁹ Àmvolàsà dhi, àma kì tábhí ì dré lovó kònzì bhàzo àyi kì tùmúvã Yòséfã rú gò, ì dré akódhi ní lagízó adrélé màràbà ro bvò Èzèpétò àdhya na. Dì, Gìká tá ína

^u7:3 À kònò Kìdhoma 12:1.

^v7:7 À kònò Kìdhoma 15:13-14.

^w7:8 Tà Gìká dré tá bhàle ru yìzo Àbàràrà be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi kì ànzìàgo ì tíí kònìdhi adré tá tadhá dhi, àyi tá Gìká ní sùrú 'ì káyà dhi.

túmání akódhi be gò, ¹⁰ dré akódhi ni apázó akódhi ni kizà tíí i lésè. Tàko ko, fè tá tògyá akódhi dré, akódhi ni tà 'òzo adrélé dóro Fàráwò, ópí kàdrì Èzèpétò drìle dhi mìlésè. Di Fàráwò nda dré Yòséfà ni bhàzo adrélé ópí ro í bvó Èzèpétò drìle, ìndì tà tíí àyi dzó kàdrì na dhi i drìle.

¹¹ Gò kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi Èzèpétò àdhya 'ásè, ìndì Kànána àdhya 'ásè. Kizà tá kàdrì lavúlé gò, àma ki tábhí ì dré kitswázó mányàngá kisú bwà ko. ¹² Di Yàkóbhò kòyi ngánò tá Èzèpétò na be dhi dre dhi, dré àma ki tábhí ki mùzo lile kònàle vésè ni àlo sè. ¹³ Di vésè ni rì sè dhi, Yòséfà dré àyi 'òzo àyi adrúpi nda ì dré nile gò, Yòséfà ni sùrú tadházó Fàráwò dré. ¹⁴ Gò Yòséfà dré móndí mùzo lile àyi atá Yàkóbhò ki adrì àyi sùrú íbe tíí. Àyi nda i tá móndí nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi. ¹⁵ Di Yàkóbhò ì dré lizo àma ki tábhí íbe Èzèpétò na gò, ì dré todràzo kònàle. ¹⁶ Bvóá dhi, àyi ki àbvò ki dòzo lizo bhàá mógó àlo Sìkémè le dhi na. Àbàràma gi tá mógó nda làfa sè Èmórà ni ànzi i drígá.

¹⁷ Lókyá Giká dré tá adrérà'a 'òle tà í dré tá lazílé Àbàràma dré dhi ni 'o dhi 'á dhi, mónnyá àmakya ì lizó tá zyandre ró Èzèpétò na. ¹⁸ Gò ópí kàdrì àzya Yòséfà ni tà nilepi ko dhi dré ngàzo adrélé òpì nya Èzèpétò dri. ¹⁹ Akódhi nda dré àma ki sùrú ki litízó, àma ki tábhí ki mì p̄òzo, àyi ki 'òzo àyi ki ànzi kùrí ki labhé tayílé, ì kòtochràró be dhi bvó.

²⁰ Di lókyá nda sè dhi, Mósè ni tìzo. Akódhi ni tà avé tá Giká mìlésè tò. À dré akódhi ni líkízó atá ni ni dzó na mbã na. ²¹ Di à kòlabhé akódhi tayílé dre dhi, Fàráwò ni zapi dré akódhi ni kisúzó gò, dòzoá líkílé àyi tándì ni mvá ro. ²² Gò Mósè nda ni tadházó tògyá wáyi Èzèpétò kya sè gò, dré mbàzo atsálé rinyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè.

²³ Mósè ni kóná kòtsa nyadhi-rì dre dhi, dré kisùzoá dhi, í ni lí àyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki no. ²⁴ Gò dré Èzèpétò agó àlo dhi ni nòzo adrérà'a Ìsèrélè mvá àlo dhi ni mì pfo. Di dré fizo dhya adrélé mì p̄òle nda ni tàrá ga gò, Èzèpétò agó nda ni p̄fuzo dràle. ²⁵ Mósè adrè tá ína kisùá dhi, àyi adrúpi Ìsèrélè ànzi ki tá niá tàle dhi, Giká amù i kitswálé àyi ki apá dhi be. Di, ì ni tá àyikya tà nda ko. ²⁶ Kìtú bvóá dhi sè dhi, Mósè dré tsàzo Ìsèrélè ànzi rì dhi ki kisú adrérà'a ru p̄fu. Lè tá àyi ki 'òle ru amú tódhyá àyi kòfalésè gò, dré tàzoá àyi dré dhi: <Áma arúpi i, àmi kó

adrúpi i ró dhi, mì adré di àmikya ru 'o kònzi àdho tà sè?'²⁷ Di, dhya adrélépi tá áyi adrúpi ni mì pfo dhi dré ína Mósè ni gbòzo, tàzoá dhi: <Àdhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drìle dhi nì?²⁸ Mí adré mína áma le pfùle dràle, ngóro mí dré Èzèpétò agó kònàdhi ni pfùle dràle agyá dhi tìni?'^x 29 Mósè kòyi kúlí nda dre dhi, dré lapázó bvò nda lésè, lile atsálé móndí twá ro bvò Mādìyàna àdhya na. Gò dré ànziàgo rì dhi ki tìzo kònàle.

³⁰ Kóná nyadhi-rì àmvolésè dhi, ángéló àlo dhi dré agázó Mósè kandrà fanzǐ adrélépi tá kòle àtsi ró dhi na, duku ànyi kóngó Sínáyì àdhya làga dhi na. ³¹ Di Mósè kònò tà nda dre dhi, akódhi ni líndrí dré gazo bhwǎbhwa ngá dré adrélé nòle nda ni tà sè. Dré tá adrérà'a áyi kisi ànyi ngá nda ni no dhi 'á dhi, dré Mírì ni kúlí yìzo tàá dhi: ³² <Ma Giká ámi tábhí kya 'i, Giká Àbàràma àdhya, Ìsákà àdhya ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.> Mósè dré ngàzo adrélé lyàle gò, dré gòzo ngá nda ni tabhì nòle ko tirì dré. ³³ Di Mírì dré tàzoá drá dhi: <Mí tuvù ámi kámókà i mí pásè. Tàko ko, àrà mí dré adrézó ámi totó 'á kònìdhi, àrà lólo dhi 'i. ³⁴ Má nò kizà áma móndyá i dré adrélé nyàle Èzèpétò na dhi, àyi ki tongotongo ki yìzo dre. Di má así kitswálé àyi ki apá dhi bvó. Mí alì di nyànómvá, má kòmùró mi lile Èzèpétò na.>^y

³⁵ Mósè kòdhi, dhya Ìsèrélè ànzi i dré tá gàle tàzoá drá dhi, <Àdhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drìle dhi nì?'> nda 'i. Di, Giká mù tá ína akódhi nda adrélé àyi ki ópí ro ìndì àyi ki apálépi ró dhi kòdhya. Mù tá akódhi ángéló agálépi akódhi kandrà fanzǐ adrélépi tá kòle dhi na dhi sè. ³⁶ Di Mósè nda adrì tá Ìsèrélè ànzi i apfòzo àyi íbe Èzèpétò lésè dhi nì. 'O tá tà líndríga ró adrèbhá tá Giká ni rìnyí tadhá dhi i Èzèpétò na, yìandre Kika mìle, ìndì duku na kóná nyadhi-rì.^z

³⁷ Mósè kòdhi, dhya tá tàlepi Ìsèrélè ànzi i dré dhi, <Giká ni pròfétà àlo má tìni dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndì ki sùrú lésè amùle àmi dré> nda 'i.^a ³⁸ Akódhi nda tá

^x7:28 À kònò Pfòma 2:14.

^y7:34 À kònò Pfòma 3:5-10.

^z7:36 À kònò Pfòma 7:3; 14:21; Ngá nàma 14:33.

^a7:37 À kònò Dùtèrònómè 18:15, 18.

túmání àma ki mónnyá ru kimóbhá duku na dhi íbe. Totó tá i àma ki tábhí ki kòfalé 'á, ángéló adrélépi tà ta í be kòngó Sínáyì àdhya drìna dhi be. Kisú tá kúlí lídrì àdhya i gò, kúlí nda ki longózó tayílé àma dré.

³⁹ Dì, àma ki tábhí nda i lè tá àyikya akódhi ni kúlí ka'ile 'òle ko. Be ró dhi, i gà tá àyikya akódhi. Àyi ki togó na dhi, i lè tá gòle Èzèpétò na. ⁴⁰ Gò i dré tàzoá Àrónà dré dhi: <Mí ledé àma dré giká kitswábhá àma ki drì ko dhi i wà. Àngyá ko, kàdré ína Mósè àma ki adrìlepi apfòle Èzèpétò lésè kòdhi ni tà sè dhi, mà ni ngalè àdho tà 'o akódhi nì ya dhi ko.> ⁴¹ Dì i dré tí ngbòlò líndrí ledézó, ngá fèzo drá mòbòmà ro gò, gwányá 'òzo lenzézó ngá líndrí i dré tá ledélé àyi ki drígá sè nda ni tà sè. ⁴² Dì, Giká dré ína àmvò alázó àyi rú gò, àyi ki tayízó adrélé líndrì fe bhìbhínyà bhù na dhi i dré, ngóro tìsìle búkù pròfétà kya na dhi tìni:

«Ìsèrèlè ànzi ni i, mì alì tá tsì kà'wá pfùle dhi ki afè má dré mòbòmà àruka íbe, mì dré tá adrérà'a duku na kóná nyadhì-rì dhi 'á dhi 'í?

⁴³ Kóko! Mì todó tá àmikya ngá líndrí mì dré tá ledélé kitswázó líndrì fe drá dhi i kòdhya:

wémà Mòlókò àdhya i bhìbhínyà líndrí àmi ki giká Ràyìfánà àdhya be.^b

Dì ásà dhi, má ni àmi ki mu adrélé móndí twá i ró

bvò Bàbilónà àmvona dhi na.>^c

⁴⁴ Àma ki tábhí nda i todó tá kpà tàbèrènákolò adrélépi Giká ni adrema ni tà tadhá dhi duku 'ásè. À ledé tá tàbèrènákolò nda làsú be ngóro Giká dré tá tàle Mósè dré dhi tìni, ìndì ngá líndrí dré tá tadhálé drá dhi tìni. ⁴⁵ À kòtayí tàbèrènákolò nda àma ki tábhí i dré Yòsúwà be dre dhi, àyi nda i dré dòzoá lizo ába bvò sùrú twá Giká dré dròle àyi kandrásè dhi kya na. Gò tàbèrènákolò nda dré adrezó bvò nda lé tsàle ópí Dàwídì ni lókyá 'á.

⁴⁶ Dàwídì nda ni tà tá dóro Giká mìlésè gò, dré Giká ni ti lizízó, kòtayíró i dzó

^b7:43 Mòlókò ìndì Ràyìfánà kòni i tá giká tàko móndí sùrú twá ro dhi i dré adrélé líndrì bhàle dhi 'i.

^c7:43 À kònò Àmósà 5:25-27.

kàdrì si Gìkà Yàkóbhò àdhya dré.^{d 47} Di, Dàwídì ni mvá Sòlòmónò dré ína dzó kàdrì nda ni sìzo drá nì.⁴⁸ Di, Gìkà kurú na bhù na dhi adré ína adrélé dzó móndí ì dré adrélé sìle dhi ì 'ásè ko. Ngóro pròfétà dré adrélé tàle dhi tìni:

⁴⁹ «Mírì tà dhi: Bhù àrà má dré adrézó lírìlé adrélé òpì nya 'á dhi 'ì, ìndì bvò àrà má dré adrézó áma pá bha driá dhi 'ì.

Mì ni dhi dzó kára be ngíni dhi ni si má dré kòdhya?

Àrà má dré dra lovózo lána dhi ni adré ángolé?

⁵⁰ «Áma drígá ledé ngá kòdhi ì títì nì ko?»^e

⁵¹ Àmi àmi ki togó 'obhá tombálé, ìndì àmi ki bíbhále tabhóbhá adrézó lígílé Gìkà rú ni ì, àmi ngóro àmi ki tábhí nda ì tìni: Mì adré ngbú adrélé Tírí Lólo ni kúlí kayikayi! ⁵² Pròfétà àlo àmi ki tábhí ì dré mì p̄òle ko dhi tsì be? Ì tupfú tá ndìndì pròfétà adrébhá tá Dhya gyăgya dhi ni alíma ni tà longó dhi ì todràle. Di nyànomvá dhi, mì lefè àmikya akódhi nda kàribhá ì drígá gò, mì dré akódhi ni p̄fuzo dràle. ⁵³ Mì kisú tá Gìkà ni tátírí kúlí dré longolé ángéló ì tí dhi gò, mì dré àmikya tà tátírí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki ka'izo 'òle ko!»

À lebhé Sètèfànò dràle kírà sè

⁵⁴ Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Sètèfànò rú gò, ì dré adrézó síkálándrà tsi bvóá. ⁵⁵ Di, Sètèfànò gàlepi Tírí Lólo sè nda dré ína mì tingázó kurú na bhù na Gìkà ni mìlanzìlanzì no, ìndì Yésu ni no adrérà'a àyi totó Gìkà ni dríagó lésè. ⁵⁶ Dré tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Má adré nòá dhi, bhù lanzí ru dre. Di má adré Móndí ni Mvá ni no adrérà'a àyi totó Gìkà ni dríagó lésè!»

⁵⁷ Ì kòyi tà nda sè dhi, ì dré àyi ki bíbhále tabhózo gò, tetrézo kúlí 'u'ù sè. Di ì dré dhèzo Sètèfànò dri, ⁵⁸ akódhi ni se p̄fòzo ába bhàandre 'ásè kivi na gò, ì dré kidhózo adrélé akódhi ni lebhé kírà sè. Di akódhi ni asíkìbhá nda ì tuvù tá àyi ki kítá kidhì àdhya ì lebhélé kàdhúra àlo rú zìle Sàwúlò dhi pá.^{f 59} Ì dré tá adrérà'a

^d7:46 Wárágà àruka Gìkà ni kúlí tìsìzo àyi dri dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa: «kòtayíró ì dzó kàdrì si Yàkóbhò ni ànzi ì dré».

^e7:50 À kònò Èsáyà 66:1-2.

^f7:58 Sàwúlò kònìdhi, dhya dra rú zìle amvútú Pólò dhi 'ì.

Sètèfánò ni lebhé dhi 'á dhi, adré tá liyílé Mírì rú adrézó tàá dhi: «Mírì Yésu, mí do áma lídrì wà!»⁶⁰ Di dré dhèzo áyi kórókó titì gò, yòzoá dhi: «Mírì, mí bhà tàkonzì kònìdhi àyi dri ko.» Kòtá tà nda dre dhi, dré dràzo.

8

¹ Di Sàwúlò nda ka'ì tá kpà dhi, à kòpfu Sètèfánò dràle wà dhi 'í.

À pfo mónyá Èkèlézyà le dhi ki mì lavulé

Kidhólé kítú nda sè dhi, à dré kidhózó adrélé mónyá Èkèlézyà Yèrúsalmà àdhya lé dhi ki mì pfo lavulé. Di àyi títi nda ì dré lapázó ayíbe bvò Yùdáyà àdhya 'àsè ìndì Sàmàríyà àdhya 'àsè. Tayí tá ngbà 'í àpóstolò ì Yèrúsalmà 'a kòdhya.

² Àgo àruka adrèbhá tá tròle Giká ni tà rú dhi ì dré Sètèfánò ni àbvò dòzo, lizo siá. Gò ì dré akódhi ni ngòzo tà tàndi ró.

³ Di, Sàwúlò ro dhi, dré ína áyi fèzo kitswálé Èkèlézyà ni tà pfu. Adré tá tatsíle Yésu ni ka'ìbhá ki ndabe dzó àlo àlo ì 'àsè, adrézó àgo ki turú tòkó íbe, adrézó àyi ki 'o lebhélé bádzó na.

Filípò longó Rúbí Tani Sàmàríyà na

⁴ Mónyá ka'ìbhá ayíbhá nda ì adré tá Rúbí Tani longó àrà títi ì dré adrézó lavulé dhi ì 'àsè. ⁵ Di Filípò lì tá ína bhàandre àlo bvò Sàmàríyà àdhya lé dhi na gò, kidhólé adrélé Mèsíyà ni tà longó móndí ì dré kònàle. ⁶ Mónyá zyandre nda ì kòyi tà Filípò dré adrélé tàle dhi ì, ìndì ì kònò tà líndrígá ró dré adrélé 'òle dhi ì dre dhi, ì dré adrézó bíbhálé ga akódhi ni kúlí yi lovó sè. ⁷ Tirí kònzi bí dhi ì adré tá topfòle móndí ì lésè tetrébe. Móndí bí mèrèkpè ro, ìndì pá be àbvò ro dhi ì adré tá kpà adríle. ⁸ Tà nda sè dhi, arí adré tá gàle bhàandre nda léna bí.

Simónà kódzógó ro dhi ka'ì Yésu

⁹ Bhàandre nda 'á dhi, agó àlo rú be Simónà dhi adré tá làndrì ndri lókyá be vwàvwà ro, adrézó mónyá títi Sàmàríyà le dhi ki líndrì tigá. Adré tá tàá dhi, ì ína móndí kàdrì 'í. ¹⁰ Mónyá títi kidhólé àyi tàko ì rú tsàle àyi kàdrìkàdrì ì rú dhi

ì adré tá akódhi ni yi lovó sè, adrézó tàá dhi: «Dhya kòdhi, rìnyí angálépi Gìká vélésè rú zìle <Rìnyí kàdrì> dhi 'i.»¹¹ Ì adré tá tròle akódhi rú, dré tá adrélé àyi ki líndrí tígá áyi làndrí tà sè lókyá be vwàvwà ro dhi sè.¹² Di, ì kòyi Rúbí Tani Fìlípò dré adrélé longólé Gìká ni Òpì ni tà dri ìndì Yésu Krísto ni tà dri dhi dre dhi, àyi àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dré Rúbí nda ni ka'izo gò, ì dré bàtísimò dòzo.¹³ Sìmonà ni tàndi dré kpà ka'izoá gò, bàtísimò dòzo. Dré ngàzo adrélé tròle Fìlípò rú, adrézó tà kàdrì líndríga ró dré adrélé 'òle dhi ki no gò, akódhi ni líndrí dré adrézó gàle ásà.

¹⁴ Àpóstolò Yèrúsalemà na dhi ì kòyi tàle dhi, mónnyá Sàmàríyà le dhi ì ka'ì tá Gìká ni kúlí dhi dre dhi, ì dré Pétèró ki amùzo Yòwánì be àyi vélé.¹⁵ Àyi nda ì kàtsá dre dhi, ì dré tà zizo Gìká tí mónnyá ka'ibhá nda ì dré, ì kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó.¹⁶ Tàko ko, Tírí Lólo nda asó tá rè dhu àyi ko. Ì kisú tá ngbà 'í bàtísimò Mírì Yésu ni rú sè dhi kòdhya.¹⁷ Di Pétèró ì Yòwánì be dhi ì dré drígá bhàzo àyi àlo àlo títi nda ì dri gò, ì dré Tírí Lólo kisúzó.

¹⁸ Di Sìmonà nda kònò, mónní ì adré tá Tírí Lólo kisú àpóstolò ki drígá bhàma àyi dri dhi sè dhi dre dhi, dré làfa lèzo fèle Pétèró ì dré Yòwánì be,¹⁹ tàzoá dhi: «Mì afè kókpà rìnyí kòdhi má dré wà, kitswálé dhya ángùdhi má dré dra drígá bhàzo driá dhi kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó.»²⁰ Di, Pétèró logó drá dhi: «Mí kòdrà túmání ámi làfa be! Tàko ko, mí kisú tá mína dhi, mí ni tá tà Gìká dré adrélé afèle àngyá dhi ni gi làfa sè.²¹ Mì tà àko Gìká ni àzì kòdhi léna, ámi togó dré adrélé gyägya Gìká kandrà ko dhi sè.²² Lè mí kòladzá di ámi togó tà kònzi mí dré kisùle 'òle kòdhi ni tà sè. Mí zi kpà tà Mírì tí, kòtrìró ámi tà kònzi nda be dhi bvó.²³ Tàko ko, má nò dhi, ámi togó ga tà kùdzí sè bí, ìndì mì mónní 'ìle tàkonzì sè dhi 'i.»²⁴ Di Sìmonà logó dhi: «Ámi ki tàndi, mì kòzi tà Mírì tí má dré àmi, tà mì dré tàle kòdhi ki àlo kàtsáro má rú ko dhi bvó.»

²⁵ Àmvolásà dhi, Pétèró ì Yòwánì be dhi ì dré Mírì Yésu ni tà ì dré nòle ìndì ì dré yìle dhi ki longózó, akódhi ni kúlí tadházó mónnyá kònàle dhi ì dré. Gò ì dré gòzo gòle Yèrúsalemà na, Rúbí Tani longóbe bhà bí Sàmàríyà kya ì 'àsè.

Fìlípò longó Rúbí Tani Ètìyòpíyà agó àlo dhi dré

²⁶ Àmvolàsà dhi, ángéló Mírì àdhyà dré tàzoá Fìlípò dré dhi: «Mí nga lile tàbhu na láti sìlepi Yèrúsalmà lésè lile Gázà na duku 'àsè dhi 'àsè.» ²⁷ Dì Fìlípò dré ngàzo lile. Láti 'á dhi, ì dré drì sìzo Ètìyòpíyà agó àlo dhi be. Akódhi nda tá ùníkì 'ì, ìndì mómí kàdrì Kàndákè, Ètìyòpíyà kì ópí kàdrì tòko ró dhi zàle, adrélépi làfà nì nì líkí tíí dhi 'ì.^g Akódhi lè tá Yèrúsalmà na kitswálé Giká nì lindrì bha. ²⁸ Dré tá adrérà'a nzìle dhi 'á dhi, lírì tá áyì tàmbírì dngí dré adrélé sèle nì dhi na, adrélé búkù pròfètà Èsáyà àdhyà nì na kúlí be drádra. ²⁹ Gò Tírì Lólo dré tàzoá Fìlípò dré dhi: «Mí kisi mí ànyì tàmbírì kòdhi làga, mì kòlìró tùmání agó kòdhi be.» ³⁰ Dì Fìlípò dré ràzo tsàle ànyì tàmbírì nda làga gò, agó nda nì yì adrérà'a búkù pròfètà Èsáyà àdhyà nì na. Dré lizízóá tíá dhi: «Mí nì tà mí dré adrélé nàle kòdhi nì àndu be?»

³¹ Dì agó nda logó dhi: «Má nì kitswá nìá ngíni dhya àlo kòngì àndu nì má dré ko dhi?» Dì dré Fìlípò nì zìzo mbàle lírìlé í làga tàmbírì na. ³² Tà Giká nì Kúlí na dré tá adrélé nàle dhi tá tà kònìdhi 'ì:

«À drì tá akódhi ànzyà gà à dré adrélé kábilígyà se lizo ába àrà adrézó liá dhi na dhi tìni.

Ngóro kábilígyà mvá dré adrélé kíri dhya adrélépi áyì bhí re dhi kandrá dhi tìni dhi, akódhi nzi ti ko.

³³ À nò tá akódhi mómí tàko ró gò, akódhi nì tàbvó tàzo gyágya ko.

Àdhi nì kitswá akódhi nì ànzimvá kì tà tíí dhi nì? Tàko ko, à tìngá akódhi nì lídrì bvò drìsè dre.»^h

³⁴ Gò Ètìyòpíyà agó nda dré lizízóá Fìlípò tí dhi: «Mí tà rè má dré ká: Pròfètà kòdhi adrè àdhi nì tà ta kòdhya? Adré áyì tàndì nì tà ta, kó ngalè mómí àzya nì tà ta kòdhya?» ³⁵ Dì kídhólé tà dré tá adrélé nàle nda rú dhi, Fìlípò dré Rúbí Tani Yésu nì tà dri dhi nì longózó drá.

³⁶ Ì dré tá adrérà'a lile láti 'àsè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyì àrà àlo yí be dhi làga. Dì Ètìyòpíyà agó nda dré tàzoá dhi: «Mí nò rè ká! Yí kó be kòdhi dhi, tà má dré

^g8:27 «Ùníkì» kònìdhi, agó angílé kitswálé ópí kàdrì nì àzì 'o dhi 'ì.

^h8:33 À kònò Èsáyà 53:7-8.

kitswázó bàtísimò do bwà ko dhi àdho tà 'í?» [37ⁱ] 38 Dì dré tazoá dhi, à kòkíkí tàmàmbírì. Gò Filípò ì agó nda be dhi ì dré sìzo file yí na gò, Filípò dré bàtísimò fèzo drá. 39 Dì ì kàpfò yí nda lésè dre dhi, Mírì ni Tírí dré ndiri Filípò ni dòzo. Ètìyòpíyà agó nda gò véle akódhi ni no ko. Dì dré gòzo adrélé lile lenzébe. 40 Dì Filípò ro dhi, dré gòzo áyi kisú bhàandre rú zile Àzótò dhi na. Dì dré ngàzo láti do lizo Kàyisàriyà na, Rúbí Tani longóbe bhàandre àlo àlo tíí dhi ì 'ásè.

9

Sàwúlò ladzá áyi togó Yésu ni ka'ì

(À kònò kpà Tà 'òle dhi ì 22:6-16; 26:12-18)

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Sàwúlò gò ína adrélé lalílé Mírì Yésu ni ka'ìbhá ì bvó, adrézó dràdrà kúlí ta àyi ki tà sè. Dì dré ngàzo lile kòwánà ki kàdrì véna ² akódhi ni lizí, kòtisìró wárágà ì Yúdà ànzi ki lèsámò dzó ki kàdrì Dàmàsékè na dhi ì dré, í kònì tsa mómí àgo ró ìndì tòko ró adrèbhá Yésu ni láti lebè dhi ki kisú dhi, í kòturúró àyi agòzo àyi íbe Yèrúsalmà le be dhi bvó.

³ Dì dré tá adrèrà'a láti 'á, adrélé tsàle ànyi Dàmàsékè làga dhi 'á dhi, ngàdra bhù lésè dhi dré kòzo ngbò ró ngá kazá akódhi làgàsè kúrú. ⁴ Dì dré dhèzo kìní mi gò, kúlí yi tǎrà'a í dré dhi: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adrè áma mì pfo àdho tà sè?»

⁵ Sàwúlò lizí dhi: «Mírì, mi àdhi 'í?» Dì kúlí nda logó drá dhi: «Ma Yésu mí dré mína adrélé mì pfòle dhi 'í. ⁶ Dì mí nga file bhàandre na. Kònàle dhi, à ni tà kitswálépi mí dré dra 'òle dhi ni ta mí dré.»

⁷ Mómíyá adrèbhá tá atsí to tùmání Sàwúlò be dhi ì kíkí tá àyi, adrélé tà nda ni no síbhálé be ngbo. Ì yi tá kúlí nda 'í, di, ì nò àyíkya dhya àlo ko. ⁸ Gò Sàwúlò dré ngàzo kìní misè. Dì, dré mì nzìzo dhi, kitswá tá ína ngá no bwà ko. Dì à dré

18:37 Wárágà Giká ni Kúlí tìsìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kònì ki kisú kònwa ko: [Filípò tà drá dhi: «Mí kòka'ì ámi togó wáyì sè dhi, mí ni kitswá bàtísimò do.» Dì agó nda logó dhi: «Má adrè ka'íá dhi, Yésu Krísto Giká ni Mvágó 'í.»]

akódhi ni drígá rùzo, akódhi ni sèzo fizo ába Dàmàséké na. ⁹ Gò dré adrézó kònàle kítú na ngá no àko ró, ngá nya àko ró ìndì ngá mvu àko ró.

¹⁰ Dàmàséké na dhi, Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Ànànyà dhi tá be. Di ngá dré agázó akódhi mi toróbí t́ni gò, Mírì dré tàzoá drá dhi: «Ànànyà!» Akódhi logó dhi: «Mírì, ma kònìdhi.» ¹¹ Di Mírì tà drá dhi: «Mí nga lile láti andre rú zìle Pyà dhi na, agó àlo rú be Yùdàsì dhi bhàna. Kònàle dhi, mí lizí agó rú zìle Sàwúlò angálépi Tàrúsò lésè dhi ni tà. Akódhi nda adrè tà zi má tí lókyá kònìdhi sè.

¹² Ngá agá akódhi mi toróbí t́ni gò, dré agó àlo rú be Ànànyà dhi ni nòzo firà'a drígá bha í dri, í kògòró ngá no be dhi bvó.» ¹³ Di, Ànànyà logó dhi: «Mírì, má yi móndí bí dhi i tí tà kònzi títi agó kòdhi dré 'òle ámi mónnyá lólo Yèrúsalmà na dhi i rú dhi i 'í. ¹⁴ Atsá kpà kònwa rìnyí í dré kisúlé kòwánà kàdrì i véna dhi be, kitswálé mónnyá títi adrèbhá ámi zi àyi kì Mírì ro dhi kì turú dhi bvó.» ¹⁵ Di, Mírì tà Ànànyà dré dhi: «Mí lè! Tàko ko, agó kòdhi dhya má dré zìle adrélé áma àzì 'o dhi 'i. A ni lí áma tà longó mónnyá sùrú twá ro dhi i dré, àyi kì ópí i dré, ìndì Ìsèrélè ànzi i dré. ¹⁶ Má ni kizà kàdrì kitswálépi dré dra nyàle áma tà sè dhi ni tadhá drá.»

¹⁷ Gò Ànànyà dré lizo file Sàwúlò ni kisú dzó nda na. Dré drígá bhàzo akódhi dri, tàzoá dhi: «Áma adrúpi Sàwúlò, Mírì Yésu agálépi mí kandrà láti bhálé dhi amù ma nì, mí kògòró ngá no, ìndì mí kògaró Tírì Lólo sè be dhi bvó.» ¹⁸ Gbã kòdhwa, ngá ngóró kosyá kobhó t́ni dhi dré adhézó Sàwúlò mìlésè gò, dré gòzo adrélé ngá no. Di dré ngàzo bàtìsimò do. ¹⁹ Bvóá dhi, dré ngá nyàzo gò, gòzo rìnyí kisú.

Sàwúlò longó Rúbí Tani Dàmàséké na

Gò Sàwúlò dré adrézó Yésu ni ka'ìbhá Dàmàséké le dhi i véna lókyá be vwàvwà ro tsà. ²⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, dré ngàzo adrélé Yésu ni tà longó Yùdà ànzi kì lèsámbo dzó i 'ásè, adrézó tadhá dhi, Yésu nda Gìká ni Mvágó 'i káyà dhi.

²¹ Mónnyá títi adrèbhá akódhi ni yi dhi kì líndrí adrè tá gàle bhwäbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi tsì dhya adrélépi tá mónnyá adrèbhá Yésu kòdhi ni ka'ì Yèrúsalmà na dhi kì mì pfo lavúlé dhi 'i ko? Atsá kònwa

kitswálé àyi nda ki turú lizo àyi fbe kòwánà kàdrì i véna ko?»²² Di, Sàwúlò adré tá ína atsálé rinyi ró adréle lile drìdrì. Adré tá tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi gò, Yúdà ànzì Dàmàsékè le dhi ì dré kitswázó kúlí logó tíá bwà ko.

²³ Lókyá kòlavú vwàle dre dhi, Yúdà ànzì nda ì dré ngàzo ru yi kitswázó Sàwúlò ni pfu dràle dhi bvó. ²⁴ Di, Sàwúlò dré ína tà nda ni yìzo. Kitú vèsè ìndì ngátsi vèsè dhi, ì adré tá rìle akódhi bvó bhàandre nda ni zèrìbàti i 'ásè, kitswálé akódhi ni pfu dràle. ²⁵ Di ngátsi àlo sè dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré akódhi ni bhàzo kánzì na gò, akódhi ni tirízó zèrìbà drìsè kivì na gò, dré lapázó.

Sàwúlò tsa Yèrúsalmà na

²⁶ Gò Sàwúlò dré lizo Yèrúsalmà na. Kòtsa dre dhi, dré áyi tabhìzo amulé Yésu ni ka'ibhá fbe. Di, àyi títi nda ì adré tá àyikya akódhi ni ro. Tàko ko, ì ka'ì tá ko tàle dhi, akódhi atsá Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi. ²⁷ Di, Bàrànába dré ína akódhi ni drìzo lizo ába àpóstolò i véna. Gò dré Sàwúlò nò tá Mírì Yésu láti 'á, ìndì Mírì tà tá tà akódhi dré ngíni ya dhi ki titízó àyi dré. Dré kpà Sàwúlò longó tá Yésu ni tà tirì àko Dàmàsékè na ngíni ya dhi ni titízó. ²⁸ Di ì dré Sàwúlò ni ka'izo dòle adréle tímání àyi fbe. Akódhi adré tá tatsíle Yèrúsalmà 'ásè, Mírì ni tà longóbe tirì àko. ²⁹ Adré tá kpà tà ta ìndì tà kayí Yúdà ànzì adrébhá Giríkì ti ta dhi fbe. Di, àyi nda ì dré ngàzo adréle láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle. ³⁰ Di Sàwúlò ni adrúpi Yésu ni ka'ibhá dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré akódhi ni drìzo lizo ába Kàyìsàríyà na gò, mùzoá lile Tàrúsò na.

³¹ Di Yésu ni ka'ibhá títi bvò Yùdáyà àdhya na, Gàliláyà àdhya na, ìndì Sàmàríyà àdhya na dhi i tá tà kìdríkìdri fbe àyi kòfalé móndí àruka fbe. Giká adré tá àyi ki tímà àyi ki tà ka'ika'ì na. Ì adré tá lizólé, adréle tà 'o Mírì ni ròma na, ìndì Tirí Lólo ni rinyí sè, adrézó lile ába drìdrì.

Pétèró 'o tà líndrìga ró dhi i Lídà na ìndì Yópè na

³² Pétèró dré tá adrérà'a tatsíle àrà twátwa i 'ásè dhi 'á dhi, tsa tá Yésu ni ka'ibhá bhàandre Lídà àdhya na dhi ki no. ³³ Kònàle dhi, dré agó àlo rú be Àyìnéyà, adrélepi pá be àbvò ro dhi ni kisúzó. Akódhi nda ayí tá lánká na kóná nzi-drì-na.

³⁴ Di Pétèró dré tàzoá drá dhi: «Àyìnéyà, Yésu Krísto tidrí mi dre! Mí nga ámi

kíndri pa!» Gbã kòdhwa, akódhi nda dré ngàzo trà kuru. ³⁵ Dì mómnyá tíí adrébhá tá Lídà le ìndì Sàrónà le dhi ì dré akódhi ni nòzo gò, ì dré àyi ki togó adzázó Mírì vélé.

³⁶ Ànyi àrà nda làgana, bhàandre Yópè àdhya na dhi, tòkó àlo Yésu ni ka'ilepi, rú be Tàbítà dhi tá be. (Rú nda kòdhi adré làá tàle Gíríkì ti sè dhi «Dòrúkà».)^j Akódhi nda adré tá ngbú adrélé tà dóro 'o, adrézó kpà ngá fe lemerèbhá ì dré.

³⁷ Dì lókyá nda sè dhi, dré dhèzo drà be gò, dré dràzo. Dì akódhi ni rúbhá dzìzo gò, dòzoá bhàle dzó àlo dhi ni 'a kile kurú na dhi na. ³⁸ Yópè nda ànyi Lídà làga. Dì Yésu ni ka'ibhá Yópè le dhi ì kòyi Pétèró tá Lídà na dhi dre dhi, ì dré àgo rì dhi ki mùzo akódhi ni ti lizí, tàzoá dhi: «Mí kàlì mbèlè àma vélé wà!»

³⁹ Dì Pétèró dré ngàzo lile tùmání àyi íbe. Kòtsa dre dhi, ì dré akódhi ni drìzo mbàzo ába dzó 'a kile kurú na nda na. Tàyítòkó tíí dhi ì dré ngàzo àyi ki totó ànyi akódhi làgàsè adrélé àwó ngo, adrézó kítá twátwa Tàbítà nda dré tá dhìle dré rè dhu adrèrà'a tùmání àyi íbe dhi 'a dhi ki tadhá drá. ⁴⁰ Gò Pétèró dré mómnyá tíí nda ki 'òzo p̄òle kivì na. Dré àyi kórókó titìzo, tà zìzo Gíká tí gò, àyi alázó àbvò nda vélé tàá dhi: «Tàbítà, mí nga!» Dì akódhi nda dré m̀ nzìzo Pétèró ni no gò, ngàzo lírílé. ⁴¹ Pétèró dré akódhi ni drígá rùzo gò, akódhi ni tingázó kuru. Dré Yésu ni ka'ibhá ki azízó tàyítòkó íbe, Tàbítà nda ni tadházó àyi dré lídrì ro. ⁴² Dì tà nda ni rúbí dré la'úzó bhàandre wáyi Yópè àdhya 'àsè gò, mómnyá zyandre dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. ⁴³ Gò Pétèró dré adrézó Yópè na lókyá be vwàvwà ro, agó àlo rú be Sìmónà, kíní nyìlepi dhi bhàna.

10

Kòrùnèlìyò zi Pétèró í bhàna

¹ Agó àlo rú be Kòrùnèlìyò dhi tá bhàandre Kàyìsàriyà àdhya na. Akódhi nda tá

^j9:36 Rú «Tàbítà» Èbèrè ti sè kònìdhi, ìndì rú «Dòrúkà» Gíríkì ti sè kònìdhi, adré làá tàle dhi «lóbha».

Rómà ki sòdá adrélé zìle Ìtálíyà àdhyà ró dhi ki kàdrì 'i.^k ² Akódhi i móndyá tíí akódhi ni dzó lé dhi fbe dhi, ì adré tá tròle Gìká ni tà rú, adrézó kpà akódhi ni ro. Adré tá ngá fe rä móndí lemerè ro dhi i dré, adrézó kpà tà ta Gìká be landè àko ró. ³ Kìtú àlo, ànyíanyi sáà na kítú rírí àmvolésè dhi sè dhi, ngá agá tá akódhi mi toróbí tñi. Akódhi nò ángéló àlo Gìká àdhyà ngádra 'á afírà'a í vélé, tàà í dré dhi: «Kòrùnèlíyò!» ⁴ Dì dré ángéló nda ni nòzo dhi tirì dré gò, lizizóá tíá dhi: «Mírì, àdho tà 'i?» Ángéló nda logó drá dhi: «Tà mí dré zìle Gìká tí dhi i tùmání ngá mí dré fèle lemerèbhá i dré dhi fbe dhi ì mbà tsàle Gìká kandrá gò, akódhi dré ámi tà kisùzo. ⁵ Dì nyànomvá dhi, mí mù móndí lile Yópè na, agó rú be Sìmonà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi ni azí. ⁶ Akódhi nda adré ayilé kíní nyìlepi àlo rú be Sìmonà dhi bhàna, yìandre mìle.» ⁷ Dì ángéló tà tàlepi akódhi dré nda kòlì dre dhi, Kòrùnèlíyò dré áyi màràbà rì dhi ki azizó tùmání sòdá àlo adrélépi tá tà 'o í dré, adrélépi kpà tròle Gìká ni tà rú dhi be. ⁸ Dré tà tíí lavúbhá nda ki titízó àyi dré gò, àyi ki mùzo lile Yópè na.

Ngá agá Pétèró mi toróbí tñi

⁹ Kìtú bvóá dhi sè, ànyíanyi kítú rírí sè, dhyà mùle nda ì dré tá adrérà'a láti 'á ànyi Yópè làga dhi 'á dhi, Pétèró dré mbàzo dzó drì be kpàkpà dhi drìna, adrélé tà ta Gìká be. ¹⁰ Tàbirí dré akódhi ni 'òzo gò, dré adrézó ngá le nyàle. À dré tá adrérà'a ngá ladhí drá dhi 'á dhi, ngá dré afízó akódhi dri toróbí tñi. ¹¹ Akódhi dré nòzoá dhi, bhù lanzí ru dre gò, dré ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi i 'ásè dhi tñi dhi ni nòzo adrérà'a asilé bvò dri. ¹² Kítá nda na dhi tá kà'wá pá be su dhi ki kára twátwa dhi i, tùmání kà'wá adrèbhá àyi ki se agáti sè dhi ki kára twátwa dhi fbe, ìndì àrí ki kára twátwa dhi fbe. ¹³ Gò kúlí àlo dhi dré tàzoá drá dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tufú nyàle!» ¹⁴ Dì, Pétèró logó dhi: «Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, má nya ngá ndí ró tátrítrí kúlí dré adrélé logalé dhi ki àlo tàdzí ko.»^m ¹⁵ Dì kúlí

^k10:1 Rómà ki sòdá ki kàdrì kònìdhi tá sòdá ànyíanyi nyadhi-nzi dhi i drìle.

^l10:9 Kínó lésè Ìsèrélè ànzi ki bvò na dhi, à adré tá dzó ki drì ledé kpàkpà, à kòkìswáro mbàle lírìlé lovólé kònàle be dhi bvò.

^m10:14 À kònò Lèvitíkè 11:1-47; Èzèkyélè 4:14.

nda dré gòzo tàá drá dhi: «Mí zi mína ngá Gìká dré temvélé dre dhi ndí ró ko.»

¹⁶ Tà nda dré ru 'òzo kònìni vèsè be na gò, kítá nda ni dòzo bhù na.

¹⁷ Di Pétèró ni drì dré abízó tà nda sè gò, dré adrézó lizíá í léna ngalè ngá í dré nòle nda adré tá làá tàle ngíni ya dhi. Gbă lókyá nda sè dhi, dhya Kòrùnèlìyò dré tá mùle nda ì dré Sìmónà ni bhà lizízó, atsázó dzó nda tí. ¹⁸ Gò ì dré kúlí yòzo, lizízóá ngalè Sìmónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi adré ayílé dzó nda na yà dhi.

¹⁹ Di Pétèró dré rè dhu adrérà'a ngá í dré nòle nda ni tà kisù dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré tàzoá drá dhi: «Mí yi rè ká! Àgo na dhi ì adré ámi nda. ²⁰ Di mí nga síle àyi véna, mì kòlìró tùmání àyi íbe tà kayí àko ró. Àngyá ko, má mù àyi ma.» ²¹ Di Pétèró kòsi dzó nda drilésè dre dhi, dré tàzoá àgo nda ì dré dhi: «Ma kònìdhi dhya mì dré adrélé ndàle dhi 'i. Mì alì kònwa àdho tà sè?» ²² Di ì logó drá dhi: «Sòdá ki kàdrì rú be Kòrùnèlìyò dhi amù àma nì. Akódhi nda mómí gyăgya, adrélépi Gìká ni ro dhi 'i. Yúdà ànzì títi dhi ì adré akódhi ni rú ta dóro. Ángéló lólo Gìká àdhya tà drá dhi, kòzi mì í bhàna ámi kúlí ki yìzo dhi bvó.» ²³ Di Pétèró dré àyi ki azízó ayílé dzó nda lé.

Pétèró lî Kòrùnèlìyò bhàna

Drùbhì sè dhi, Pétèró ì dré ngàzo lile àyi íbe tùmání Yésu ni ka'ìbhá àruka Yópè lésè dhi íbe. ²⁴ Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré tsàzo Kàyisàriyà na. Kòrùnèlìyò kímó tá àyi aró ì àyi arúpi kákà dhi íbe gò, ì dré adrézó àyi ki letè. ²⁵ Di Pétèró dré tá adrérà'a fìle bhà'álé nda na dhi 'á dhi, Kòrùnèlìyò dré alìzo adhélé akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha. ²⁶ Di, Pétèró dré ína akódhi ni tingázó, tàzoá drá dhi: «Mí nga. Áma tàndì, ma kókpà mómí 'i mí tñi.» ²⁷ Di Pétèró ì dré tà titízó akódhi be gò, dré fizo mómí zyandre ru kímóbhá nda ki kisú dzó na. ²⁸ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títi, mì nì tàle dhi, Yúdà ànzì ki tátrítrí kúlí adré ru sùma mómí sùrú twá ro dhi íbe dhi ni logá àyi dré dhi be. Tátrítrí kúlí nda adré kpà fìma àyi bhàna dhi ni logá. Di, Gìká tadhá ína má dré dhi, má kòzi dhya àlo ndí ró yà, kó ngalè mómí temvélé ko dhi ró yà dhi ko. ²⁹ Àsà dhi, mì dré áma azízó dhi, má alì ndrì tà kayí àko ró. Má adré di àmi ki lizí, mì azí ma àdho tà sè?»

³⁰ Di Kòrùnèlìyò logó dhi: «Lavú dre kítú na, sàà na kítú rírì àmvolésè dhi sè

dhi, má adré tá tà ta Gìká be áma dzó kònìdhi 'á. Gbã kòdhwa, agó àlo kítá ìbe lagulagu ró dhi dré agázó má kandrà, ³¹ tàá má dré dhi: «Kòrùnèlìyò, Gìká yi tà mí dré zìle í tí dhi í 'í. Tivì kpà ngá mí dré fèle lemerèbhá í dré dhi í ko. ³² Dì mí mù móndí ìle Yópè na, Simónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi ni azí. Akódhi nda adré ayílé Simónà kíní nyìlepi dhi bhàna, yìandre mìle.» ³³ Dì gbã lókyá nda sè dhi, má dré móndí mùzo ìle ámi azí. Mí 'o dóro alìzo. Dì nyànomvá dhi, àma títí ni í Gìká kandrà, kítswálé tà títí Mírì dré tàle mí kòtà àma dré dhi ki yi.»

Pétèró longó Rúbí Tani móndí sùrú twá ro dhi í dré

³⁴ Gò Pétèró dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Nyànomvá dhi, má nì tàle dhi, Gìká adré móndí ki no twátwa ko dhi be. ³⁵ Be ró dhi, adré ína móndí sùrú títí í lésè adrèbhá áyi ro, adrèbhá kpà tà gyägya 'o dhi ki ka'ì kòdhya. ³⁶ Gìká nda amù Rúbí Tani àma, Ìsèrèlè ànzi í véle longózóá àma dré dhi, mà ni kítswá adrélé tà kìdrìkìdri ìbe àma kòfalé í be Yésu Krísto sè. Yésu Krísto nda móndyá títí dhi ki Mírì 'í. ³⁷ Àmi ki tàndì, mì nì tà títí ru 'obhá Yùdáyà na kìdhólé Gàliláyà lésè, bàtìsimò Yòwánì dré tá longólé dhi àmvolésè dhi í be. ³⁸ Mí nì tàle dhi, Gìká zè tá Yésu Nàzàrètà lésè nda gò, Tírì Lólo fèzo drá rìnyí be dhi be. Dì Yésu nda dré tatsízó tà dóro 'obe ìndì móndyá títí Dzàborò dré tá atólé í pálé dhi ki tìdrìbe. Tàko ko, Gìká tá tùmání akódhi be. ³⁹ Àma dhya tà títí akódhi dré 'òle Yúdà ànzi ki bvò na ìndì Yèrúsalmà na nda ki nobhá mì sè dhi 'í. À tidí tá akódhi dràle fa kípakìpa dri. ⁴⁰ Dì, kítú ni na sè dhi, Gìká dré ína akódhi ni tìngázó dràdrà lésè gò, akódhi ni 'òzo móndí í dré nòle. ⁴¹ Móndyá títí dhi ì nò tá akódhi ko. Ngbà 'í àma Gìká dré tá zìle drìdrì kítswálé tà nda ki no dhi í, mà nò akódhi àma. Akódhi ni ngàma dràdrà 'ásè dhi àmvolésè dhi, mà nya ngá ìndì mà mvu ngá tùmání akódhi be dhi àma. ⁴² Dì akódhi lazí tà àma dri tàzoá dhi, mà kàdré áyi tà longó móndí í dré adrézó tadhá dhi, í dhya Gìká dré bhàle adrélé móndyá títí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi ki tàbvó tàlepi ró dhi 'í. ⁴³ Pròfètà títí dhi ì longó tá akódhi ni tà tàzoá dhi, Gìká ni móndyá títí dra akódhi ni ka'ìbhá dhi ki tàkonzì tri akódhi ni rú sè.»ⁿ

ⁿ10:43 À kònò Èsáyà 53:5-6; Yèrèmíyà 31:34.

Móndí sùrú twá ro dhi ì kisú Tírí Lólo

⁴⁴ Pétèró dré rẹ̀ dhu adrérà'a tà nda ki ta dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré asízó móndyá títí adrébhá akódhi ni yi nda ki asó. ⁴⁵ Di móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzì ró alìbhá tá tùmání Pétèró be dhi ì kònò, Gìkà kutú tá kókpà Tírí Lólo móndí sùrú twá ro dhi ì dri dhi dre dhi, àyi ki líndrí dré gàzo bhwäbhwa. ⁴⁶ Tàko ko, ì yi tá àyi nda ì adrérà'a ti twátwa ki ta, adrézó Gìkà ni rú bha kùle dhi 'í. Gò Pétèró dré tàzoá dhi: ⁴⁷ «Àdhi ni kitswá bàtìsimò dòma yí sè dhi ni logá móndyá kòni ì dré dhi nì? Àngyá ko, ì kisú àyikya Tírí Lólo àmakya tìni.» ⁴⁸ Di dré tàzoá dhi, à kòfè bàtìsimò àyi dré Yésu Krísto ni rú sè. Gò ì dré Pétèró ni ti lizízó, kàdréro dhu rẹ̀ àyi véna lókyá tsà sè.

11

Pétèró ngi tà í dré 'òle dhi ki àndu

¹ Gò àpóstolò ì móndyá ka'ìbhá Yùdáyà na dhi ìbe dhi ì dré yìzoá tàle dhi, móndí sùrú twá ro dhi ì kisú kókpà Gìkà ni kúlí dre. ² Di Pétèró kòlì tsàle Yèrúsalemà na dre dhi, móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzì ró dhi ì dré dhèzo adrélé akódhi ni ndri, ³ adrézó tàá dhi: «Mí fì mína móndí lwàle ko dhi ì bhàna gò, mí dré ngá nyàzo tùmání àyi ìbe!»

⁴ Di Pétèró dré ngàzo tà títí lavúbhá nda ki títí àyi dré mibhalé tí, tàzoá dhi: ⁵ «Má tá mána bhàandre Yópè àdhya na. Kítú àlo, má dré tá adrérà'a tà ta Gìkà be dhi 'á dhi, ngá dré afízó má dri toróbí tìni. Má nò tá ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi ì 'ásè dhi tìni dhi adrérà'a asilé bhù lésè atsálé má véle. ⁶ Má kòbhe mì ngá kítá nda léna dhi ki no dre dhi, má dré kà'wá pá be su dhi ki kára twátwa dhi ki nòzo, tùmání kà'wá mbì lésè dhi ìbe, kà'wá adrébhá àyi ki se agáti sè dhi ìbe, tsàle àrí ìbe. ⁷ Gò má dré kúlí yìzo tàá má dré dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!» ⁸ Di má dré logózóá dhi: «Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, ngá ndí ró àma ki tátrítrí kúlí dré adrélé logálé dhi ki àlo afí rẹ̀ má sílé tàdzí ko.» ⁹ Di kúlí nda dré gòzo tàá bhù lésè dhi: «Mí zi mína ngá Gìkà dré temvéle dre dhi ndí ró ko.» ¹⁰ Tà nda dré ru 'òzo kònìni vésè be na gò, ngá títí nda ki dòzo bhù na.

¹¹ Gbã lókyá nda sè dhi, àgo na tá amùle má vélé Kàyìsàríyà lésè dhi ì dré àyi ki kíkízó dzó mà dré tá adrézó lána dhi tí. ¹² Gò Tírí Lólo dré tàzoá má dré dhi, mà kòlì tùmání àyi fbe tà kayí àko ró. Dhya ka'ìbhá nzi-dri-àlo kòni ì dré kpà lizo tùmání má be gò, mà dré fizo agò àlo rú be Kòrùnèlìyò dhi ni dzó na. ¹³ Gò akódhi nda dré í nò tá ángéló agárà'a í kandrà áyi dzó lé ngíni ya dhi ni títízó àma dré. Tà dhi, ángéló nda tà tá í dré dhi: «Mí mù móndí lile Yópè na Simónà adrélé kpà rú zìle Péteró dhi ni azí. ¹⁴ A ni kúlí longó àmi dré móndyá tíí àmi dzó lé dhi fbe gò, mà dré lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisúzó kúlí nda sè.» ¹⁵ Di má dré kidhórà'a tà ta Kòrùnèlìyò nda ì dré dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré asízó àyi ki asó ngóro dré tá asilé àma ki asó kitú Pàtèkòtè àdhya tú dhi tìni. ¹⁶ Gò kúlí Mírì dré tá tàle dhi dré agázó má léna. Akódhi tà tá dhi: «Yòwánì fè tá ína bàtìsimò yí sè. Di, mà ni àmikya bàtìsimò kisú Tírí Lólo sè.»^o ¹⁷ Di Gìká fè kó àyi dré Tírí Lólo àlo nda í dré afèle àma Mírì Yésu Krìsto ni ka'ìbhá ì dré dhi kòdhya dhi, ma di tá mána àdhi 'i, kitswálé tà Gìká dré tá lèle 'òle dhi ni kíkí dhi?»

¹⁸ Di ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré kúlí tayízó gò, ì dré Gìká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Kàdré kònìni dhi, Gìká nzi di kókpà láti móndyá sùrú twá ro dhi ì dré, ì kòladzáró àyi ki togó lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú.»

Èkèlézyà Àtìyòkíyà na dhi

¹⁹ Móndyá ka'ìbhá ayíbhá àyi ki mì p̄foma Sètèfànò ni dràma àmvolésè dhi ni tà sè dhi, ì lè tá byá bvò Fòwíníkè àdhya na, tùrù Kìpírò àdhya na, ìndì bhàandre Àtìyòkíyà àdhya na.^p Àyi nda ì adrè tá ngbà 'í Gìká ni kúlí longó Yúdà ànzi ì dré.

²⁰ Di, àyi ki àruka angábhá Kìpírò lésè ìndì Kìrénè lésè dhi ì dré àyikya lizo Àtìyòkíyà na gò, kidhólé adrélé tà ta móndí sùrú twá ro dhi ì dré, adrézó Rúbí Tani Mírì Yésu ni tà dri dhi ni longó àyi dré.^q ²¹ Gìká ni rìnyí tá tùmání àyi fbe

^o11:16 À kònò Tà 'òle dhi ì 1:5.

^p11:19 «Àtìyòkíyà» kònìdhi tá bhàandre kàdrì Rómà ki òpì ni bvò Siríyà àdhya drìle dhi 'i.

^q11:20 Móndyá Rúbí Tani longóbhá kòni ki àruka ì angá tá bhàandre Kìrénè àdhya bvò Lìbíyà àdhya lé, bvò kàdrì Àfiríkà àdhya lé dhi lésè.

gò, mǒndí zyandre dhi ì dré àyi kǐ togó adzázó Mírì vélé, akódhi ní ka'ì.

²²Móndyá Èkèlézyà Yèrúsalmà àdhya lé dhi ì kòyi rúbí nda dre dhi, ì dré Bàrànába ní mùzo lile Àtìyòkíyà na. ²³⁻²⁴Akódhi nda tá mǒndí dóro gàlepi Tírí Lólo sè, adrélépi kpà tà ka'ika'ì íbe kàdrì dhi 'ì. Di kòtsa Àtìyòkíyà na dre dhi, dré nòzoá dhi, Giká bhà tá àyi togó tani móndyá ka'ìbhá nda ì rú dre gò, dré lenzézó ásà. Gò dré àyi kǐ kodzózó tíí tàzoá dhi, ì kàdré tròle Mírì ní tà rú togó wáyì sè. Di mǒndí zyandre lavulé dhi ì dré Mírì Yésu ní ka'izo gò, ì dré ru amúzó móndyá ka'ìbhá kònàle nda íbe.

²⁵Àmvolásà dhi, Bàrànába dré lizo Sàwúlò ní nda Tàrúsò na. ²⁶Kòkisú akódhi dre dhi, dré akódhi ní adrìzo agòzo ába Àtìyòkíyà le. Di àyi nda ì dré adrézó ru kimó móndyá zyandre Èkèlézyà le dhi íbe, adrézó àyi kǐ tadhá kóná àlo. Àtìyòkíyà nda 'á dhi, à kǐdhó tá adrélé Yésu ní lebhébhá kǐ zi Krísto ní ka'ìbhá ì ró.

²⁷Lókyá nda sè dhi, pròfétà àruka ì dré angázó Yèrúsalmà lésè atsálé Àtìyòkíyà 'a. ²⁸Àyi kǐ àlo rú be Àgábò dhi dré ngàzo longóá Tírí Lólo ní rìnyí sè dhi, kàràbhò kàdrì dhi ní dhe bvò wáyì Rómà kǐ òpì zàle dhi 'ásè. (Di Kàràbhò nda dhe tá Rómà kǐ ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò ní lókyá 'á bàti.) ²⁹Di móndyá ka'ìbhá Àtìyòkíyà le dhi ì dré ru yìzo tàzoá dhi, ì ní àyi kǐ ngá lokó ngóro àyi àlo àlo tíí dhi ì dré kǐtswálé 'òle dhi tǐni gò, mùzoá àyi kǐ adrúpi Yésu ní ka'ìbhá Yùdáyà na dhi kǐ ledé. ³⁰Gò ì dré 'òzoá kònìni. Ì dré Bàrànába kǐ mùzo Pólò be ngá nda kǐ adzí Èkèlézyà Yèrúsalmà na dhi ní bhàgo ì véna.

12

À pfu Yàkóbhò dràle, ìndì à ru Pétèró bhèle bǎdzó na

¹Lókyá nda kònàdhi sè dhi, ópí Èródè Àgùrípà dré kǐdhózó adrélé Yésu ní ka'ìbhá àruka kǐ mì pfo. ²Dré Yàkóbhò, Yòwánì ní adrúpi ní 'òzo pfùle dràle sápi

¹12:1 «Èródè Àgùrípà» kònìdhi tá Èródè Kàdrì dhi ní toyó 'ì. (À kònò Lúkà 1:5.) Akódhi tá ópí ro bvò Yùdáyà àdhya, Sàmàríyà àdhya, Gàliláyà àdhya, Pèráyà àdhya, Ìtùráyà àdhya, Tràkònítì àdhya ìndì Àbílénè àdhya ì drìle.

sè. ³ Kònò tà nda 'o tá Yúdà ànzì kì togó adrélé kìnílé dhi dre dhi, dré kpà Pétèró ni 'òzo rùle. 'O tá tà nda gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú. ⁴ Di kò'o akódhi rùle dre dhi, dré akódhi ni bhèzo bãdzó na gò, sòdá mudrí-drì-nzi-drì-àlo tukùle su su dhi kì bhàzo adrélé akódhi ni líkí. Adré tá kisùá dhi, í ni akódhi ni 'o apfòle tàbvó tàle mónnyá tíí ì kandrà gwányá Pásikà àdhya àmvolésè. ⁵ Di, à dré tá adrérà'a Pétèró ni líkí bãdzó na dhi 'á dhi, mónnyá ka'ibhá dhi ì adré tá àyikya tà zi Gìkà tí togó wáyì sè akódhi dré.

Mírì 'o Pétèró apfòle bãdzó lésè líndrígá ró

⁶ Kìtú Èródè dré tá adrézó 'òle Pétèró ni tàbvó ta dhi ni ngátsi sè dhi, Pétèró adré tá ayí ko sòdá rì dhi ì kòfalé bãdzó na. À adrò tá akódhi nyìrì rì dhi ì sè. Sòdá àruka ì adré tá àyì kì totó bãdzó nda tí, adrélé bãdzó líkí. ⁷ Gbã kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré agázó Pétèró kandrà gò, ngádra dré kòzo ngá kazá dzó 'a kìle nda na. Ángéló nda dré akódhi ni gbúlú sàzo akódhi ni torózó ayí lésè gò, tàzoá drá dhi: «Mí nga mbèlè!» Gò nyìrì dré adàzo akódhi drígásè. ⁸ Di ángéló nda dré tàzoá drá dhi: «Mí 'ì ámi káfà ámi kípílé 'á, ámi kámókà kì tosózó.» Di Pétèró dré 'òzoá ngóro tàle í dré dhi tíni. Gò ángéló dré tàzoá drá dhi: «Mí asó ámi kítá kídhì àdhya, mí kàlìró má vésè.» ⁹ Di Pétèró dré dhèzo akódhi bvó adrélé akódhi ni lebè. Nì tá ko tàle dhi, tà ángéló nda dré adrélé 'òle dhi tá tà tàndì 'ì dhi. Adré tá ína kisùá dhi, ngá agá tá í mi toróbí tíni. ¹⁰ Ì dré àrà ni àlo ìndì rì ni sòdá ì dré tá adrézó bãdzó líkí dhi kì lavúzó gò, ì dré tsàzo dzóti kàdrì aya ró adrézó pfòle 'ásà bhàandre na dhi kandrà. Di dzóti nda dré ru nzìzo áyì tà sè àyì dré, gò ì dré pfòzo. Ì kòlì láti 'ásè vwàle tsà dre dhi, ángéló nda dré ndìrì Pétèró ni tayízó.

¹¹ Kùdù ro dhi, Pétèró dré ína tà nda ni atógyàzo, tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, má nì bàti tàle dhi, Mírì amù áyì ángéló áma apá Èródè drígásè, ìndì tà tíí Yúdà ànzì ì dré tá lèle 'òle má rú dhi ì lésè dhi dre dhi.»

¹² Di tà nda kòfì Pétèró drìna dre dhi, dré lizo Màrýà, Yòwánì Márokò ni andre ni dzó na. Kònàle dhi, móndí zyandre dhi ì kímó tá ru adrélé tà zi Gìkà tí.

¹³ Akódhi kòga dzóti adrézó file kìvì lésè dhi dre dhi, mvátòkó àlo màràbà ro rú be Ródà dhi dré áyì kisízó ànyì dzóti nda làga. ¹⁴ Kòyi Pétèró ni kúlì nìle kyá dre

dhi, dré áyi tapízó ràle dzó na dzóti nzi àko ró togó kìní dré gò, dré longózóá mónyá tíí dzó lé dhi ì dré dhi: «Pétèró kivì na dzó tí.»¹⁵ Ì logó drá dhi: «Ngá kizá mi nì!» Di, gò tàá rìnyí sè dhi: «Tà bàti 'ì!» Ì gò tàá dhi: «Kòdhi akódhi ni líndrí 'ì.»¹⁶ Di, Pétèró dré ína gòzo adrélé dzóti ga. Ì kònzì akódhi ni no dre dhi, àyi ki líndrí dré gàzo bhwäbhwa.¹⁷ Di Pétèró dré drígá bhàzo kuru àyi ki kúlí kíkízó gò, dré Mírì 'o tá ì apfòle bãdzó lésè ngíni ya dhi ni titízó àyi dré. Gò tàzoá dhi: «Mì longó tà kòdhi Yàkóbhò ì dré àma ki adrúpi àruka tíí dhi íbe be.»^s Gò dré pfòzo lile àrà àzya na.

¹⁸Ngá kòwa dre dhi, sòdá adrèbhá tá bãdzó líkí nda ki drì dré abízó nyínyí gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá Pétèró nì ya dhi.¹⁹ Di Èródè dré mómí ki mùzo lile akódhi ni nda gò, ì dré àyikya kisúzóá ko. Di dré sòdá adrèbhá bãdzó líkí nda ki lizízó tà tàndi ró gò, àyi ki 'òzo tufúlè todràle.

Èródè Àgùrípà ni dràma

Àmvolásà dhi, ópí Èródè dré ngàzo bvò Yùdáyà àdhya lésè lile adrélé Kàyìsàriyà na lókyá be vwàvwà ro.²⁰ Akódhi ni togó adré tá aswálé mónyá bhàandre Tírè kya Sìdónà be dhi ì 'àsè dhi ì rú. Di àyi nda ì dré ru yìzo, mómí ki mùzo lile Èródè ni ti lizí, tà kàdríkàdrì kàdréró àyi kòfalé akódhi be be dhi bvó. Àngyá ko, àyi ki mányàngá wáyí dhi adré tá apfòle ópí nda ni bvò lésè. Di dhya mùle nda ì dré ru yìzo Èródè ni dzó líkíbhá ki kàdrì rú be Bálástò dhi be gò, kítú tà tàzo Èródè be dhi ni bhàzo.

²¹Kítú bhàle nda sè dhi, Èródè dré áyi kítá ópí àdhya ki tosózó í rú, lírízó áyi lírírà òpí àdhya dri gò, kúlí dò tàle mónyá tíí ì kandrà.²² Di ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Kúlí kònìdhi mómí kya 'ì ko! Be ró dhi, giká àlo dhi àdhya 'ì!»^t

²³Gbã kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré Èródè ni tswàzo, dré tá líndrì fèle Giká dré ko dhi sè. Gò píróló ì dré akódhi ni nyàzo gò, dré dràzo.

²⁴Di, Giká ni kúlí adré tá ína ayílé lile drìdrì.²⁵ Bàrànába ì Sàwúlò be dhi ì kò'o

^s12:17 À adré kisúá dhi, Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi, atsálépi Èkèlézyà ni bhàgo ki àlo ró dhi 'ì. À kònò Tà 'òle dhi ì 15:13; 21:18.

^t12:22 À kònò Èzèkyèlè 28:2.

àyi ki àzì akílè Yèrusalémà na dre dhi, ì dré Yòwánì adrélé kpà rú zìle Márokò dhi ni drizo, gòzo akódhi be Àtìyòkíyà na.

13

À mù Bàrànábà ì Sàwúlò be lile Giká ni àzì 'o

¹ Èkèlézyà Àtìyòkíyà àdhya lé dhi, pròfètà ì tà tadhábhá fbe dhi ì tá be. Àyi nda ì tá: Bàrànábà, Sìmèyónà (adrélé kpà rú zìle Mòndí nǐ dhi), Lùkíyò (angálèpi Kìrénè lésè dhi), Mánàyéne (ì dré mbàzo ópí Èròdè Àtípà be dhi), tsàle Sàwúlò.^u
² Kìtú àlo, ì dré tá adrérà'a tàbirí mvo, adrézó lèsámò 'o Mírì ni rú sè dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì bhà Bàrànábà ì Sàwúlò be twá má dré, ì kàdrérò àzì má dré àyi ki azizó 'òá dhi ni 'o.»³ Dì ì kòmvo tàbirí tà zizo Giká tí dre dhi, ì dré drígá bhàzo àyi rì nda ì dri gò, àyi ki mùzo lile Giká ni àzì 'o.

Bàrànábà ì Sàwúlò be dhi ì lè tùrù Kìpírò àdhya na

⁴ À kòmù Bàrànábà ì Sàwúlò be Tírí Lólo ni rinyí sè dre dhi, ì dré sizo tsàle bhàandre rú zìle Sèlèwùkíyà dhi na, yǎandre mìle. Kònàle dhi, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kìpírò àdhya na.⁵ Ì kòtsa bhàandre rú zìle Sàlámì dhi na dre dhi, ì dré kídhozó adrélé Giká ni kúlí longó Yúdà ànzi ki lèsámò dzó ì 'ásè. Yòwánì Márokò tá àyi fbe gò, dré adrézó àyi ki ledé àzì sè.

⁶ Ì dré lavúzó tùrù nda 'ásè tsàle bhàandre rú zìle Páfò dhi na. Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Bàràyèsù dhi be. Akódhi nda tá kódzógó 'ì, ìndì pròfètà kinzò ro dhi 'ì.⁷ Adré tá tròle gùvèrènerè tùrù nda àdhya, rú be Sèrùgíyò Pólò dhi rú. Gùvèrènerè nda tá mòndí tà nìlepi bí dhi 'ì. Dì dré Bàrànábà ki azizó Sàwúlò be, kítswázó Giká ni kúlí yi àyi tí.⁸ Dì, kódzógó Èlúmà (adrélé kódzógó ni rú zi Gíríkì ti sè dhi tǐni) nda dré ìna ngàzo adrélé ligílé àyi fbe, adrézó láti nda gùvèrènerè nda ni lítízó, kòka'iró Yésu ko dhi bvó.⁹ Dì Sàwúlò adrélé kpà rú zìle Pólò, gàlepi Tírí Lólo sè dhi, dré mì tingbózó Èlúmà dri gò,¹⁰ tàzoá drá dhi: «Mì,

^u13:1 «Lùkíyò» kònìdhi angá tá bhàandre Kìrénè àdhya bvò Libíyà àdhya lé, bvò kàdrì Àfírìkà àdhya lé dhi lésè. «Èròdè Àtípà» kònìdhi, Èròdè Kàdrì ni mvá 'ì.

Dzáborò ni mvá adrélépi móndí ki lítí túrúpú sè dhi 'i, ìndì tà gyăgya tíí dhi ki kàribhá 'i! Mí kitswá mína Mírì ni tà gyăgya ki ladzama atsálé kinzò ro dhi ni tayí ko. ¹¹ Dì mí yi rè ká! Nyànomvá dhi, Mírì bhà áyi drígá mí rú dre. Mí ni atsá mì kùdúkùdu ró gò, mí dré kitswázó ngádra kitú àdhya ni no bwà ko lókyá be vwàvwà ro.» Gbă kòdhwa, Èlúmà ni mì dré sàzo gò, tínímvá dré gòzo miá. Dré kidhózó adrélé áyi lidzyá, adrélé móndí nda kitswálé áyi tesé drígá sè. ¹² Dì gùvèrènére nda kònò tà ru 'òlepi nda dre dhi, dré Yésu ni ka'izo. Tàko ko, akódhi ni líndrí ga tá bhwābhwa tà tadhálé Mírì ni tà dri dhi ni tà sè.

Pólò i Bàrànábà be dhi i ì Àtìyòkíyà bvò Pìsìdíyà àdhya lé dhi na

¹³ Gò Pólò i atsîamu ni ìbe dhi i dré bwátù dòzo ngàzo Páfò lésè, ìlè tsàle bhàandre rú zìle Pèrúgè bvò Pàfilíyà àdhya lé dhi na. Kònàle dhi, Yòwánì Márokò dré ìna àyi ki tayízó gòzo Yèrúsalmà na. ¹⁴ Gò i dré ngàzo Pèrúgè lésè ìlè tsàle Àtìyòkíyà bvò Pìsìdíyà àdhya lé dhi na. ^v Sàbátù tú dhi, i dré fizo lírìlé Yúdà ànzi ki ìsámbo dzó na. ¹⁵ À kònà tà àruka tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfètà ki búkù i 'àsè dhi i dre dhi, ìsámbo dzó nda ni kàdrì i dré móndí mùzo tàá Pólò i dré Bàrànábà be dhi: «Àma ki adrúpi i, mì kàdré kúlí ìbe tàle mónnyá kòni ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'ì na dhi, mì kòtà wà.»

¹⁶ Dì Pólò dré ngàzo áyi drígá bha kuru gò, tàzoá dhi: «Àmi ìsèrélè ànzi ró ni i, ìndì àmi sùrú twá ro adrèbhá Giká ni ro ni i, mì yi rè ma ká! ¹⁷ Giká ìsèrélè ànzi kya zì tá àma ki tábhí i í dré. Dì i dré tá adrèrà'a bvò Èzèpètò àdhya na dhi 'á dhi, dré àyi ki 'òzo lizólé atsálé kpà kàdrì gò, dré àyi ki adrìzo apfòle bvò nda lésè áyi rìnyí kàdrì sè. ¹⁸ Gò dré àyi ki tà kònzì mvòzo duku na ànyíanyí kóná nyadhì-rì. ¹⁹ Bvóá dhi, dré sùrú nzi-drì-rì bvò Kànánà àdhya na dhi ki tà 'òzo akílé gò, àyi ki bvò fèzo áyi mónnyá nda i dré tàyìlé ro. ²⁰ Tà nda kòdhi i lavú tá tíí kóná be ànyíanyí kámá-su-drì-nyadhì-rì-drì-mudrí.

Àmvolásà dhi, Giká dré tàbvó tabhá ki fèzo àyi dré, tsàle pròfètà Sàmùwélè ni lókyá 'á. ²¹ Gò mónnyá nda i dré ópí zìzo gò, Giká dré Sàwúlà, Kísà ni mvá

^v13:14 «Àtìyòkíyà bvò Pìsìdíyà àdhya lé» kòndhi, bhàandre twá Àtìyòkíyà bvò Síríyà àdhya lé, Pólò i dré angázó lásà dhi rúsè dhi 'i.

angálépi Bènyàmínà ni sùrú lésè dhi ni fèzo adrélé ópí ro àyi drìle kóná nyadhi-rì.

²² Dì kòtingá Sàwúlà dre dhi, dré Dàwídì ni bhàzo adrélé ópí ro àyi drìle. Tà tá akódhi nda ni tà sè dhi: «Má kisú Dàwídì, Yésè ni mvá, dhya adrélépi áma togó nda 'òle kinílé dhi ró dre. A ni tà tíí má dré adrélé lèle í kò'o dhi ki 'o.»^w

²³ Dàwídì nda ni sùrú lésè dhi, Gìká 'o Yésu apfòle adrélé Ìsèrélè ànzi ki tidrìlépi ró, ngóro dré tá lazílé àyi dré dhi tíni. ²⁴ Akódhi nda ni atsama kandrà dhi, Yòwánì longó tá Gìká ni kúlí Ìsèrélè ànzi tíí i dré, tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtìsimò dòzo. ²⁵ Yòwánì nda dré tá adrérà'a 'òle áyi àzì 'o akílé dhi 'á dhi, adré tá tàà dhi: «Mì adré kisùá dhi, ma àdhi 'i? Ma mána dhya mì dré adrélé letèle dhi 'i ko. Dì, mì yi rè ká! Akódhi nda adré alìle má bvó. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà bã tri bwà ko.»^x

²⁶ Áma adrúpi i, àmi Àbàramà ni ànzi ró ni i, ìndì àmi sùrú twá ro adrébhá Gìká ni ro ni i, Gìká amù kúlí adrézó mómí ki tidrì kòdhi àma ki tàndi i dré. ²⁷ Mómnyá Yèrúsalmà na dhi i àyi ki kàdrì fbe dhi ì nì tá àyikya Yésu nda àdhi 'i ya dhi ko. Ì nì tá kpà pròfètà ki kúlí ì dré adrélé nàle sàbátù àlo àlo tíí dhi i sè dhi ki àndu ko. Dì, ì dré tà bhàzo Yésu dri dhi, ì 'o tá àyikya kúlí nda i kitswálé tíí. ²⁸ Tágba ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó akódhi véna ko dhi, ì lizí tá Pilátò, kò'oró akódhi pfùle dràle. ²⁹ Ì kò'o tà tíí tisìle akódhi ni tà dri dhi i dre dhi, ì dré akódhi ni rúbhá tirízó fa kipakipa drìlésè, bhàle mógó na. ³⁰ Dì, Gìká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. ³¹ Gò akódhi dré agázó vésè be bí ìndì kítú bí mómnyá lèbhá tùmání í be Gàliláyà lésè tsàle Yèrúsalmà na dhi i kandrà. Nyànómvá dhi, àyi nda i dhya adrébhá akódhi ni tà ì dré nòle mì sè ìndì ì dré yìle bíbhálé sè dhi ki longó Ìsèrélè ànzi i dré dhi 'i.

³² Dì àma, mà adré Rúbí Tani kònìdhi ni longó àmi dré: Tà Gìká dré tá lazílé àma ki tábhí i dré dhi, ³³ akódhi 'o ándrò àma, àyi ki ànzi i dré, dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi sè. Ngóro tisìle Yúdà ànzi ki Longó ni rì na dhi tíni:

«Mì áma Mvágó 'i.

^w13:22 À kònò 1 Sàmùwélè 16:12; Longó i 89:21.

^x13:25 À kònò Mátáyò 3:11; Márokò 1:7; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:27.

Ándrò dhi, má ti mi ma.›^y

³⁴ Gìká lazí tá dhi, í ni dra akódhi ni tingá dràdrà lésè gò, rúbhá ni dré kitswázó ñwàle tàdzí ko. Tà tá dhi:

«Má ni tà lólo má dré lazilé Dàwídì dré ìndì mì dré kitswálé ka'ile dhi ki fe àmi dré.»^z

³⁵ Gìká ni Kúlí adré kpà tàá àrà àzya na dhi:

«Mí kitswá àmi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàle mógó na ko.»^a

³⁶ Dàwídì ro dhi, kò'o tà tíí Gìká dré tá lèle í kò'o dhi í àyi lókyá 'á dre dhi, dré dràzo gò, akódhi ni rúbhá sizo atá ni kya í kòfalé gò, dré ína ñwàzo ñwanwà.

³⁷ Dì, kàdré dhya Gìká dré tingalé dràdrà lésè nda ni tà sè dhi, ñwa ína àlomvá ko.

³⁸⁻³⁹ Dì áma adrúpi í, lè mì kònì tà mà dré adrélé longolé àmi dré kònìdhi dóro: Gìká adré móndí ki tàkonzì tri Yésu nda sè. Akódhi léna dhi, Gìká adré móndyá tíí adrébhá akódhi ni ka'ì dhi ki apá àyi ki tàkonzì tíí Mósè ni tátítrí kúlí dré tá kitswázó àyi ki apá lásà bwà ko dhi í lésè gò, adrézó àyi ki bha gyägya í kandrá.

⁴⁰ Dì ásà dhi, mì kònò dóro, tà pròfètà ì dré tá tàle kònì ì kàtsáro àmi rú ko:

⁴¹ «Àmi adrébhá tà má dré tàle dhi ni no tà tàko ró ni í, mì yi rè ká!

Àmi ki líndrí kòga bhwäbhwa gò, mì kòtodròró!

Tàko ko, má ni dra tà kàdrì 'o àmi ki lókyá 'á.

Tágba à kòtítí tá tà nda àmi dré yà dhi, mì kitswá tá ka'íá tàdzí ko.»^b»

⁴² Dì Pólò í Bàrànába be dhi ì dré tá adrérà'a apfòle lísámbo dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré àyi ki ti lizízo, ì kàgòro tà ì dré tàle nda ki ta tódhyá sàbátù adrélépi alile dhi sè. ⁴³ Móndyá ru kímóbhá nda ì kàpfò dre dhi, Yúdà ànzì bí dhi í ìndì móndí bí sùrú twá ro Yúdà ànzì ki Gìká ni ka'ìbhá dhi íbe dhi, ì dré dhèzo Pólò í bvó Bàrànába be. Dì Pólò ì dré tà tàzo àyi íbe àyi ki kodzózó, ì kògòro adrélé tròle Gìká ni togó tani rú.

^y13:33 À kònò Longó ì 2:7.

^z13:34 À kònò Èsáyà 55:3.

^a13:35 À kònò Longó ì 16:10.

^b13:41 À kònò Àbàkúkà 1:5.

Pólò ì Bàrànábà be dhi ì lì móndyá sùrú twá ro dhi ì véna

⁴⁴ Sàbátù bvóá dhi tú dhi, ànyànyì móndyá tíí bhàandre nda 'á dhi ì dré ru kimózó kitswázó Mírì nì kúlí yi. ⁴⁵ Dì, Yúdà ànzì ì kònò móndyá zyandre nda ì dre dhi, ì dré lovó kònzi bhàzo Pólò ì rú gò, ì dré adrézó tà kayí akódhi be, adrézó akódhi nì lodhá. ⁴⁶ Dì Pólò ì Bàrànábà be dhi ì dré kúlí logózó àyi tí tirì àko, tàzoá dhi: «Adré tá leà dhi, mà kòlongò rè zyà Gìká nì kúlí àmi, Yúdà ànzì ì dré 'íká. Dì, mì gà àmìkya kúlí nda rè, adrézó àmi kì no ngóro móndí kitswábhá lídrì kóná vèsè kólyá dhi sè ko dhi ì ró. Dì mì yi rè ká! Mà adré àmi kì tayí lizo móndyá sùrú twá ro dhi ì véna. ⁴⁷ Tàko ko, tà Mírì dré tàle mà kò'o dhi, kònìdhi 'i: <Má bhà mi adréle ngádra ró móndyá sùrú twá ro dhi ì dré, mí kàdrìró móndí angábhá bvò wáyi lésè dhi ì lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú be dhi bvó.>»

⁴⁸ Dì móndyá sùrú twá ro nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo adréle lenzélé, adrézó Mírì nì kúlí nì tà bha kuru. Gò àyi tíí Gìká dré tá zìle kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú dhi, ì dré Yésu nì ka'izo. ⁴⁹ Dì Mírì nì kúlí adré tá ayílé bvò nda 'ásè wáyi.

⁵⁰ Dì, Yúdà ànzì nda ì dré àyikya dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda 'á dhi kì 'a tífízó, tòkò rúku ró adrébhá Gìká nì ro dhi íbe. Ì dré móndí zyandre dhi kì kodzózó ligílé Pólò ì rú Bàrànábà be, ì kòpforó àyi kì mì be dhi bvó. Gò ì dré àyi kì dròzo pòle àyi kì bvò 'ásè. ⁵¹ Dì Pólò ì Bàrànábà be dhi ì dré àyi kì bhàandre nì tàpfulíndrì tròlepi àyi pá dhi nì towázó, tadházóá dhi, ì tayí àyi kì tà tíí dre. Gò ì dré lizo bhàandre rú zìle Ìkòníyò dhi na. ⁵² Dì, kàdré móndyá ka'ìbhá Àtìyòkíyà na nda kì tà sè dhi, ì ga àyikya arí sè bí, ìndì Tírí Lólo sè bí.

14

Pólò ì Bàrànábà be dhi ì Ìkòníyò na

¹ Ìkòníyò na dhi, Pólò ì Bàrànábà be dhi ì dré kpà fizo Yúdà ànzì kì lísámbò dzó

^c13:47 À kònò Èsáyà 49:6.

na gò, ì dré Gìkà ni kúlí longózó rìnyí sè. Dì mómódí lizólizo Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo. ² Dì, Yúdà ànzì kúlí nda ni gabhá rè dhi ì dré àyikya mómódí àruka sùrú twá ro dhi ki 'a tífzó, àyi ki togó 'òzo abílé Yésu ni ka'ibhá ì rú. ³ Tágba kònìni dhi, Pólò ì Bàrànábà be dhi ì dré gòzo adrélé kònàle lókyá be vwàvwà ro. Ì adré tá Mírì ni tà longó tirì àko, adrézó akódhi ni togó tani ni tà ta. Mírì adré tá tadhá dhi, tà ì dré adrélé longólé nda tá tà bàti 'i. Tàko ko, adré tá rìnyí fe àyi dré adrézó tà líndrìga ró adrébhá àyi rìnyí tadhá dhi ki 'o. ⁴ Dì mómódí zyandre bhàandre nda 'á dhi ì dré ru lanzízó: Àyi ki àruka ì dhe tá Yúdà ànzì ì vésè, àruka ni ì dhe tá kó àyikya àpóstolò nda ì vésè. ⁵ Gò mómódí àruka Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro dhi ì tùmání àyi ki kàdrì íbe dhi, ì dré ru yìzo kitswázó Pólò ki 'o kònzi Bàrànábà be, àyi ki lebhézó todràle kírà sè dhi bvó. ⁶ Dì, àyi nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré lapázó lile bvó Likàwòníyà àdhya na. Ì dré tatsízó bhàandre Lìsìtrà àdhya 'ásè, Dèrúbè àdhya 'ásè, ìndì àrà bhàandre nda ì làgàsè dhi ì 'ásè, ⁷ adrélé Rúbí Tani longóbe mómódí ì dré.

Pólò ì Bàrànábà be dhi ì Lìsìtrà na

⁸ Lìsìtrà na dhi, agó àlo pá be àbvò ro dhi tá be. À ti tá akódhi mèrèkpè ro gò, dré kitswázó atsí to tàdzí ko. ⁹ Akódhi nda lírì tá adrélé Pólò ni yi adrérà'a Gìkà ni kúlí ta mómódí ì dré. Pólò kònò akódhi dhi dre dhi, dré nòzoá dhi, akódhi tá tà ka'ika'ì íbe kitswázó adrílé. ¹⁰ Dì dré tàzoá drá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mí nga ámi totó pá dri!» Dì agó nda dré wàzo àyi totó gò, kídhólé atsí to.

¹¹ Mómódí zyandre dhi ì kònò tà Pólò dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá Likàwòníyàbhá ki ti sè dhi: «Gìkà ì ladzá àyi atsálé mómódí ì ró gò, ì dré asízó àma vélé!» ¹² Gò ì dré kídhózó adrélé Bàrànábà ni zi gìkà Zèwúsì ro, adrézó Pólò ni zi gìkà Èrúmè ro, dré tá adrélé kúlí longólépi 'i dhi sè.^d ¹³ Zèwúsì ni tépelò tá ànyi fìrà bhàandre nda na. Dì Zèwúsì ni kòwánà dré ngàzo tíago ki tesé alizo àyi íbe tùmání ngá pfo aveave tí'ile dhi íbe atsálé bhàandre ni zèrìbà tí. Tàko ko, akódhi ì mómódí zyandre nda íbe dhi ì adré tá ngá nda ki le fèle mòbòmà ro

^d14:12 Atú dhi, Gírìkì ì véna dhi, Zèwúsì tá àyi ki gìkà ki kàdrì 'i. Èrúmè tá ína gìkà ki kúlí longólépi dhi 'i.

Bàrànáà ì dré Pólò be, kitswázó àyi kì lindrì bha.

¹⁴ Dì, àpóstolò nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré àyi kì kítá kì lasízó kizà dré gò, ì dré ràzo loyóába mónnyá zyandre nda ì kòfalésè dhi: ¹⁵ «Àma kì arúpi ì, mì adrè kònìni nì àdho tà 'o? Àma, àma kókpa mónní 'ì àmi tìni. Mà alì Rúbí Tani longó àmi dré, mì kòtayíró tà tàkotàko kòni ì, àmi kì togó adzázó Gìká lídrì ro dhi vélé. Akódhi nda bhà tá bhù ì, bvò be, yíandre be ìndì ngá títí àyi lé dhi íbe nì. ¹⁶ Atú dhi, tayí tá mónnyá sùrú títí ì lésè dhi ì adrélé àyi kì tàndì kì láti lebè. ¹⁷ Dì, tágba kònìni dhi, tayí ína àyi tàndì nì tadhama tà dóro dré adrélé 'òle dhi ì sè dhi ko: Adré kozya afè àmi dré bhù lésè, adrézó lànyá 'o kàle àmi dré lókyá nì 'á. Adré mányàngá afè kitswálé àmi dré. Adré kpà arí fe gàle àmi kì togó na bǐ.» ¹⁸ Dì ì kòtà kúlí nda ì togó wáyì sè dre dhi, ì dré mónnyá zyandre nda kì kíkízó, ì kòfèrò mòbòmà àyi dré ko sè.

¹⁹ Àmvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré alizo Àtìyòkíyà lésè ìndì Ìkòníyò lésè gò, ì dré mónnyá zyandre nda kì 'a tífizó ligílé Pólò ì rú. Dì àyi nda ì dré Pólò nì lebhézó kírà sè gò, akódhi nì rúbhá sèzo pfòzo ába bhàandre nda 'ásè kivi na. Ì adrè tá àyikya kisùá dhi, akódhi drà dre. ²⁰ Dì, mónnyá ka'ìbhá dhi ì kòkimó ru akódhi làgàsè kùrú dre dhi, dré ína ngàzo gò, gòle file bhàandre na.

Pólò ì Bàrànáà be dhi ì gò Àtìyòkíyà bvò Sìríyà àdhya lé dhi na

Kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò ì dré ngàzo lile Bàrànáà be Dèrúbè na. ²¹ Kònàle dhi, ì dré Rúbí Tani longózó, mónní zyandre dhi kì 'òzo atsálé Yésu nì ka'ìbhá ì ró. Gò ì dré gòzo tatsílé Lìsítà 'ásè, Ìkòníyò 'ásè, ìndì Àtìyòkíyà Pìsìdíyà le dhi 'ásè, ²² adrélé mónnyá ka'ìbhá dhi kì tìmbàbe, adrézó àyi kì kodzó adrélé àyi kì totó tātā àyi kì tà ka'ìka'ì na. Ì adrè tá tàá dhi: «Adré làá dhi, mà kàdré kizà ka'ì nyàle bǐ kitswázó file Gìká nì Òpì na.» ²³ Èkèlézyà àlo àlo títí dhi ì 'ásè dhi, ì tobhà tá bhàgo ì adrélé mónnyá ka'ìbhá nda kì drì ko. Dì ì kòmvo tàbirí tà zizo Mírì tí bhàgo nda ì dré dre dhi, ì dré àyi kì tayízó Mírì ì dré tá ka'ìle dhi drígá.

²⁴ Ì kòlavú bvò Pìsìdíyà àdhya 'ásè dre dhi, ì dré tsàzo bvò Pàfilíyà àdhya na. ²⁵ Ì dré Gìká nì kúlí longózó Pèrúgè na gò, ì dré sizo tsàle bhàandre rú zile Àtálíyà dhi na, yíandre mìle. ²⁶ Kònàle dhi, ì dré bwátù dòzo gòzo Àtìyòkíyà bvò Sìríyà

àdhya lé dhi na. Àtìyòkíyà nda tá bhàandre àyi ki tayízó Giká drígá, ì kòlìró àzì 'o akódhi ni togó tani sè dhi 'i. Nyànomvá dhi, ì 'o àzì nda akilé dre. ²⁷ Di ì kòtsa Àtìyòkíyà na dre dhi, ì dré móndyá tíí Èkèlézyà le dhi ki kimózó gò, tà tíí Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré. Ì tíí tá kpà Giká nzì tá láti móndyá sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo ngíni ya dhi. ²⁸ Di ì dré adrézó tùmání móndyá ka'ìbhá nda ìbe lókyá be vwàvwà ro.

15

Èkèlézyà ni drì kòbhá ki ru kimoma Yèrúsalmà na dhi

¹ Àmvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré angázó Yùdáyà lésè atsálé Àtìyòkíyà 'a gò, ì dré adrézó tadhá móndyá ka'ìbhá ì dré dhi: «Mì kò'o àmi lwàle ngóro Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tìni ko dhi, mì kitswá lídrì kóná vésè kólyá dhi ni kisú bwà ko.» ² Di, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré àyikya tà nda ni gàzo gò, ì dré tà kayízó àyi ìbe rìnyí sè. Gò Pólò ki kípèzo Bàrànába be, ìndì mómí ka'ìbhá àruka ìbe, ì kòlìró Yèrúsalmà na kitswálé tà ta tà nda dri àpóstolò ìbe, ìndì bhàgo Èkèlézyà àdhya ìbe. ³ Èkèlézyà Àtìyòkíyà le dhi dré àyi ki ledézó ìle àyi ki atsí na. Di ì dré ngàzo lavúlé bvò Fòwíníkè àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè, adrélé móndyá sùrú twá ro dhi ì ka'ì tá Yésu ngíni ya dhi ni tà titíbe gò, rúbí nda dré adrézó arí fe bí móndyá ka'ìbhá ì dré. ⁴ Ì kòtsa Yèrúsalmà na dre dhi, àpóstolò ì, bhàgo ì ìndì móndyá tíí Èkèlézyà le dhi ìbe dhi, ì dré àyi ki ka'izo dòle togó dóro sè. Gò Pólò ì dré tà tíí Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré.

⁵ Di, Yésu ni ka'ìbhá àruka Fàrìsáyò ro dhi ì dré ngàzo tàà dhi: «Adré lèá dhi, à kòlwà móndyá ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ì gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kàdré Mósè ni tátrítrí kúlí líkí.»

⁶ Di àpóstolò nda ì bhàgo nda ìbe dhi ì dré ru kimózó kitswázó tà nda ni 'a nya dhi bvó. ⁷ Ì kòtà tà tà nda dri vwàvwà ro dre dhi, Péteró dré ngàzo tàà àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, mì nì tàle dhi, Giká kípè tá ma àmi kòfalé kínó, móndyá sùrú twá ro dhi ì kòyiró Rúbí Tani má tí, Yésu ni ka'izo dhi be. ⁸ Di Giká móndyá tíí dhi ki togó nìlepi dhi, dré Tirí Lólo fèzo àyi dré ngóro dré tá afèle àma dré dhi tìni,

tadházóá dhi, í ka'ì àyi dre dhi.^e ⁹ Di nò tá ína àyi twá àma rúsè ko. Tàko ko, temvé tá àyi ki togó àyi ki tà ka'ika'ì sè. ¹⁰ Di nyànomvá dhi, m̀ adrè àmikya Giká ni tabhì àdho tà sè? Tàko ko, m̀ adrè ngá lanzi àma ki tábhí í àma ki t̀andi íbe dhi mà dré kitswálé dòle bwà ko dhi ni bha mónnyá ka'ìbhá nda í dri. ¹¹ Tà nda kitswá ko! Be ró dhi, mà adrè àmakya ka'íá dhi, Giká adrè àma ki tídrí Mírì Yésu ni togó tani sè, ngóro dré adrélé àyi ki tídrí dhi t̀ini.»

¹² Di mónnyá títi ru kimóbhá nda í kòfalé dhi, ngá dré bhùzo ndiii gò, ì dré Bàrànába ki yìzo Pólò be adrèrà'a tà twátwa l̀ndrígá ró Giká dré tá 'òle àyi sè mónnyá sùrú twá ro dhi í kòfalé dhi ki títi. ¹³ Í kòtítí tà nda í akílé dre dhi, Yàkóbhò dré ngázo tàá dhi: «Áma adrúpi í, m̀ yi r̀è ma ká! ¹⁴ Sìmonà Pétèro títi àma dré, Giká bhe tá r̀è zyà m̀ mónnyá sùrú twá ro dhi í véna, mónní ki kipèzo àyi kòfalé adrélé mónnyá ína í ró ngíni ya dhi dre. ¹⁵ Di kúlí pròfétà ì dré tisìle dhi ì adrè ru kisú tà nda be. Í tisì tá dhi:

¹⁶ <Mírì Giká tà dhi: Àmvolásà dhi, má ni go
Dàwídì ni dzó arflépi dre dhi ni 'o áyi totó tódhyá.

Má ni go tà ni abíbhá dhi ki ledé,
dzó nda ni bhàzo tódhyá àrà ni 'á,

¹⁷ kitswálé mónní ki àmbí ì kòndàro ma, Mírì,
túmání mónnyá títi sùrú twá ro má dré azilé adrélé mána ró dhi íbe.

Ma, Mírì adrélépi tà kòdhi ki 'o dhi, má adrè tà nda ki ta ma.

¹⁸ Má 'o tá tà nda í nìle kíno lésè.»^f

¹⁹ Yàkóbhò gò tàá dhi: «Ásà dhi, má mìlésè dhi, dóro ni mà dré tà kòkóròko bhàle mónnyá sùrú twá ro àyi ki togó adzábhá Giká véle dhi í dri ko dhi. ²⁰ Be ró dhi, mà kòtisì wárágà tàzoá àyi dré dhi, ì kònya mányàngá fèle giká tàko í dré dhi ko, ì kò'o ndòtò tà ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki ză ko, ìndì ì kònya kà'wá kàrí ko.^g ²¹ Tàko ko, kidhólé kíno lésè dhi, à adrè Mósè ni tátírítrí kúlí longó

^e15:8 À kònò Tà 'òle dhi í 10:44; 11:15.

^f15:18 À kònò Àmósà 9:11-12.

^g15:20 À kònò Pfòma 34:15-16; Lèvitíkè 17:10-16; 18:6-23.

bhàandre àlo àlo tíí dhi ì 'àsè, adrézó nàá Yúdà ànzi kì lísámbò dzó ì 'àsè sàbátù àlo àlo tíí ì sè.»

Wárágà tisìle Yésu ni ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ì dré dhi

²² Gò àpóstolò nda ì, bhàgo nda ì ìndì mónnyá tíí Èkèlézyà le dhi ìbe dhi, ì dré ru yìzo mónnyá kì kipèzo àyi kòfalé mùle tùmání Pólò ìbe ìndì Bàrànába be, lile mónnyá ka'ìbhá Àtìyòkíyà na dhi ì véna. Ì kipè tá Yúdàsì adrélé kpà rú zile Bàràsàba dhi ì Sílà be kòdhya. Àyi nda ì tá mónnyá ka'ìbhá dhi kì drì kobhá ì kòfalé. ²³ Dì ì dré wárágà tisìzo kònìni, ì kòfèró àyi dríga:

«Àma, àpóstolò ì bhàgo ìbe, àmi kì adrúpi ró dhi ì, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àma kì adrúpi sùrú twá ro Àtìyòkíyà na, bvò Síríyà àdhya na, ìndì bvò Kìlikíyà àdhya na dhi ì dré. Mòdo àmi dré!

²⁴ Mà yi tàle dhi, mónnyá àruka ì pfò tá àma kòfalésè lile tà ta àmi dré gò, ì dré àmi kì drì kizázó, àmi kì togó 'òzo lanzile. Dì, mà mù tá àyi nda ì àma ko. ²⁵ Dì tà nda sè dhi, àma tíí, mà yi ru mónnyá àruka kì kipèzo mùle àmi véna, tùmání àma kì arúpi Bàrànába ì Pólò be, mà dré lèle tò dhi ìbe. ²⁶ Àyi nda ì mónnyá àyi kì lídrì febhá adrélé dràdrà mìle àma kì Mírì Yésu Krísto ni tà sè dhi 'ì. ²⁷ Dì mà adré Yúdàsì kì mu Sílà be, ì kòtáro kúlí sè tà mà dré adrélé tisìle àmi dré kònì ì. ²⁸ Àma tùmání Tírí Lólo be dhi, mà nò dóro ni, mà dré tà àzya lanzì dhi ni bhàle àmi dri ko dhi. Tà kitswábhá mì kò'o dhi ì ngbà 'í tà kònì 'ì: ²⁹ Mì kònya mányàngá fèle giká tàko ì dré dhi ko, mì kònya kà'wá kàrí ko, mì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi kì ză ko, ìndì mì kò'o ndòtò tà ko. Mì kàdré 'òá kònìni dhi, kòdhi mì adré 'òá dóro. Mì kàdré dóro.»

³⁰ Gò ì dré dhya kipèle nda kì mùzo lile Àtìyòkíyà na. Ì kòtsa dre dhi, ì dré mónnyá zyandre ka'ìbhá dhi kì kimózó gò, wárágà nda ni fèzo àyi dré. ³¹ Àyi nda ì kònà wárágà nda dre dhi, ì dré lenzézó kúlí tisìle àyi kì togó tindrìzo nda kì tà sè.

³² Gò Yúdàsì ì Sílà be, adrèbhá tá àyikya pròfètà ro dhi ì, ì dré tà bí dhi kì tàzo kitswázó mónnyá ka'ìbhá nda kì tìmbà àyi kì tà ka'ìka'lì na. ³³ Dì ì kògò adrélé kònàle lókyá tsà dre dhi, mónnyá ka'ìbhá nda ì dré tà kìdrìkìdri zìzo Giká tí àyi

dré, ì kògòró mómnyá àyi kì mubhá dhi ì véna dóro. [^{34h}] ³⁵ Dì, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré gòzo àyikya adrélé Àtìyòkíyà na. Àyi tùmání mómndí àruka bí dhi ìbe dhi, ì adré tá Mírì nì kúlí longó, adrézó tà nì kì tadhá mómndí ì dré.

Pólò ì lanzí ru Bàrànába be

³⁶ Lókyá kòlavú tsà dre dhi, Pólò dré tàzoá Bàrànába dré dhi: «Mà kògò àma kì adrúpi bhàandre àlo àlo títí mà dré Mírì nì kúlí longózó dhi ì 'ásè dhi kì nobe, nòzoá ngalè àyi ngíni ya dhi.» ³⁷ Bàrànába dré ka'izoá. Dì adré tá làá dhi, ì kòdrì Yòwánì Márokò àyi vésè be. ³⁸ Dì, Pólò adré tá ína nòá dhi, kitswá ko. Tàko ko, Yòwánì Márokò nda tayí tá àyi bvò Pàfilíyà àdhya na gò, dré gòzo lile àyi ìbe àzì na ko. ³⁹ Dì ì dré tà nda nì kayízó àyi kòfalésè tà tándì ró gò, ì dré ru lanzízó ásà. Bàrànába dré ína Yòwánì Márokò nì drizo gò, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kìpírò àdhya na. ⁴⁰ Dì, Pólò dré ína Sílà nì kípèzo kòdhya. Dì mómnyá ka'ìbhá dhi ì kòtayí àyi Mírì drígá, kòlikíró àyi àyi togó tani sè dre dhi, ì dré ngàzo lile. ⁴¹ Gò ì dré lavúzó bvò Síríyà àdhya 'ásè ìndì Kìlìkíyà àdhya 'ásè, mómnyá ka'ìbhá Èkèlézyà ì 'ásè dhi kì tìmbàbe àyi kì tà ka'ìka'ì na.

16

Pólò ì Sílà be dhi ì drì Tìmòtéyò lizo Gìká nì àzì 'o

¹ Dì Pólò ì dré tsàzo Dèrúbè na gò, lile tsàle Lìsítà na. Kònàle dhi, Yésu nì ka'ilepi àlo rú be Tìmòtéyò dhi tá be. Akódhi nda nì andre tá Yúdà mvá Yésu nì ka'ilepi dhi 'ì. Dì, akódhi nì atá tá ína Gírìkì 'ì. ² Mómnyá ka'ìbhá Lìsítà le ìndì Ìkòníyò le dhi ì adré tá akódhi nì rú ta dóro. ³ Dì Pólò adré tá akódhi nì le drìle àyi vésè atsí na. Ásà dhi, dré akódhi nì 'òzo lwàle, Yúdà ànzì bvò nda lé dhi ì kòka'ìró akódhi be dhi bvó. Tàko ko, ì nì títí tàle dhi, akódhi nì atá tá Gírìkì 'ì dhi be.

⁴ Dì Pólò ì adré tá tatsíle bhàandre àlo àlo ì 'ásè, adrélé tà àpóstolò ì bhàgo ìbe

^h15:34 Wáràgà Gìká nì Kúlí tìsìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Dì, Sílà ro dhi, ka'ì tá ína adrélé kònàle.]

Yèrúsalemà na dhi ì dré ru yìzo driá dhi ki longóbe mónnyá ka'ibhá dhi ì dré adréle 'òle.¹ ⁵ Di mónnyá ka'ibhá Èkèlézyà ì 'ásè dhi ì adré tá ru òmbà àyi ki tà ka'ika'i na. Ì adré tá kpà lizólé lile drìdrì kítú àlo àlo tíí ì sè.

Màkèdòníyà agó àlo dhi zi Pólò lile áyi bvò na

⁶ Gò Pólò ì atsiàmú ni fbe dhi ì dré lavúzó bvò Fìrìgíyà àdhya 'ásè ìndì Gàlàtíyà àdhya 'ásè. Tàko ko, Tírí Lólo logá tá àyi dré Giká ni kúlí longoma bvò Àsíyà àdhya na dhi. ⁷ Ì dré tsàzo ànyi bvò Mìsíyà àdhya làga dhi, ì tabhì tá lile bvò Bitìníyà àdhya na ká. Di, Yésu ni Tírí dré ìna tà nda ni logázó àyi dré. ⁸ Di ì dré lavúzó bvò Mìsíyà àdhya 'ásè, síle bhàandre rú zìle Trówà dhi na, yìandre mìle. ⁹ Ngátsi sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tñi. Nò tá Màkèdòníyà agó àlo dhi adrèrà'a áyi totó adréle Pólò ni ti lizí: «Mí azyá Màkèdòníyà le kitswálé àma ki ledé wà!» ¹⁰ Di Pólò kònò ngá nda dre dhi, mà dré ndiri láti ndàzo lizo Màkèdòníyà na. Àngyá ko, mà ni tá tàle dhi, Giká zi tá àma lile Rúbí Tani longó mónnyá kònàle dhi ì dré dhi be.

Lìdíyà ka'i Yésu Fìlipóyì na

¹¹ Di mà dré bwátù dòzo Trówà na, lavúzó pyà tùrù Sàmòtrákè àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Nèyàpòlì dhi na. ¹² Gò mà dré ngàzo kònalésè lile bhàandre Fìlipóyì àdhya na. Fìlipóyì nda bhàandre kàdrì bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi ki àlo 'i, ìndì bhàandre móndí bí Rómà ro dhi ì dré bhà mòzo lána dhi 'i. Gò mà dré adrézó kònàle lókyá be vwàvwà ro tsà.

¹³ Sàbátù tú dhi, mà dré pfòzo bhàandre nda lésè tsàle yìandre àlo adrélèpi dìle dhi mìle. Mà adré tá kisùá dhi, mà ni àrà adrézó tà ta Giká be dhi ni kisú kònàle. Di mà dré lírízó adrélé tà ta tòkó ru kimóbhá kònàle dhi fbe. ¹⁴ Àyi nda ì kòfalé dhi, tòkó àlo rú be Lìdíyà angálèpi bhàandre Tiyàtíra àdhya lésè dhi tá be. Akódhi nda tá kítá làgí kyàkyà dhi ki làgílèpi 'i, ìndì móndí adrélèpi Giká ni ro dhi 'i. Di dré tá adrèrà'a Pólò ni yi dhi 'á dhi, Mírì dré akódhi ni togó 'òzo atsálé àtsi ró tà Pólò dré tàle dhi ki ka'i. ¹⁵ Di akódhi ì mónnyá tíí akódhi ni dzó lésè dhi fbe dhi ì

¹16:4 À kònò Tà 'òle dhi ì 15:23-29.

dré bàtísimò dòzo. Dré àma ki ti lizízó tàzoá dhi: «Mì kàdré áma no Mírì Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi, mì kàlì adrélé áma dzó lé wà.» Dì kàsé àma ki togó tà tàndì ró dre dhi, mà dré ka'ìzoá.

À bhe Pólò i Sílà be bãdzó na

¹⁶ Kìtú àlo, mà dré tá adrérà'a lile àrà adrézó tà ta Gìká be dhi na dhi 'á dhi, mà kisú tá ru mvátòkó àlo màràbà ro dhi be. Akódhi nda tá tírì kònzi íbe í léna gò, adrézó tà adrèbhá alìle dhi ki longó móndí i dré rìnyí ni sè. Akódhi ni líyí ì adrè tá làfa kisú bí akódhi sè. ¹⁷ Dì akódhi dré ngàzo adrélé àma ki lebè Pólò be, loyóába dhi: «Àgo kòni i màràbà Gìká kurú na bhù na dhi àdhya 'i! Ì adrè láti adrézó adrélé ásà dhi ni tadhá àmi dré!» ¹⁸ Adré tá 'òá kònini kítú be bí. Dì, kùdù ni na dhi, Pólò ni togó dré aswázó gò, dré áyi alázó tàá tírì kònzi nda dré dhi: «Yésu Krísto ni rú sè dhi, má adrè tàá mí dri dhi, mí pfò mvátòkó kònndhi lésè!» Gbã lókyá nda sè dhi, tírì nda dré pfòzo lásà.

¹⁹ Dì mvátòkó nda ni líyí ì kònò tà ì dré tá adrézó mì bha làfa kisúzó ásà dhi abí dre dhi dre dhi, ì dré Pólò ki rùzo sèle Sílà be, lizo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì i kandrà ngá lagírà na. ²⁰ Ì kòtsa àyi nda i kandrà dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Dhya Yúdà ànzi ró kòni ì adrè àma ki bhàandre ni 'a tífí! ²¹ Tàko ko, ì adrè àyikya labhi logalé àma Rómà ro dhi i dré dhi ki tadhá. Kìtswá mà dré labhi nda ki ka'ìzo, adrézó kpà 'òá ko.»

²² Gò móndí zyandre dhi ì dré kpà ru amúzó àyi íbe Pólò i rú Sílà be. Dì bhàandre ni kàdrì nda ì dré àyi ki kítá 'òzo tuvùle àyi rúsè, gò àyi ki 'òzo bhwàle fa sè. ²³ À kòbhwa àyi tà tàndì ró dre dhi, àyi ki bhèzo bãdzó na. Gò lazízóá bãdzó nda ni líkílépi dri dhi, kàdré àyi ki líkí dóro. ²⁴ Akódhi kòyi kúlí nda dre dhi, dré àyi ki bhàzo bãdzó nda ni 'a kèle twá dhi na, àyi ki pá 'òzo kítísilé fa kólòngbó sè.

²⁵ Ànyànyì ngátsi kítógá sè dhi, Pólò i Sílà be dhi ì adrè tá tà ta Gìká be, adrézó longó ngo akódhi ni rú bhàzo kùle. Dhya àruka títi 'ìle bãdzó nda lé dhi ì adrè tá àyi ki yi. ²⁶ Gbã kòdhwa, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó, bãdzó nda ni pá kizízó rìnyí sè. Dì bãdzó ni ti ì dré títi ru tinzìzo gò, dhya títi 'ìle nda ki nyèrì dré

tikízó adàle àyi rúsè. ²⁷ Di bãdzó likílépi nda kòlaró bãdzó ti ki no ngbo dre dhi, dré àyi sápi asézó kitswázó àyi pfu dràle. Àngyá ko, adré tá ína kisùá dhi, dhya ìle nda ì lapá títi dre. ²⁸ Di, Pólò dré kúlí yòzo rinyí sè, tàzoá dhi: «Mí 'o mi kònzi ko! Àma títi be kònìdhi!» ²⁹ Di bãdzó likílépi nda dré àtsí zizo gò, dré arázó afilé bãdzó 'a kile twá nda lé, adhéle lyabe tirì dré Pólò ì kandrà Sílà be. ³⁰ Dré àyi ki drìzo pfòzo àyi ìbe kivì na gò, lizízóá àyi tí dhi: «Atálágó ì, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó adrílé dhi?» ³¹ Ì logó drá dhi: «Àmi mónnyá títi ámi dzó lésè dhi ìbe dhi ì, mì kòka'ì Mírì Yésu gò, mì kàdríró.» ³² Gò ì dré Mírì ni kúlí longózó àyi dré, mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi ìbe. ³³ Di ngátsi nda sè dhi, bãdzó likílépi nda dré àyi ki drìzo ìzo àyi ki làzí dzi gò, gbã lókyá nda sè dhi, ì dré bátisimò dòzo mónnyá títi ni ìbe. ³⁴ Dré Pólò ki drìzo fizo àyi ìbe àyi dzó na, mányàngá fèzo àyi dré nyàle. Di akódhi ì mónnyá títi ni ìbe dhi, ì dré gàzo arí sè bí, ì dré Giká ni ka'ile dhi sè.

³⁵ Ngá kòwa dre dhi, bhàandre ni kàdrì nda ì dré pòlísì ki mùzo tàá bãdzó likílépi nda dré dhi: «Mí trè àgo kòdhi ì ìle.» ³⁶ Di bãdzó likílépi nda dré tàzoá Pólò dré dhi: «Bhàandre ni kàdrì ì amù kúlí tàá dhi, à kòtrè àmi ìle. Mì ni di kitswá pfòle ìle togó be kàdríkàdrì.» ³⁷ Di, Pólò dré ína tàzoá pòlísì nda ì dré dhi: «Ì 'o tá àma bhwàle mónnyá títi ì kandrà àma ki tàbvó ta àko ró gò, àma ki 'òzo bhèle bãdzó na, tágba má dré adrézó mónní Rómà ro dhi 'i dhi. ^j Di nyànomvá dhi, ì adré àyikya àma ki le tayílé lùzu ró? Tàdzí ko! Àyi ki tàndi ì kàlì àma ki trè dhi àyi!»

³⁸ Gò pòlísì nda ì dré gòzo kúlí nda ki longó bhàandre ni kàdrì nda ì dré. Àyi nda ì kòyi, Pólò ì Sílà be dhi ì tá mónní Rómà ro dhi 'i dhi dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo. ³⁹ Di ì dré alìzo Pólò ki togó tindrì, àyi ki drìzo pfòzo àyi ìbe kivì na gò, àyi ki ti lizízó ì kòtayíró àyi ki bhàandre ìzo. ⁴⁰ Di Pólò ì Sílà be dhi ì kàpfò bãdzó lésè dre dhi, ì dré gòzo ìle Lìdíyà bhàna. Kònàle dhi, ì dré ru kimózó mónnyá ka'ibhá dhi ìbe, àyi ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'ì na gò, ì dré àyi ki tayízó ìzo.

^j16:37 Rómà ki tòlí adré tá mónní Rómà ro dhi ki bhwàma logá. Kàdré Pólò ni tà adrézó mónní Rómà ro dhi sè dhi, à kònò Tà 'òle dhi ì 22:25-29; 23:27.

Pólò ì Sílà be dhi ì Tèsàlòníkè na

¹ Àmvolásà dhi, ì dré lavúzó bhàandre Àfipóli àdhya 'ásè ìndì Àpòlóníyà àdhya 'ásè gò, tsàle bhàandre Tèsàlòníkè àdhya na. Yúdà ànzì kì lèsámbò dzó tá kònàle be. ² Dì Pólò dré lizo lèsámbò dzó nda na, ànzyà gà dré tá adrélé 'òle dhi tìní. Sàbátù na dhi ì sè dhi, dré tà tisìle Giká ni Kúlí na dhi kì tàzo mónnyá kònàle dhi fbe. ³ Adré tá tà nda kì àndu ngi àyi dré, adrézó tadhá dhi, lè tá Mèsíyà kònya kizà dràzo gò, kòngaró dràdrà 'ásè. Tà tá àyi dré dhi: «Yésu má dré adrézó tà ni ni longó àmi dré kòdhi, Mèsíyà 'i.» ⁴ Dì Yúdà ànzì àruka ì dré kúlí nda ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó Pólò fbe Sílà be. Gíríkì zyandre adrèbhá tá Giká ni ro dhi ì dré kpà ka'izoá, tùmání tòkó bí rúku ró dhi fbe.

⁵ Dì, Yúdà ànzì àruka ì dré àyikya lovó kònzì bhàzo Pólò ì rú. Dì ì dré àgo kònzì àruka kì kimózó ngá lagírà na gò, ì dré móndí zyandre dhi kì 'a tífízó adrélé tà 'o wàyá ro bhàandre na. Gò ì dré ru wùzo tsàle Yàsónà bhàna kitswálé Pólò kì nda Sílà be, ì kàdrìró àyi mónnyá zyandre ì kandrà be dhi bvó. ⁶ Dì, ì kòndà àyi tí dre dhi, ì dré Yàsónà kì sèzo móndí ka'ibhá àruka fbe, lizo àyi fbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrà. Gò ì dré yòzoá dhi: «Àgo adrèbhá móndí kì drì kizá bvò wáyì 'ásè kòdhi ì atsá kpà kònwa dre. ⁷ Yàsónà kòndhi ka'ì àyi dòle í bhàna. Àyi títí nda ì adré ligílé Kàyisàrà ni tòlí ì rú, adrézó tàá dhi, ópí kàdrì àzya rú be Yésu dhi be.» ⁸ Dì kúlí ì dré tàle nda ì dré gòzo mónnyá zyandre nda kì 'a tífí, bhàandre ni kàdrì nda fbe. ⁹ Dì ì dré Yàsónà kì 'òzo làfa fe arúpi ni fbe gò, ì dré àyi kì tayízó lile.

Pólò ì Sílà be dhi ì Bèróyà na

¹⁰ Ngá kàní dre dhi, mónnyá ka'ibhá dhi ì dré Pólò kì 'òzo lile Sílà be bhàandre Bèróyà àdhya na. Àyi nda ì kòtsa dre dhi, ì dré lizo Yúdà ànzì kì lèsámbò dzó na.

¹¹ Mónnyá Bèróyà le dhi kì togó tá dóro Tèsàlòníkèbhá kya kì lavú. Dì ì dré Giká ni kúlí ka'izo yile lovó sè. Kítú àlo àlo títí ì sè dhi, ì adré tá tà tisìle Giká ni Kúlí na dhi kì àndu nda, nizoá ngalè tà Pólò dré tá adrélé tàle dhi ì tà bàti 'i yà dhi.

¹² Dì móndí bí Yúdà ànzì ì kòfalé dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tùmání Gíríkì tòkó rúku

ró bí dhi íbe, ìndì Gíríkì àgo bí dhi íbe.

¹³ Dì, Yúdà ànzì Tèsàlònikè na dhi ì kòyi, Pólò adré tá kpà Gìkà ni kúlí longó Bèróyà le dhi dre dhi, ì dré àyíkya alìzo kitswálé móndyá zyandre nda ki 'a tíí ligílé Pólò ì rú. ¹⁴ Gbă lókyá nda sè dhi, móndyá ka'ìbhá dhi ì dré Pólò ni 'òzo lile àtsí dri yíandre na ro. Dì, Sílà ì Tìmòtéyò be dhi ì dré àyíkya adrézó Bèróyà na.

¹⁵ Dhya adrèbhá Pólò ni dri dhi ì dré lizo ába tsàle bhàandre Àtènýì àdhya na. Dì akódhi dré lazízóá àyi dri dhi, Sílà ì Tìmòtéyò be dhi ì kàlì í véle mbèlè. Gò ì dré gòzo gòle Bèróyà na.

Pólò longó Gìkà ni kúlí Àtènýì na

¹⁶ Pólò dré tá adrèrà'a àyi nda ki letè Àtènýì na dhi 'á dhi, akódhi ni togó adré tá lanzile lavúlé, dré tá adrélé nòá dhi, bhàandre nda ga gìkà tàko ki líndrì ì sè bí dhi sè. ¹⁷ Ásà dhi, adré tá Gìkà ni kúlí ta Yúdà ànzì íbe, ìndì móndyá sùrú twá ro adrèbhá tá Gìkà ni ro dhi íbe Yúdà ànzì ki lísàmbò dzó na. Kìtú àlo àlo tíí ì sè dhi, adré tá kpà Gìkà ni kúlí ta móndyá adrèbhá tá ru kimó ngá lagírà na dhi íbe.

¹⁸ Dì tògyabhá àruka adrélé zìle Èpìkùréyò ì ró ìndì Sòtòyíkò ì ró dhi ì dré dhèzo adrélé tà kayí akódhi be.^k Àyi ki àruka ì adré tá lizíá dhi: «Dhya kúlí kyàkyà kòdhi adré ína àdho tà le tàle?» Àruka ni ì adré tá tàá dhi: «Sù ngóro adré gìkà twá ki tà longó na tñi.» Ì adré tá tàá kònìni, Pólò dré tá adrélé Yésu ni Rúbí Tani longó akódhi ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà be dhi sè. ¹⁹ Gò ì dré akódhi ni drìzo lizo ába àrà rú zìle Àrèyòpágò, tògyabhá ì dré tá adrézó ru kimó lána dhi na.¹ Àyi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà ni kitswá tà tídhí mí dré adrélé tadhále kòdhi ki ni bwà?» ²⁰ Tà mí dré adrélé tàle nda ì adhé àma bílé twá. Dì mà lè nìle ngalè tà nda ì adré làá tàle ngíni ya dhi.» ²¹ (Ì tà tá kònìni tàko ko, Àtènýìbhá tíí dhi ì mómí alìalì dhi íbe dhi ì adré tá àyi ki lókyá wáyi dhi ni fe adrézó tà tídhí dhi ki yi,

^k17:18 Dhya adrélé zìle «Èpìkùréyò» ì ró kònì ì adré tá tadhá dhi, tà kàdrì lavúlé dhi kólénzé tà 'i. Dhya adrélé zìle «Sòtòyíkò» ì ró kònì ì adré tá àyíkya tadhá dhi, lè à kòka'ì tà tíí adrèbhá atsálé dhi ì, adrézó kpà togó íbe kìdrìkìdri.

¹17:19 «Àrèyòpágò» kònìdhi tá rú kóngó àlo Àtènýì le dhi àdhya 'i, ìndì rú tògyabhá adrèbhá tá ru kimó àrà nda lé dhi kya 'i.

adrézó kpà tà nda ki tíí àyi kòfalésè.)

²² Di Pólò dré ngàzo áyi totó àyi ru kimóbhá nda i kòfalé gò, tàà dhi: «Àmi Àtènáyìbhá ni i, má adré nòá dhi, tà tíí i sè dhi, àmi mómódí adrèbhá giká ni tà nda nìle dhi 'i. ²³ Tàko ko, má dré tá adrèrà'a tatsílé àmi ki bhàandre 'ásè dhi 'á dhi, má nò tá àrà mì dré adrézó àmi ki giká ki lindrì bha 'ásà dhi i. Má kisú kpà àlètàrì mì dré adrézó ngá fe àmi ki giká dré dhi. À tisi tá rúá dhi: <Giká nìle ko dhi dré.> Di má adré mána Giká mì dré adrézó lindrì ni ni bha nìá àko ró dhi ni tà longó àmi dré.

²⁴ Giká bvò bhàlepi ngá tíí lá dhi fbe dhi, Mírì bhù kya bvò be dhi 'i. Di adré ína adrélé tépelò mómódí i dré adrélé sìle dhi i 'ásè ko. ²⁵ Mómódí i kitswá kpà tà 'o akódhi dré ngóro akódhi tá lovó ni fbe na tìni bwà ko. Tàko ko, akódhi adré lídrì fe, la'a fbe ìndì ngá àruka tíí dhi fbe mómodyá tíí i dré dhi nì. ²⁶ Akódhi 'o tá sùrú tíí dhi i apfòle mómódí àlo lésè, i kàyíró adrélé bhà mo bvò wáyi dhi drìsè. Bhà àyi ki lókyá i ngóro dré tá lèle 'òle dhi tìni. Lanzí kpà bvò i dré adrézó bhà mo 'ásà dhi i. ²⁷ Giká 'o tá kònìni, mómódí i kàdréró áyi nda gò, kòkìswá dhi, i kòkisúró i be dhi bvó. Tákò, akódhi ína vwàvwà ro àma àlo àlo tíí dhi i rúsè ko. ²⁸ Àngyá ko, akódhi léna dhi, àma lídrì fbe, adrézó tà 'o, adrézó kpà adrélé be. Ngóro àmi ki tògyabhá àruka i dré tàle dhi tìni: <Àma akódhi ni ànzi 'i.>

²⁹ Di mà dré adrélé Giká ni ànzi 'i dhi sè dhi, adré lèá mà kòkisù ko tàle dhi, Giká ni làsú sù ngóro ngá lídrì mómódí i dré adrélé ledélé órò sè yà, àrezá sè yà, kó ngalè kírà sè yà, àyi ki tògyá sè ìndì àyi ki tà kisùle dhi sè dhi tìni dhi. ³⁰ Atú dhi, Giká tayí tá mómódí i adrélé tà 'o tà nìma ko na. Di, nyànomvá dhi, adré ína mómodyá tíí àrà tíí i 'ásè dhi ki kodzó, i kòladzáró àyi ki togó. ³¹ Tàko ko, bhà kítú í dré dra mómodyá tíí bvò àdhyà ki tàbvó tàzo gyägya, agó í dré zìle tà nda sè dhi sè dhi dre. Tadhá kpà mómodyá tíí i dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi, dré akódhi nda ni tingálé dràdrà lésè dhi sè.»

³² Ì kòyi tà Pólò dré tàle mómódí ni tingama dràdrà lésè dhi ni tà dri nda dre dhi, àyi ki àruka i dré ngàzo akódhi ni gu. Di àruka ni i dré kó tàzoá dhi: «Mà ni go tà mí dré adrélé tàle kòdhi ki yi tódhyá kítú àzya sè.» ³³ Di Pólò dré pfòzo àyi kòfalésè. ³⁴ Àyi ki àruka i dré ru amúzó akódhi be gò, i dré Yésu ni ka'izo. Àyi

nda i kòfalé dhi tá tògyabhá nda ki àlo, Diyònúsíyò, tòkó àlo rú be Dàmàrì dhi, tsàle móndí àruka fbe.

18

Pólò lè Kòrítò na

¹ Àmvolásà dhi, Pólò dré ngàzo Àtènáyì lésè lile bhàandre Kòrítò àdhya na.
² Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Àkílà angálépi Pótò lésè dhi be. Lavú dre lókyá tsà, ì angá tá bvò Ìtálíyà àdhya lésè tòkó ni rú be Pìrìsíká dhi be, alìle Kòrítò le. Tàko ko, Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò fè tá tòlì tazoá dhi, Yúdà ànzi títi dhi ì kòpfò bhàandre Rómà àdhya 'àsè. Di Pólò dré tsàzo ³ adrélé àyi bhàna, adrélé àzì 'o tùmání àyi fbe. Àngyá ko, ì adré tá títi àzì àlo adrézó wémà ledé dhi ni 'o kòdhya. ⁴ Sábátù àlo àlo títi ì sè dhi, Pólò adré tá Gìká ni kúlí ta Yúdà ànzi ki lèsámbò dzó na, adrézó Yúdà ànzi ki togó asé Gíríkì fbe, ì kòka'iró Yésu be dhi bvó.

⁵ Sílà ì Tìmòtéyò be dhi ì kàtsá Màkèdòníyà lésè dre dhi, Pólò dré kidhózó adrélé àyi lókyá wáyi dhi ni fe adrézó Gìká ni kúlí longó, adrézó tadhá Yúdà ànzi ì dré dhi, Yésu Mèsíyà 'ì káyà dhi. ⁶ Di, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo adrélé ligílé Pólò be, adrézó akódhi ni lodhá. Di Pólò dré àyi kítá kayázó, tazoá àyi dré dhi: «Àmi ki kàrì kàdré ngòle àmi ki tándi ì dri. Ma tà àko má rú àmi ki tà sè. Kidhólé nyànomvá dhi, má adré mána lile Gìká ni kúlí longó mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna.»

⁷ Di akódhi dré apfòzo lèsámbò dzó nda lésè lile agó àlo rú be Títíyò Yúsitò dhi ni dzó na, ànyi lèsámbò dzó nda làgana. Akódhi nda tá móndí adrélépi Gìká ni ro dhi 'ì. ⁸ Kònàle dhi, lèsámbò dzó ni kàdrì rú be Kùrìsipò dhi ì mónnyá títi akódhi ni dzó lésè dhi fbe dhi, ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. Di Kòrítòbhá àruka bí adrébhá Pólò ni kúlí yi dhi ì adré tá kpà Yésu ni ka'ì gò, ì dré adrézó bàtìsimò do.

⁹ Ngátsi àlo sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tñi gò, Mírì dré tazoá drá dhi: «Mí ro ngá ko! Mí gò adrélé áma tà longó. Mí tayí kúlí ko. ¹⁰ Àngyá ko, ma tùmání mí be. Dhya àlo kitswá drígá bha mí rú ámi 'òzo kònzi dhi ko. Tàko ko,

ma móndí fbe zyandre ró bhàandre kònìdhi 'á.»¹¹ Dì Pólò dré gòzo adrélé kònàle, adrélé Gìkà ni kúlí tadhá àyi dré kóná àlo tàlì sè.

¹² Lókyá Gàllyò dré tá adrérà'a gùvèrènerè ro bvò Àkáyà àdhya drìle dhi 'á dhi, Yúdà ànzi ì dré ngàzo ru amú Pólò rú gò, ì dré akódhi ni drizo lizo ába tàbvó tǎrà na. ¹³ Ì dré tǎzoá dhi: «Dhya kònìdhi adrè ína móndí ki kodzó, ì kàdréro Gìkà ni lindrì bha láti twá àma ki tátítrí kúlí dré adrélé tadhále dhi rúsè dhi sè.»¹⁴ Dì Pólò dré tá adrérà'a 'òle kúlí ta dhi 'á dhi, Gàllyò dré logózóá Yúdà ànzi nda ì dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró ni ì, mì kàdré tá móndí asíkì tà kònzi tsà dhi sè yà, kó ngalè tà kònzi kàdrì dhi sè yà dhi, má ni tá àmi ki yi togó vwàvwà sè. ¹⁵ Dì, mì dré adrélé tà kayí kúlí ki tà dri, rú ki tà dri, ìndì àmi ki tǎndì ki tátítrí kúlí ni tà dri dhi sè dhi, mì nò àmikya tà nda ì àmi. Má lè mána tà nda ki bvó tàle ko!»¹⁶ Dì dré àyi ki dròzo pǎle tàbvó tǎrà nda 'ásè. ¹⁷ Gò àyi tíí nda ì dré àyi ki lísambò dzó ni kàdrì rú be Sòsèténè dhi ni rùzo tswàle tàbvó tǎrà nda kandrà. Dì, Gàllyò dré ína tà nda ni nòzo tà tǎko ró.

Pólò gò Àtìyòkíyà na

¹⁸ Pólò dré adrézó Kòrítò na lókyá be vwàvwà ro. Dì dré lazízó móndyá ka'ìbhá ì tí gò, ì dré mbàzo bwátù na Pìrìsíká fbe ìndì Àkílà be kitswálé lile bvò Sírìyà àdhya na. Drìdrì dré mbàzo bwátù na dhi kandrà dhi, Pólò 'o tá àyi drìbhí rèle bhàandre rú zìle Kèkùréyà dhi na, mòndrà dré tá sile dhi ni tà sè.^m

¹⁹ Ì dré tsàzo bhàandre Èfésò àdhya na gò, Pólò dré Pìrìsíká ki tayízó Àkílà be. Dré ína lizo Yúdà ànzi ki lísambò dzó na Gìkà ni kúlí ta àyi fbe. ²⁰ Gò ì dré akódhi ni ti lizízó, kàdréro dhu rè àyi véna vwàvwà ro tsà. Dì, dré ína ka'izoá ko. ²¹ Dì, dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tayí dhi 'á dhi, dré tǎzoá dhi: «Gìkà kòlè dhi, má ni go atsálé àmi ta.» Dré bwátù dòzo ngàzo Èfésò lésè, ²² lile Kàyìsàríyà na. Kòtsa dre dhi, dré rè zyà mbàzo Yèrúsalémà na mòdo fe móndyá ka'ìbhá ì dré 'íkà, gò lizo Àtìyòkíyà na ndò.

²³ Dré adrézó Àtìyòkíyà na lókyá be vwàvwà ro tsà. Gò dré ngàzo tatsílè bvò

^m18:18 Kínó lésè Yúdà ànzi ì véna dhi, móndí mòndrà silepi dhi kò'o mòndrà nda akílè dre dhi, adrè tá àyi drìbhí 'o rèle tà nda ni tadházó.

Gàlàtíyà àdhya 'ásè ìndì Fìrìgíyà àdhya 'ásè, mónnyá ka'ìbhá tíí dhi ki òmbàbe àyi ki tà ka'ìka'ì na.

Àpólò tadhá Giká ni kúlí Èfésò na ìndì Kòrítò na

²⁴Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yúdà mvá àlo rú be Àpólò angálépi Àlìgìzàndríyà lésè dhi, dré tsàzo Èfésò na. Akódhi nda tá móndí tà nìlepi bí, ìndì Giká ni Kúlí nìlepi dóro dhi 'í. ²⁵À tadhá tá kpà drá Mírì ni tà dóro. Di akódhi ni togó tá àtsi ró adrézó Yésu ni tà longó, adrézó akódhi ni tà tadhá kyákyá. Di, nì tá ína ngbà 'í bàtísimò Yòwánì àdhya ni tà kòdhya.ⁿ ²⁶Di dré kídhózó adrélé Giká ni kúlí ta tirì àko Yúdà ànzi ki lísàmbò dzó na. Pìrìsíka ì Àkílà be dhi ì kòyi akódhi dre dhi, ì dré akódhi ni drizo lizo ába àyi véna gò, ì dré Giká ni tà àndu ngìzo drá dóro kitswálé tíí.

²⁷Àmvolásà dhi, Àpólò dré lèzoá lile bvò Àkáyà àdhya na. Di mónnyá ka'ìbhá Èfésò le dhi ì dré akódhi ni kodzózó lile gò, ì dré wárágà tìsìzo àyi ki adrúpi Àkáyà na dhi ì dré, ì kòka'ìró akódhi dòle àyi véna dóro. Di akódhi kòtsa kònàle dre dhi, dré mónnyá Yésu ni ka'ìbhá Giká ni togó tani sè dhi ki ledézó tò. ²⁸Tàko ko, adré tá tà kayí Yúdà ànzi fbe rìnyí sè mónnyá tíí ì kandrà, adrézó tadhá tà tìsìle Giká ni Kúlí na dhi ì sè dhi, Yésu Mèsíyà 'í káyà dhi.

19

Pólò tsa Èfésò na

¹Àpólò dré tá adrérà'a Kòrítò na dhi 'á dhi, Pólò dré láti dòzo lavúzó bvò kòngo ró Àsíyà àdhya 'ásè, lile tsàle Èfésò na. Kònàle dhi, dré Yésu ni ka'ìbhá àruka ki kisúzó gò, ²lizízóá àyi tí dhi: «Mì dré Yésu ni ka'ìzo dhi, mì kisú Tírí Lólo 'í?» Di ì logó drá dhi: «Kóko, mà yi tá ko tàle dhi, Tírí Lólo be dhi.» ³Pólò gò lizíá dhi: «Kàdré kònèni dhi, mì do di bàtísimò ángùdhi kòdhya?» Ì logó dhi: «Bàtísimò Yòwánì àdhya 'í.» ⁴Di Pólò tà àyi dré dhi: «Yòwánì fè tá bàtísimò móndí ì dré, tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó dre. Di adré tá tàà àyi dré dhi, ì

ⁿ18:25 À kònò Tà 'òle dhi ì 19:3-4.

kòka'ì dhya adrélépi tá adhéle í bvó dhi kòdhya. Dhya nda Yésu 'i.» ⁵ Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo bàtísimò do Mírì Yésu ni rú sè. ⁶ Di Pólò dré dríngá bhàzo àyi dri gò, Tírì Lólo dré asízó àyi ki asó gò, ì dré kidhózó adrélé ti twátwa ki ta, adrézó tà longó pròfétà kya tìni. ⁷ Àgo nda ì tá ànyíànyì mudrí-drì-rì.

⁸ Àmvolàsà dhi, Pólò dré lizo Yúdà ànzi ki lèsámò dzó na gò, kidhólé adrélé Giká ni kúlí ta tirì àko. Dré Giká ni Òpì ni tà tadházó mónnyá kònàle dhi ì dré mbă na, adrézó àyi ki togó asé, ì kòka'iró be dhi bvó. ⁹ Di, àyi ki àruka ì dré àyi ki togó 'òzo tombálé, kúlí nda ki gàzo gò, ì dré kidhózó adrélé tà ta kònzi Mírì ni láti ni tà rú mónnyá títi ì kandrà. Di Pólò dré àyi ki tayízó. Dré mónnyá ka'ibhá dhi ki drizo lizo àyi íbe Tírànò ni dzó adrézó móndí ki tadhá dhi na gò, dré adrézó Giká ni tà ta àyi dré kítú àlo àlo títi ì sè. ¹⁰ Dré 'òzoá kònini kóná rì gò, mónnyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro bvó Àsíyà àdhya lé dhi ì dré Mírì ni kúlí yizo.

¹¹ Giká adré tá rinyí fe Pólò dré adrézó tà kàdrì líndrìga ró nòle rè ko dhi ki 'o. ¹² À adré tá ndìndì kítá twátwa dré tá tabèle dhi ki do lizo bhàá dràbhá ì rú gò, ì dré adrézó adrélé àyi ki drà ì lésè. Tírì kònzi ì adré tá kpà topfòle àyi ki àruka ì lésè.

Sèkévà ni ànziàgo ì tabhì tírì kònzi dròle

¹³ Yúdà ànzi àruka ì adré tá tatsíle àrà twátwa ì 'àsè, adrélé tírì kònzi ki drobe topfòle móndí ì lésè. Gò ì dré kidhózó adrélé tà nda ni tabhì 'òle Mírì Yésu ni rú sè, adrézó tàá tírì kònzi ì dré dhi: «Má adré tàá àmi dri Yésu Pólò dré adrézó tà ni ni longó dhi ni rú sè dhi, m̀ pfò!» ¹⁴ Di Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì àlo rú be Sèkévà dhi ni ànziàgo nzi-drì-rì dhi ì adré tá kpà 'òá kònini. ¹⁵ Kítú àlo dhi, ì tà tá kònini gò, tírì kònzi nda dré logózó àyi dré dhi: «Má ni Yésu be. Má ni kpà Pólò àdhi 'i ya dhi be. Di, àmi àmìkya àdhibhá 'i?» ¹⁶ Di agó tírì kònzi nda dré tá adrézó lána dhi dré dhèzo àyi dri, àyi títi dhi ki rinyí lavú gò, àyi ki tswàzo tà tàndì ró. Gò ì dré lapázó dzó nda lésè bvólíí ro ìndì làzí be bí àyi rúsè.

¹⁷ Mónnyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro Èfèsò le dhi ì kòyi tà nda dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo gò, ì dré adrézó Mírì Yésu ni rú ni líndrì bha. ¹⁸ Di móndí bí

Yésu ni ka'ibhá dhi ì adré tá alíle tà kònzi ì dré 'òle dhi ki ta ngádra 'á móndyá tíí ì kandrà. ¹⁹ Àyi ki àruka adrèbhá tá làndrí ndrìbhá ro dhi ì adré tá àyi ki búkù làndrí àdhya ki adó alìzo zàá móndyá tíí ì kandrà. Búkù ì dré zàle nda ki làgí tá ànyíànyí làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí.^o ²⁰ Dì ásà dhi, Mírì ni kúlí adré tá la'úlé akódhi ni rìnyí sè, adrélé lile drìdrì.

²¹ Tà nda ì kò'o ru tíí dre dhi, Pólò dré nòzoá dhi, dóro ni í dré lavúlé bvò Màkèdòníyà àdhya 'àsè ìndì Àkáyà àdhya 'àsè, lile Yèrúsalmà na dhi. Tà tá dhi: «Má kòlì tsàle kònale dre dhi, adré kpà làá dhi, má kòlì Rómà na.» ²² Dì dré àyi àziàmù rì, Tìmòtéyò ì Èràstò be dhi ki mùzo lile í kandràna Màkèdòníyà na gò, dré ìna adrézó Àsíyà na lókyá tsà sè.

Èfèsòbhá ki ligima Pólò ì rú dhi

²³ Lókyá nda sè dhi, tà dré abízó nyínyí Èfèsò na Mírì ni láti ni tà sè. ²⁴ Agó àlo rú be Dèmètríyò adrélépi tá ngá di àrezá sè dhi tá kònale be. Akódhi nda ì àzízí ni ìbe dhi ì adré tá gìká tòko ró rú be Àrètémì dhi ni dzó nzí tsàtsà dhi ki ledé àrezá sè, adrézó làfa kisú ásà bí.^p ²⁵ Dì akódhi dré ngàzo àyi àzízí nda ki kímó túmání mómí àruka adrèbhá tá ngá ledé àyi tìni dhi ìbe gò, tàzoá àyi dré dhi: «Áma arúpi ì, m̀ nì tàle dhi, mà adré làfa kisú bí àzì kòdhi sè dhi be. ²⁶ Dì m̀ nò ìndì m̀ yi tàle dhi, Pólò kòdhi se mómí zyandre kònwa Èfèsò 'a ìndì bvò wáyi Àsíyà àdhya lé dhi ki togó litílé dre. Adré ìna tàá dhi, gìká líndrí mómí ì dré adrélé ledélé àyi ki drígá sè dhi ì, gìká tàndì 'ì ko. ²⁷ Dì tà nda kitswá ngbà 'í àma ki àzì ni rú kizá kòdhyà ko. A ni kókpà kitswá àma ki gìká tòkó gú, Àrètémì ni tépelò ni rú kizá gò, akódhi ni lindrì mómíyá tíí Àsíyà 'àsè ìndì bvò wáyi 'àsè dhi ì dré adrélé bhàle dhi ni tingázó!»

²⁸ Dì ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndì ró gò, ì dré ngàzo

^o19:19 «Làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí» (50.000) kòni ì tá làfa adrélé fèle mómí ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí dhi ì dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'ì.

^p19:24 «Àrètémì» kònìdhi, Gírìkì ki gìká ki àlo tòko ró, ì dré adrézó m̀ bha vélàna, kòfèró àyi dré ànzì dhi 'ì. Ì adré tá akódhi ni lindrì bha dzó nzí tsàtsà ledélé àrezá sè dhi ì sè.

adrélé tetrélé adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Èfésòbhá kya kàdrì lavúlé!»²⁹ Gí ko, tà dré abízó nyĩnyi bhàandre nda 'á. Di móndí zyandre dhi ì dré Pólò nì atsìamu, Gáyò ì Àrìstàrukò be angábhá Màkèdòníyà lésè dhi kì rùzo gò, ì dré ru wùzo lile àyi fbe àrà kàdrì adrézó ru kìmó dhi na.³⁰ Pólò adré tá ìna lèá p̄fòle móndyá zyandre nda ì kandrà. Di, móndyá ka'ìbhá dhi ì dré àyikya ka'ìzoá ko.³¹ Ndìndì dhya kàdrìkàdrì Àsíyà drile dhi kì àruka adrèbhá tá Pólò nì arúpi ró dhi, ì dré kúlí mùzo akódhi nì ti lizí, kòpfòró móndyá zyandre nda ì kandrà ko.

³² Móndyá zyandre ru kìmóbhá nda kì drì abí dre nyĩnyi. Àyi kì àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Àruka nì ì adré tá kó tà àzya ta. Àyi bí dhi ì nì tá ngalè ì kìmó tá ru àdho tà sè ya dhi ko.³³ Yúdà ànzì ì dré agó àlo rú be Àlìgìzàndrè dhi nì 'òzo p̄fòle móndyá zyandre ì kandrà, kòngiró tà nda nì àndu be dhi bvó. Di akódhi dré drígá bhàzo kuru àyi kì kúlí kíkízó, í kòkìswá ró áyi tàrà ga àyi kandrà.

³⁴ Di, ì kònì akódhi Yúdà mvá 'ì dhi dre dhi, ì dré ngàzo adrélé tetrélé kúlí àlo sè ànyfànyi sàà rì, adrézó loyóá dhi: «Àrètémì Èfésòbhá kya kàdrì lavúlé!»

³⁵ Kùdù ro dhi, dhya bhàle adrélé bhàandre nda nì tà tisì dhi dré ngàzo móndyá zyandre nda kì kúlí kíkí gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmì Èfésòbhá nì ì, móndyá títi dhi ì nì tàle dhi, à bhà bhàandre Èfésò àdhya adrélé gìká gú, Àrètémì nì tépelò líkí, akódhi nì líndrì adhélepi bhù lésè dhi fbe dhi be.³⁶ Dhya àlo kìswá tà kòdhi nì kayí bwà ko. Ásà dhi, adré lèá dhi, mì kàdré kíri, ìndì mì kò'o tà wàyá ro ko.

³⁷ Mì adrì àgo kònì ì kònwa, tákò ì lodhá àyikya àma kì gìká tòkó ko, ì topá kpà ngá akódhi nì tépelò ì lésè ko.³⁸ Di Dèmètríyò ì àzízì nì fbe dhi ì kàdré tà fbe tàle móndí ì rú dhi, àrà adrézó tàbvó ta dhi ì be, ìndì tàbvó tabhá ì be. Adré di lèá dhi, ì kòlì tà ta móndí ì rú kònàle.³⁹ Mì kàdré tà àzya fbe lizílé dhi, à nì kpà tà nda kì yi àrà adrézó tà kì bvó lanzí àma kì tòlì sè dhi na.⁴⁰ Tàko ko, tayí ngbà 'í tsà, à dré àma kì asíkìzo móndí kì ligìma ándrò kònìdhi nì tà sè. À kòlizí àma dhi, mà kìswá tà àlo ta tà wàyá 'òle ándrò kònìdhi nì àndu ngìzo dhi bwà ko.» Di kòtà tà nda ì dre dhi, dré móndyá zyandre ru kìmóbhá nda kì 'òzo ayílé.

Pólò lavú Màkèdòníyà 'ásè ìndì Gíríkì kì bvò 'ásè

¹ Tà wàyá nda kàkí dre dhi, Pólò dré mónnyá ka'ìbhá dhi kì azízó gò, àyi kì kodzózó adrélé àyi kì totó tātā àyi kì tà ka'ìka'ì na. Kòlazī àyi tí dre dhi, dré ngàzo lile bvò Màkèdòníyà àdhya na. ² Dré lavúzó bvò nda 'ásè, tà bí dhi kì tabe mónnyá ka'ìbhá dhi kì òmbàzo àyi kì tà ka'ìka'ì na. Dré tsàzo Gíríkì kì bvò na gò, ³ dré adrézó kònàle mbă na. Dré tá adrérà'a 'òle bwátù do lizo bvò Síríyà àdhya na dhi 'á dhi, dré yìzoá tàle dhi, Yúdà ànzi ì yi tá ru kítswázó áyi 'o kònzi. Dì dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré gòle bvò Màkèdòníyà àdhya 'ásè dhi. ⁴ Akódhi ni atsiàmú ì tá: Sòpàtrò, Pírò ni mvá angálépi Bèróyà lésè dhi, Àrìstàrúkò ì Sèkúndò be angábhá Tèsàlòníkè lésè dhi ì, Gáyò Dèrúbè lésè dhi, Tímòtéyò, tsàle Tíkíkò ì Tròfímò be angábhá bvò Àsíyà àdhya lésè dhi ì. ⁵ Àyi nda ì dré lizo drìdrì àma kandrána, kítswálé àma kì letè Trówà na. ⁶ Àma ró dhi, gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya àmvolésè dhi, mà dré bwátù dòzo ngàzo Fìlipóyì lésè gò, kítú nzi àmvolésè dhi, mà dré tsàzo ru kisú àma kì atsiàmú nda ìbe Trówà na. Gò mà dré adrézó kònàle kítú nzi-drì-rì.

Yùtíkò ni òngama dràdrà lésè dhi

⁷ Kítú ni àlo pòsò àdhya sè dhi, mà kímó tá ru mónnyá ka'ìbhá dhi ìbe, kítswázó mányàngá do nyàle.⁹ Pólò adré tá ta mónnyá nda ì dré. Dì dré tá adrélé 'òle lile drùbhì sè dhi sè dhi, dré gòzo adrélé tá ta tsàle ngátsi kítógá na. ⁸ À tobhà tá tálà bí dhi ì dzó 'a kìle kurú na mà dré ru kímózó lána dhi na. ⁹ Kàdhùrà àlo rú be Yùtíkò dhi lírì tá mòlísà na gò, ayí dré adrézó akódhi ni 'o, Pólò dré tá adrérà'a tà ta vwàvwà ro dhi 'á. Dì ayí kòlavú akódhi dre dhi, dré dhèzo byá kìnì na, dzó nda ni ètázì ni na 'ásè. À ni akódhi ni òngá dhi, àkò drà ìna dre. ¹⁰ Dì Pólò dré sizo, tandìle kàdhùrà nda drìle, akódhi ni lomvó í drígá gò, tàzoá mónnyá tíí ì dré dhi: «Mì bhà àmi kì togó kuru ko! Akódhi lídrì ìbe!» ¹¹ Ì kògò mbàle dzó 'a kìle kurú na nda na dre dhi, ì dré mápà toṅòzo nyàle. Dì Pólò dré gòzo tà ta tsàle drùbhì na

⁹20:7 Gìkà ni Kúlì tísìle Gíríkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «...kítswázó mápà toṅò». Kúlì kòdhi ì kítswá lèà tàle dhi: «kítswázó mányàngá Mírì àdhya ni nya».

gò, ngàzo lile. ¹² Gò ì dré kàdhùrà nda ni drizo nzizo ába rúbhá be líná. Dì tà nda tindrì tá móndyá tíí dhi ki togó lavúlé.

Pólò nga Trówà lésè lile Mìlétò na

¹³ Gò mà dré bwátù dòzo lizo drìdrì Pólò kandrána, kitswálé akódhi ni letè bhàandre rú zìle Ásò dhi na. Tàko ko, akódhi lè tá ína atsí tòle pá sè tsàzo àma ki kisú kònàle. ¹⁴ Akódhi kàtsá àma ki kisú Ásò 'a dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lile tsàle bhàandre rú zìle Mìlénè dhi na. ¹⁵ Kìtù bvóá dhi sè dhi, mà dré gòzo lile bwátù sè, tsàle tùrù Kíyò àdhya kandrá. Kìtù bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Sámò àdhya na. Dì kítù bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Mìlétò dhi na. ¹⁶ Pólò lè tá áyi kíkílé Èfésò na ko, kòtigíró tà bvò Àsíyà àdhya na ko dhi sè. Tàko ko, adré tá ína lèà lile mbèlè, kòkìtswá dhi, kòtsaró Yèrúsalmà na drìdrì gwányá Pàtèkótè àdhya kandrá.

Pólò tà tà bhàgo Èfésò lésè dhi i dré

¹⁷ Dì Mìlétò na dhi, Pólò dré kúlí mùzo Èfésò na bhàgo Èkèlézyà àdhya ki azí. ¹⁸ Ì kàtsá akódhi véle dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi ìbe dhi 'á dhi, mì nì ngalè má 'o tá tà ngíni ya dhi be, kidhólé kítù má dré atsázó bvò Àsíyà àdhya 'á dhi sè. ¹⁹ Má 'o tá Mírì ni tà akódhi ni màràbà tíni, togó ànzimvá kya tíni dhi be ìndì mìnra be bí, tágba Yúdà ànzi ì dré tá áma tabhìzo tà ì dré tá ru yìzo 'òá má rú dhi i sè dhi. ²⁰ Mì nì tàle dhi, má longó tá àmi dré Gìká ni kúlí, tà ni ki tadházó móndyá tíí i kandrá, ìndì àmi ki dzó i 'ásè dhi be. Mà zù àmi dré tà àlo kitswálépi àmi ki ledé bwà dhi ko. ²¹ Má kodzó tá Yúdà ànzi i móndyá sùrú twá ro dhi ìbe, ì kòladzàró àyi ki togó agòzo Gìká véle, ìndì ì kòka'iró àma ki Mírì Yésu.

²² Dì mì yi rè ká! Nyànomvá dhi, má adré mána lile Yèrúsalmà na, ngóro Tírì Lólo dré adrélé áma dri dhi tíni. Má nì àdho tà ni atsa má rú kònàle nì ya dhi ko. ²³ Má nì ngbà 'í tà Tírì Lólo dré adrélé longólé má dré bhàandre àlo àlo tíí i 'àsè kònìdhi be: Bã i kizà ìbe dhi ì adré áma letè kònàle. ²⁴ Dì, má adré mána áma lídrì no tà tàko ró. Má adré ngbà 'í angú kòdhi ni le ràle tsàle kùdù ni na, má kò'oró àzì Mírì Yésu dré tayílé má drígá dhi akílé tíí, kòdhi adré tàá dhi, má kòlongóro

Rúbí Tani Giká ni togó tani ni tà dri dhi móndí i dré.

²⁵ Di nyànomvá dhi, má nì tàle dhi, àmi má dré tatsízó Giká ni Òpì ni tà longóbe àmi kòfalésè dhi ki àlo kitswá gòle véle áma mibhalé no ko dhi be. ²⁶ Ásà dhi, má adré tàá àmi dré ándrò kònìdhi dhi, àmi tíí dhi i kòfalé dhi, dhya àlo ni kàrí kitswá ngòle má dri ko. ²⁷ Tàko ko, má longó àmi dré tà tíí Giká dré tá lèle má kòlongó dhi i, àlo ni nì zu àko ró. ²⁸ Di mì kàdré àmi ki tàndi ki likí, tùmání kábilígyà ki pàrí wáyi Tírí Lólo dré bhàle àmi drígá, mì kàdréro àyi ki dri ko dhi fbe. Mì kàdré Giká ni Èkèlézyà dré gile áyi tàndi ni kàrí sè dhi ki likí ngóro kábilígyà likíbhá dóro dhi i tìni. ²⁹ Má nì tàle dhi, áma lìma àmvolésè dhi, kàlagí àtrá ki tíí àmi kòfalé kitswálé àmi ki 'o kònzi dhi be. Ì kitswá àyikya kábilígyà ki àlo tayí líná ko. ³⁰ Ndìndì àmi ki tàndi i kòfalé dhi, móndí àruka ki apfò adrélé tà bàti ladzá atsálé kinzò ro, kitswázó mónnyá ka'ìbhá dhi ki se àyi vése dhi bvó.

³¹ Ásà dhi, mì kàdré tàmiiga dri! Mì kòtivì ko tàle dhi, gile kóná na dhi, má tayí tá àmi àlo àlo tíí dhi ki kodzoma mìnra be bí kítú be ìndì ngátsi be dhi ko dhi.

³² Nyànomvá dhi, má adré àmi ki tayí Giká drígá, akódhi kàdréro àmi ki tìmbà kúlí dré afèle áyi togó tani sè dhi sè, mì kòkisúró tà dré lazíle mónnyá tíí i dré bhàle twá adrélé ína ró dhi i dré tàylé ro dhi be dhi bvó. ³³ Má bhà tá dhya àlo ni ngá lovó ko, kàdré akódhi ni àrezá 'i yà, akódhi ni óró 'i yà, kó ngalè akódhi ni kítá 'i yà dhi. ³⁴ Àmi ki tàndi, mì nì tàle dhi, má 'o tá àzì áma tàndi ni drígá sè, kitswázó ngá kisú àma dré, áma bhápi fbe dhi be. ³⁵ Tà tíí má dré 'òle dhi i sè dhi, má tadhá àmi dré dhi, lè mì kàdré àzì 'o landè àko ró kònìni, kitswázó mónnyá yàyà dhi ki ledé. Mì kisù rè kúlí Mírì Yésu ni tàndi dré tàle kòni i ká: «Dhya adrélépi ngá fe dhi ni kólénzé adré dhya adrélépi ngá kisú dhi àdhya ni lavú.»»

³⁶ Pólò kòtà tà nda i dre dhi, ì dré àyi ki kórókó titìzo tà zìzo Giká tí. ³⁷ Di àyi tíí dhi ì dré adrézó Pólò ni kamú, adrézó ngòle rúá, ì dré tá adrerà'a lazíle tíá dhi 'á.

³⁸ Àyi ki togó tá kizà ro lavúlé, akódhi dré tá tàle dhi, ì kitswá gòle véle áyi no ko dhi sè. Gò ì dré akódhi ni adzízó yìandre mìle, kòmbàro bwátù na.

Pólò ì Yèrúsalémà na

¹ M̀à k̀òlanzí ru bhàgo nda íbe dre dhi, mà dré bwátù d̀òzo ìzo pyà t̀ur̀ù K̀òsà àdhya na. K̀ítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo t̀ur̀ù R̀ódò àdhya na. G̀ò mà dré ìzo tsàle bhàandre P̀àtárà àdhya na. ² K̀ònàle dhi, mà dré bwátù àzya adrélépi 'òle zyàle bvò F̀òwìnikè àdhya na dhi nì kisúzó g̀ò, mà dré tombàzo lána ìle. ³ M̀à k̀òtsa àrà adrézó t̀ur̀ù K̀ípírò àdhya nì drì no dhi na dre dhi, mà dré lavúzó tàbhu nì lésè g̀ò, ìle bvò S̀íríyà àdhya na. D̀ì mà dré tsàzo bhàandre T̀írè àdhya na, à k̀òtíríró ngá bwátù nda dré adólé dhi ì be dhi bvó. ⁴ K̀ònàle dhi, mà dré móndí ka'ìbhá àruka k̀ì kisúzó g̀ò, mà dré adrézó àyi íbe k̀ítú nzi-drì-rì. Àyi nda ì dré tàzoá Pólò dré T̀írí L̀ólo nì rìnyí sè dhi, k̀òlì Yèrúsalémà na ko. ⁵ D̀ì, àma k̀ì lókyá k̀òkìswá dre dhi, mà dré àmakya ngàzo kitswálé ìle. Mónyá ka'ìbhá tíí nda ì, àyi k̀ì tòkó ì ìndì àyi k̀ì ànzimvá íbe dhi, ì dré àma k̀ì adzízó apfòle bhàandre nda lésè g̀ò, mà dré àma k̀ì kórókó titizo tà zizo G̀ìká tí ỳandre mìle. ⁶ M̀à k̀òlazí àyi tí dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na ìle g̀ò, ì dré àyikya nzizo àyi bhàna.

⁷ M̀à k̀onga T̀írè lésè dre dhi, mà dré ìzo tsàle bhàandre rú zile P̀òtòlèmáyì dhi na. K̀ònàle dhi, mà dré mòdo f̀èzo àma k̀ì adrúpi Yésu nì ka'ìbhá dhi ì dré g̀ò, mà dré adrézó àyi íbe k̀ítú àlo. ⁸ K̀ítú bvóá dhi sè dhi, mà dré ìzo tsàle bhàandre K̀àyìsàríyà àdhya na. K̀ònàle dhi, mà dré adrézó Filípò, Rúbí Tani longólépi dhi nì dzó na. Akódhi nda tá dhya nzi-drì-rì kipèle Yèrúsalémà na dhi k̀ì àlo 'ì.[†]

⁹ Akódhi tá ànzitòkó su mobhá rè ko, adrèbhá tá G̀ìká nì k̀úlí longó pròfétà kya t̀ínì dhi íbe.

¹⁰ M̀à k̀àdré k̀ònàle g̀ìle k̀ítú àruka ì dre dhi, pròfétà àlo rú be Àgábò dhi dré atsázó bvò Ỳúdáyà àdhya lésè. ¹¹ Akódhi nda dré àyi kisízó ànyi àma làga, Pólò nì káfà adó, àyi pá k̀ì adròzo àyi drígá íbe g̀ò, tàzoá dhi: «T̀írí L̀ólo adré tàá dhi: Ỳúdà ànzi Yèrúsalémà na dhi k̀ì káfà k̀ònìdhi nì líyí nì adrò k̀ònìni g̀ò, ì dré akódhi nì f̀èzo móndí sùrú twá ro dhi ì drígá.» ¹² M̀à k̀òyi tà nda dre dhi, àma mónyá ka'ìbhá k̀ònàle dhi íbe dhi ì, mà dré Pólò nì ti lizízó, k̀òlìró Yèrúsalémà na ko dhi bvó. ¹³ D̀ì, Pólò dré ìna logózóá dhi: «M̀ì adré ngòle, adrézó àma togó 'o

[†]21:8 À k̀ònò Tà 'òle dhi ì 6:5; 8:5.

ṅòle àdho tà sè? Ma gànzi ró ngbà 'í bǎ nya kòdhya ko. Ma kókpà gànzi ró lèle dràle Yèrúsalemà na Mírì Yésu ni rú ni tà sè.»¹⁴ Dì mà dré kitswálé akódhi ni logá bwà ko dhi sè dhi, mà dré kúlí tayízó, tàzoá dhi: «Tà Mírì dré adrélé lèle 'òle dhi kò'o ru wà.»

¹⁵ Àmvolàsà, mà dré tà tíí dhi ki ledézó gò, mà dré mbàzo Yèrúsalemà na. ¹⁶ Mà mbà tá tùmání mómí ka'ibhá àruka Kàyisàriyà lésè dhi fbe. Dì ì dré àma ki drizo lizo àma fbe agó àlo rú be Mìnàsonà dhi ni dzó na, mà kàyíró kònàle be dhi bvó. Akódhi nda angá tá Kìpírò lésè, ìndì akódhi tá mómí Yésu ni ka'ilepi kíno lésè dhi 'i.

Pólò ì kimó ru bhàgo Èkèlézyà àdhya fbe

¹⁷ Mà kòtsa Yèrúsalemà na dre dhi, àma ki adrúpi Yésu ni ka'ibhá dhi ì dré àma ki ka'izo dòle togó dóro sè. ¹⁸ Kìtú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo Pólò be Yàkóbhò bhàna.^s Kònàle dhi, bhàgo tíí Èkèlézyà àdhya ì kimó tá kpà ru. ¹⁹ Dì Pólò dré mòdo fèzo àyi dré gò, tà tíí Giká dré 'òle àyi àzì sè mómíyá sùrú twá ro dhi ì kòfalé dhi ki titízó àyi dré mibhalé tí.

²⁰ Ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo adrélé Giká ni rú bha kùle. Gò ì dré tàzoá Pólò dré dhi: «Àma ki adrúpi, mí nò rè ngalè Yúdà ànzì lizólizo dhi ì ka'ì Yésu ngíni ya dhi ká. Àyi tíí nda ki togó kókpà àtsi ró Mósè ni tatrítrí kúlí ni tà sè.

²¹ Dì, ì yi tàle dhi, mí adrè mína Yúdà ànzì tíí ayíbhá mómíyá sùrú twá ro dhi ì kòfalésè dhi ki tadhá, ì kòtayíró Mósè ni tatrítrí kúlí, ìndì ì kògòró véle adrélé àyi ki ànzì ki lwa ko, adrézó kpà àma ki labhi lebe ko. ²² Mà ni 'òá ngíni? Tàko ko, ì ni dra ámi atsama ni rúbí yi 'í. ²³ Dì mí kò'o tà mà dré adrélé tàle mí dré kònìdhi kòdhya. Àgo su mòmíyá sùrú dhi ì kònwa àma kòfalé be. ²⁴ Mí kòdrì àyi nda ì lizo àyi fbe, mì kòtemvéró àmi tùmání àyi fbe Giká kandrà. Mí kòfè kpà làfa ì dré kitswázó àyi ki drìbhí 'o rèle dhi mi.^t Mí kò'o kònìni dhi, mómíyá tíí dhi ki nià tàle dhi, tà adrélé tàle mí rú kòdhi ì kínzò 'i dhi be. Ì ni kpà nià dhi, mí adrè mína

^s21:18 Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi ki àlo 'i. À kònò Tà 'òle dhi ì 12:17; 15:13.

^t21:24 À kònò tà àndu ngíle mòmíyá sùrú ni tà sè Tà 'òle dhi ì 18:18 na dhi.

tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki ka'ì 'òle dhi be. ²⁵ Kàdré mónnyá ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ki tà sè dhi, mà tisì tá wárágà, tà mà dré tá ru yìzo ì kò'o dhi ki longózó àyi dré. Má tisì tá dhi, ì kònya mányàngá fèle gìká tàko ì dré dhi ko, ì kònya kà'wá kàrí ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zà ko, ìndì ì kò'o ndòtò tà ko.^u»

²⁶ Dì kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò dré àgo nda ki drizo lizo àyi ki temvé tùmání í be. Gò dré fizo tépelò na, kitswálé lókyá àyi ki temvema nda dré kitswázó akílé gò, ngá fèzo Gìká dré àyi àlo àlo tíí dhi ki rú sè dhi ni longó.^v

À ru Pólò tépelò na

²⁷ Kítú nzi-drì-rì àyi ki temvema nda àdhya ì dré tá adrérà'a 'òle akílé dhi 'á dhi, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Àsíyà àdhya lésè dhi ì dré Pólò ni nòzo tépelò na. Dì ì dré ngàzo mónnyá zyandre tíí dhi ki 'a tíí, akódhi ni rùzo gò, ²⁸ ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Ìsèrélè ànzi ì, mì alì àma ki ledé wà! Kòndhi agó adrélépi mónnyá tíí àrà tíí ì 'ásè dhi ki kodzó ligílé àma ki sùrú rú, àma ki tátrítrí kúlí rú, ìndì tépelò kòndhi rú dhi 'ì. Kòdhi fbe dhi, akódhi adrì ndìndì móndí sùrú twá ro dhi ì afízó àyi fbe tépelò le, àrà lólo kòndhi ni 'òzo atsálé ndì ró!» ²⁹ (Ì tà tá kòndhi tàko ko, ì nò tá Tròfímò angalépi Èfésò lésè dhi ì Pólò be bhàandre 'á. Dì ì adrè tá àyikya kisùá dhi, Pólò adrì tá akódhi afízó ába tépelò le.)

³⁰ Dì tà nda dré mónnyá tíí bhàandre nda 'á dhi ki 'a tíízó gò, ì dré angázó aralé àrà tíí ì lésè Pólò ni ru, akódhi ni sèzo pfòzo ába tépelò 'ásè gò, tépelò ni dzóti ki tesézó. ³¹ Dì ì dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni pfu dràle dhi 'á dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì dré yìzoá tàle dhi, tà abí dre nyinyi Yèrúsalemà 'a. ³² Gbã kòdhwa, akódhi dré sòdá ki drizo àyi ki drì kobhá fbe ràzo àyi fbe mónnyá zyandre nda ì véna. Àyi nda ì kònò sòdá ki kàdrì nda ì sòdá ni fbe dre dhi, ì dré Pólò ni pfùma tayízó. ³³ Dì sòdá ki kàdrì nda dré àyi kisízó ànyi akódhi làga gò, akódhi ni 'o rùle, adròle nyìrì rì dhi ì sè. Gò dré lizízóá ngalè akódhi àdhi 'ì ya dhi, ìndì 'o tá àdho tà 'ì ya dhi. ³⁴ Mónnyá zyandre nda ì kòfalé dhi, móndí àruka ì adrè tá tetrélé, adrézó tà

^u21:25 À kònò Tà 'òle dhi ì 15:20.

^v21:26 À kònò 1 Kòrítòbhá ì 9:20.

àlo ta. Àruka ni ì adré tá kó tà àzuya ta. Tà wàyá nda sè dhi, sòdá ki kàdrì nda kitswá tá tà nda ni àndu ni bwà ko. Di dré Pólò ni 'òzo drìle lizo ába dzó kàdrì adrézó sòdá ki líkí dhi na. ³⁵ Sòdá nda ì kòtsa Pólò be àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na dre dhi, ì dré akódhi ni dòzo dodò mónnyá zyandre nda ki ligima ni tà sè. ³⁶ Tàko ko, àyi tíí dhi ì adré tá lile tetrébe àyi vésè, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà!»

Pólò ga áyi tàrá mónnyá zyandre ì kandrà

³⁷ À dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni 'o fìle dzó kàdrì nda na dhi 'á dhi, dré lizízóá sòdá ki kàdrì tí dhi: «Má ni kitswá tà ta mí dré bwà?» Di sòdá ki kàdrì nda logó drá dhi: «Mí ni tákò Gíríkì ti tàle be? ³⁸ Mì kònìdhi tsì Èzèpétò agó atú móndí ki kodzólépi ligílé gò drìkònzìbhá ngùlù-su dhi ki drìzo lapázó àyi fbe duku na dhi 'ì ko?» ³⁹ Di, Pólò logó drá dhi: «Ma, ma Yúdà mvá angálépi Tàrúsò bvò Kìlikíyà àdhya lé dhi lésè dhi 'ì. Di ma móndí bhàandre rúku kyàkyà dhi lésè dhi 'ì. Má adré ámi ti lizí, mí kòfèró má dré láti tà tàzo mónnyá zyandre kòni ì dré.» ⁴⁰ Di sòdá ki kàdrì nda kòka'ì dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na gò, drígá bha kuru mónnyá zyandre nda ki kúlí kíkízó. Di ngá kòbhù ndiii dre dhi, dré tàzoá àyi dré Èbérè ti sè dhi:^w

22

¹ «Áma adrúpi ì, áma atá fbe ni ì, mì yi rè tà má dré adrélé tàle àmi dré áma tàrá gàzo ni ì ká!» ² Ì kòyi akódhi adrérà'a tà ta àyi dré Èbérè ti sè dre dhi, ì dré gòzo vélé adrélé kíri wáláká ni ni lavú. Gò Pólò dré tàzoá dhi: ³ «Ma Yúdà mvá tile Tàrúsò bvò Kìlikíyà àdhya lé dhi na dhi 'ì. Di, à líkí tá ma mbàle kònwa Yèrúsalémà 'a. Gàmàlìyélè tadhá tá àma ki tábhí ki tátrítrí kúlí má dré nìle kyá dhi nì. Áma togó tá àtsi ró Gìká ni tà sè, àmi tíí àndrò ni kya tíni. ⁴ Kàdré mónnyá adrèbhá Yésu kòdhi ni láti lebé dhi ki tà sè dhi, má pfo tá àyi ki mì tsàle byá àyi ki dràdrà na. Má turú tá àyi àgo ró ìndì tòko ró nda ì lebhélé bãdzó na.

^w21:40 À kitswá kpà kúlí «Èbérè ti» kòni ki ladzá: «Àràméyà ti».

⁵ Kòwánà kɛ kàdrì ì bhàgo kàdrì tí tí dhi ìbe dhi kɛ kitswá tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kòdhi ì tà bàti 'i dhi. Má kisú tá ndìndì wárágà àyi nda ì dré tisìle àyi kɛ adrúpi Dàmàsékè na dhi ì dré dhi ì gò, má dré lizo ába kitswálé móndyá ka'ìbhá kònàle dhi kɛ turú adrìle Yèrúsalmà le, à kòṅòró tà àyi dri be dhi bvó.»

Pólò tíí, í ka'ì Yésu ngíni ya dhi

(À kònò kpà Tà 'òle dhi ì 9:1-19; 26:12-18)

⁶ «Lókyá má dré tá adrérà'a tsàle ànyi Dàmàsékè làga ànyíànyi kítú rírí sè dhi 'á dhi, ngádra kàdrì bhù lésè dhi dré kòzo ngbõ ró ngá kazá má làgàsè kúrú. ⁷ Dì má dré dhèzo kìní mi gò, má dré kúlí yìzo tàà má dré dhi: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adrè áma mì pfo àdho tà sè?» ⁸ Má dré lizízóá dhi: «Mírì, mì àdhi 'i?» Dì kúlí nda logó má dré dhi: «Ma, Yésu Nàzàrètà lésè, mí dré mína adrélé mì pfòle dhi 'i.» ⁹ Áma atsìamu ì nò tá kpà ngádra nda 'í. Dì, ì nì tá àyikya tà kúlí nda dré tá adrélé tàle má dré dhi kɛ àndu ko. ¹⁰ Gò má dré lizízóá dhi: «Mírì, lè má kò'o ngíni?» Mírì logó má dré dhi: «Mí nga lile Dàmàsékè na. Kònàle dhi, à ni tà tíí Gìká dré bhàle mí kò'o dhi kɛ ta mí dré.» ¹¹ Dì má dré kitswálé ngá no ngádra nda ni lagulagu dré bwà ko dhi sè dhi, áma atsìamu ì dré áma drígá rùzo, áma sèzo lizo má be Dàmàsékè na.

¹² Kònàle dhi, agó àlo rú be Ànànyà dhi dré alizo áma no. Akódhi nda tá mómí adrélépi tròle Mósè ni tátítrí kúlí rú dhi 'i. Yúdà ànzi tíí Dàmàsékè na dhi ì adrè tá kpà akódhi ni rú ta dóro. ¹³ Akódhi kàtsá áyi totó ànyi má làga dre dhi, dré tàzoá má dré dhi: «Áma adrúpi Sàwúlò, ámi mì kògò ngá no!» Gbã lókyá nda sè dhi, má dré gòzo adrélé ngá no gò, má dré akódhi ni nòzo. ¹⁴ Akódhi dré tàzoá má dré dhi: «Gìká àma kɛ tábhí kya zì mì kitswálé tà í dré adrélé lèle 'òle dhi kɛ ni, kitswálé Dhya gyăgya dhi ni no, ìndì kitswálé akódhi nda ni kúlí yi tíá dhi bvó. ¹⁵ Tàko ko, mí ni akódhi ni tà mí dré nòle ìndì mí dré yìle dhi kɛ longó mómíyá tíí ì dré. ¹⁶ Dì nyànomvá dhi, mí adrè àdho tà letè? Mí nga akódhi ni zi adrélé ámi Mírì ro, ìndì mí do bàtísimò, Gìká kòdzìró mì ámi tàkonzì ì lésè be dhi bvó.»»

Pólò tíí, Mírì zi ì lile mómíyá súrú twá ro dhi ì véna ngíni ya dhi

¹⁷ «Má kàgò Yèrúsalmà le dre dhi, má dré adrézó tà zi Gìkà tí tépelò na gò, ngá dré afízó má dri toróbí t́ni. ¹⁸ Má nò tá Mírì adrérà'a tàá má dré dhi: «Mí nga mbèlè pfòle Yèrúsalmà 'ásè. Tàko ko, mónyá Yèrúsalmà 'a dhi ì kitswá àyíkya áma tà mí dré adrélé longólé dhi ḱi ka'ì bwà ko.» ¹⁹ Má logó dhi: «Mírì, àyi nda ì nì dóro tàle dhi, má adré tá mána tatsílé lísambò dzó ì 'ásè mónyá adrèbhá ámi ka'ì dhi ḱi turúbe lebhélé bãdzó na, adrézó kpà àyi ḱi bhwa. ²⁰ Kòdhi íbe dhi, lókyá à dré tá adrérà'a Sètèfánò, ámi tà longólépi dhi nì kàrí kutú dhi 'á dhi, ma tá mána kònàle, adrélé tà nda nì ka'ì, adrézó kpà dhya adrèbhá tá akódhi nì pfu dràle dhi ḱi kítá líkí.» ²¹ Dì Mírì dré tàzoá má dré dhi: «Mí l̀, tàko ko, má nì ámi mu l̀le làwú làvo na, mónyá sùrú twá ro dhi ì véna.»»

Pólò tadhá dhi, ì Rómà agó 'ì

²² Mónyá zyandre nda ì yi tá Pólò tsàle lókyá dré kúlí nda nì tǎrà'a. Gò ì dré ngàzo kúlí loyó, adrézó tàá dhi: «À kòtingá akódhi móndí ì kòfalésè! Kitswá ína lídrì sè ko!» ²³ Ì dré adrézó tetrélé, adrézó àyi ḱi kítá ḱi lebhé kìní mi, adrézó tàpfulíndrì lomvó todàle kurú na. ²⁴ Dì sòdá ḱi kàdrì nda dré Pólò nì 'òzo drìle fizo ába àyi ḱi dzó kàdrì na. Dré tàzoá dhi, à kòbhwa akódhi adrézó akódhi nì lizí, kòtáro tà mónyá zyandre nda ì dré tá adrézó tetrélé í rú dhi nì àndu. ²⁵ Dì, à kàdrò akódhi kitswále bhwàle dre dhi, Pólò dré lizízóá sòdá ḱi drì kobhá ḱi àlo tí dhi: «Rómà ḱi tátírí kúlí ka'ì, mì kàdré móndí Rómà ro dhi nì bhwa, akódhi nì tàbvó ta àko ró dhi 'í?» ²⁶ Dì sòdá ḱi drì kòlepi nda kòyi kúlí nda dre dhi, dré lizo longóá sòdá ḱi kàdrì nda dré, tàzoá dhi: «Mí adré tá 'òle àdho tà 'o? Tàko ko, agó kòdhi ína móndí Rómà ro dhi 'ì!» ²⁷ Dì sòdá ḱi kàdrì nda dré àyi kisízó ànyi Pólò làga, lizíá tíá dhi: «Mí tà r̀e má dré ká: Mì móndí Rómà ro dhi 'ì bàti?» Pólò logó dhi: «Àyíya, kònìni.» ²⁸ Sòdá ḱi kàdrì tà dhi: «Má fè mána làfa kàdrì, atsázó móndí Rómà ro dhi ró.» Dì Pólò logó dhi: «Mána, à ti ma móndí Rómà ro dhi ró dhi titì.» ²⁹ Gbǎ kòdhwa, sòdá adrèbhá tá 'òle Pólò nì lizí dhi ì dré akódhi nì tayízó. Dì tirì dré sòdá ḱi kàdrì nda nì 'òzo, dré nìle í 'o tá Pólò adrélépi Rómà ro nì adròle nyèrì sè dhi sè.

Pólò pfò Yúdà ànzì ḱi bhàgo kàdrì ì kandrá

³⁰ Kìtú bvóá dhi sè dhi, sòdá kì kàdrì nda dré kòwánà kàdrì kì 'òzo ru kímó bhàgo kàdrì tíí dhi ìbe. Dì dré Pólò nì trìzo gò, 'òzoá apfòle àyi nda ì kandrà, kitswázó tà Yúdà ànzì ì dré adrézó akódhi nì asíkì dhi nì àndu nì dhi bvó.

23

¹ Dì Pólò dré ngàzo bhàgo kàdrì nda kì no ðíí gò, tàzoá dhi: «Áma adrúpi ì, áma togó arókì ma ko tà tíí má dré 'òle Gìká kandrà atsálé ándrò kònìdhi dhi ì sè dhi.» ² Gbã kòdhwa, kòwánà kì kàdrì rú be Ànànyà dhi dré mónnyá adrèbhá Pólò làga dhi kì 'òzo akódhi nì ti sa. ³ Dì Pólò dré tàzoá drá dhi: «Mí, àbè rúbhá tswàle mvèle kemve dhi ró nì, Gìká nì ámi tswa nì! Mí lírí mína kònàle kitswálé áma tàbvó ta àma kì tatrítrí kúlí sè. Dì, mí 'o mína ma tswàle, adrézó tatrítrí kúlí nda nì ño.» ⁴ Gò àyi adrèbhá Pólò làga nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mí 'o mí ngíni adrélé Gìká nì kòwánà kì kàdrì nì lodhá kònìni dhi?» ⁵ Dì Pólò logó dhi: «Adrúpi ì, má nì tá ko tàle dhi, akódhi kòwánà kì kàdrì 'ì dhi. Àngyá ko, Gìká nì Kúlí adré tàá dhi: «Mí kòtà tà kònzi ámi mónnyá kì kàdrì rú ko.»^x»

⁶ Dì Pólò nì tá tàle dhi, bhàgo kàdrì ru kímóbhá nda ì kòfalé dhi, móndí àruka ì tá Sàdùkáyò 'ì, ìndì àruka nì ì tá Fàrìsáyò 'ì dhi be. Dì dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, ma mína Fàrìsáyò 'ì, ìndì Fàrìsáyò mvá 'ì. À adré áma tàbvó ta ándrò kònìni, má dré adrélé mì bha Gìká véna adrézó ka'íá dhi, mónnyá drèbhá dre dhi kì nga dràdrà 'àsè dhi sè!» ⁷ Kòtà tà nda dre dhi, lawà dré kìzo Fàrìsáyò ì kòfalésè Sàdùkáyò ìbe gò, mónnyá zyandre nda ì dré ru lanzízó. ⁸ (Tàko ko, Sàdùkáyò ì adré àyikya tàá dhi, ngangà dràdrà 'àsè dhi yókódhó, ìndì ángéló ì tírí ìbe dhi ì yókódhó. Dì, Fàrìsáyò ì adré àyikya tà nda kì ka'ì tíí.) ⁹ Dì lawà nda dré vélé kìzo lavulé gò, tatrítrí kúlí tadhábhá àruka Fàrìsáyò ró dhi ì dré ngàzo adrélé tà kayí rìnyí sè, adrézó tàá dhi: «Mà kisú àmakya tà kònzi àlo dhi agó kònìdhi véna ko. Àruka nì, tírí 'ì yà, kó ngalè ángéló 'ì yà dhi tà tà drá nì!» ¹⁰ Dì lawà nda dré tá adrélé ìle drìdrì dhi sè dhi, sòdá kì kàdrì nda adré tá ngá ro, ì nì dra Pólò

^x23:5 À kònò Pfòma 22:27.

ni ru pfũle dràle dhi sè. Di dré lazizóá áyi sòdá i dri dhi, i kòsi akódhi ni apá àyi drígàsè, drìle lizo ába àyi ki dzó kàdrì na.

¹¹ Kìtú nda ni ngátsi sè dhi, Mírì dré agázó Pólò kandrà tàá drá dhi: «Mí tsi togó! Ngóró mí dré áma tà longolé kònwa Yèrúsalmà 'a dhi tìni dhi, adré kpà lèá dhi, mí kòlongó áma tà Rómà na.»

Yúdà ànzi i yi ru kitswázó Pólò ni pfu dràle

¹² Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi àruka i dré ru yìzo gò, mòndrà sizo àyi kòfalésè tàzoá dhi, i kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle i dré Pólò ni pfurà'a dràle dhi 'á. ¹³ Dhya ru yibhá tà nda dri dhi i lavú tá nyadhi-rì. ¹⁴ Di i dré lizo kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe, tàá àyi dré dhi: «Mà sè mòndrà àma kòfalésè tàzoá dhi, mà kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle lókyá mà dré dra Pólò ni pfũzo dràle dhi 'á. ¹⁵ Di nyànomvá dhi, àmi tùmání bhàgo kàdrì íbe dhi i, mì kòlizí sòdá ki kàdrì, kògòró Pólò ni 'o apfòle àmi kandrà, ngóró mì lè tá akódhi ni tà ndàle nìle kyá na tìni. Di àma ró dhi, mà ni adré rìle kitswálé akódhi ni pfu dràle drìdrì dré dra atsázó kònwa dhi kandrà.»

¹⁶ Di, tà i dré ru yìzo 'òá Pólò rú nda ni rúbí dré dhèzo akódhi ni kòdromvá bína gò, akódhi nda dré lizo longóá Pólò dré sòdá ki dzó kàdrì na. ¹⁷ Gò Pólò dré sòdá ki drì kobhá ki àlo azizó, tàzoá drá dhi: «Mí drì kàdhúra kònìdhi lizo ába sòdá ki kàdrì véna. Tàko ko, akódhi tà íbe longolé drá.» ¹⁸ Di sòdá ki drì kòlepi nda dré akódhi ni drìzo lizo ába sòdá ki kàdrì véna, tàzoá dhi: «Pólò 'ìle bǎdzó na kòdhi zi tá ma lizílé, má kàdzíró kàdhúra kònìdhi mí vélé. Àngyá ko, akódhi tà íbe longolé mí dré.» ¹⁹ Di sòdá ki kàdrì nda dré kàdhúra nda ni drígá rùzo, akódhi ni drìzo gàrà dri gò, lizizóá tíá dhi: «Mí adré àdho tà le longolé má dré?» ²⁰ Di kàdhúra nda logó dhi: «Yúdà ànzi i yi ru ámi lizizó, mí kò'oró Pólò pfòle kìdru bhàgo kàdrì i kandrà, ngóró i lè tá akódhi ni tà ndàle nìle kyá na tìni. ²¹ Adré di lèá dhi, mí kòka'ì mína ko. Tàko ko, àyi ki àruka ànyfànyi nyadhi-rì dhi i adré àyikya rìle akódhi bvó láti 'á. Àyi nda i sè mòndrà tàzoá dhi, i kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko tsàle lókyá i dré dra akódhi ni pfũzo dràle dhi 'á. Nyànomvá kònìdhi, àyi gànzi ró, adrélé ngbà 'í ámi kúlí letè kòdhya.» ²² Di sòdá ki kàdrì nda dré lazizóá

kàdhùrà nda dri dhi: «Mí kòtá tà mí dré longólé má dré kòdhi dhya àlo dré ko.»
Gò dré akódhi ni tayízó lile.

À mù Pólò gùvèrènére Fèlíkisì véna Kàyìsàríyà na

²³ Dì sòdá kí kàdrì nda dré áyi sòdá kí drì kobhá rì dhi kí azízó, tàzoá àyi dré dhi:
«Mì ledé tà títi dhi ì kitswázó sòdá kámá-rì dhi kí dri, túmání sòdá
nyadhi-na-drì-mudrí dòngí ì dri dhi íbe, ìndì sòdá kámá-rì ìlì íbe àyi drígá dhi
íbe, lizo àyi íbe sàà nzi-drì-su ngátsi àdhya sè Kàyìsàríyà na. ²⁴ Mì bhà kpà dòngí
ì kitswálé Pólò ni do tsàle byá gùvèrènére Fèlíkisì véna líná dhi bvó.» ²⁵ Dì dré
wárágà tìsìzo gùvèrènére nda dré kònìni:

²⁶ «Ma, Kàlàwùdíyò Lìsíyà, má adré wárágà kònìdhi ni tìsì mì, atálágó,
gùvèrènére Fèlíkisì dré. Mòdo mí dré! ²⁷ Yúdà ànzì ì ru tá agó má dré
adrélé mùle mí véna kònìdhi gò, ì dré tá adrézó 'òle akódhi ni pfu dràle. Dì
má dré yìzoá tàle dhi, akódhi móndí Rómà ro dhi 'ì gò, mà dré lizo sòdá
mána íbe akódhi ni apá àyi drígàsè. ²⁸ Má lè tá tà ì dré adrézó akódhi ni
asíkì ásà dhi ni àndu nìle gò, má dré akódhi ni 'òzo pfòle àyi kí bhàgo kàdrì
ì kandrà. ²⁹ Má dré kisúzóá dhi, ì adré akódhi ni asíkì àyi kí tatrítrí kúlí ni tà
sè. Dì, tà tà bhàzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè yà, kó ngalè bã sè yà dhi tá
yókódhó. ³⁰ Má dré yìzoá tàle dhi, ì yi tá ru kitswázó akódhi ni pfu dràle
dhi, má dré akódhi ni mùzo lile gbã lókyá nda sè mí véna. Má dré kpà
lazízóá akódhi ni asíkìbhá ì dri dhi, ì kòlì tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà
dhi kí ta mí kandrà.»

³¹ Dì sòdá nda ì dré Pólò ni drìzo lizo ába ngátsi sè ngóro tá tàle àyi dré dhi tìni
gò, ì dré tsàzo bhàandre rú zìle Àtìpàtrì dhi na. ³² Kìtú bvóá dhi sè dhi, ì dré
akódhi ni tayízó sòdá dòngí ì dri nda ì drígá, ì kògòro lile ába be dhi bvó. Gò àyi
lìbhá pá sè dhi ì dré àyikya nzìzo àyi kí dzó kàdrì na. ³³ Dì sòdá dòngí ì dri nda ì
kòtsa Kàyìsàríyà na dre dhi, ì dré wárágà nda ni fèzo gùvèrènére Fèlíkisì dré gò,
Pólò ni tayízó akódhi drígá. ³⁴ Dì gùvèrènére nda dré wárágà nda ni nàzo gò,
lizízóá Pólò tí ngalè akódhi angá tá bvò ángùdhi lésè ya dhi. Kòyi tàle dhi, akódhi
angá tá Kìlìkíyà lésè dhi dre dhi, ³⁵ dré tàzoá drá dhi: «Má ni ámi yi lókyá ámi

asíkìbhá ì dré dra atsázó dhi tú.» Gò dré Pólò ni 'òzo líkílé Èródè ni dzó kàdrì na.

24

Yúdà ànzì ì asíkì Pólò Fèlíkisì kandrà

¹ Kìtú nzi àmvolésè dhi, kòwánà ki kàdrì Ànànyà ì dré tsàzo bhàgo àruka ìbe ìndì dhya adrélèpi tá kúlí ta àyi dré, rú be Tèrùtúlò dhi be Kàyìsàríyà na. Gò ì dré tà ì dré tá adrézó Pólò ni asíkì ásà dhi ki tàzo gùvèrènére Fèlíkisì kandrà. ² À kàzì Pólò dre dhi, Tèrùtúlò nda dré ngàzo tà ta akódhi rú kònìni: «Atálágó Fèlíkisì, mà adré lenzélé tà kìdrìkìdrì mà dré adrézó ába lókyá be vwàvwà ro mí zàle dhi ni tà sè, ìndì tà mí dré kisùle ladzálé atsálé dóro àma ki bvò kònìdhi lé dhi ki tà sè.

³ Mà adré tà nda ki no lókyá wáyì sè ìndì àrà tíí ì 'ásè gò, mà dré adrézó àwoyà ta mí dré togó wáyì sè. ⁴ Di, má lè mána ámi lókyá kizálé ko. Má adré di ámi ti lizí, mí kòyiró àma lókyá tsà sè ámi togó dóro sè.

⁵ Mà kisú dhi, agò kònìdhi ína drìkònzì líyí 'ì. Adré móndí ki kodzó lígílé Yúdà ànzì bvò wáyì 'ásè dhi ì kòfalésè. Akódhi mónnyá adrébhá dhya Nàzàrétà lésè dhi ni láti kinzò ro dhi ni lebè dhi ki kàdrì ki àlo 'ì. ⁶ Tabhì tá ndìndì àma ki tépelò 'òle atsálé ndí ró gò, mà dré akódhi ni rùzo.^y ⁸ Ámi tàndì, mí ni kítswá akódhi ni lizí, kítswázó tà tíí mà dré adrézó akódhi ni asíkì ásà kòdhi ki àndu ni kyá.»

⁹ Gò Yúdà ànzì ì dré kpà tàzoá dhi, tà tíí Tèrùtúlò dré tàle Pólò rú nda ì tà bàti 'ì.

Pólò ga áyi tàrà Fèlíkisì kandrà

¹⁰ Di gùvèrènére nda dré drígá bhèzo Pólò véna kòtáro tà gò, Pólò dré ngàzo tàá dhi: «Má ni tàle dhi, mí dhya adrélèpi tàbvó ta bvò kònìdhi drìle dhi 'ì kóná be bí dhi be. Ásà dhi, ma arí ìbe adrézó áma tàrà ga mí kandrà. ¹¹ Ngóro mí dré

^y24:6 Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kònì ki kisú kònwa ko: [Mà lè tá akódhi ni tàbvó tàle ngóro àma ki tátítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tíni. ⁷ Di, sòdá ki kàdrì Lisíyà dré ína akódhi ni pàzo àma drígàsè rìnyí sè.

⁸ Gò dré tàzoá dhi, akódhi ni asíkìbhá ì kàpfò akódhi ni tà ta mí kandrà.]

kitswálé nìle be dhi t́nì dhi, lavú rè kitú mudrí-drì-rì ko, má mbà tá Yèrúsalmà na kitswálé Gìkà nì lindrì bha. ¹² Dhya adrèbhá áma asíkì kòni ì kisú tá ma tépelò na adrérà'a tà kayí móndí ìbe yà, kó ngalè adrérà'a móndí ki kodzó ligílé yà dhi ko. Ì kisú tá kpà ma adrérà'a 'òá kòni Yúdà ànzì ki lísàmbò dzó ì 'ásè yà, kó ngalè àrà àzya bhàandre nda lé dhi na yà dhi ko. ¹³ Ì kitswá kpà tadhá dhi, tà ì dré adrézó áma asíkì ásà dhi ì tà bàti 'ì dhi bwà ko. ¹⁴ Dì, má adrè mána tà kònidhi nì ka'ì kòdhya: Má adrè láti ì dré adrélé zìle kinzò ro nda nì lebè, adrézó Gìkà àma ki tábhí kya nì lindrì bha ásà. Má adrè kpà tà títi tisìle Mósè nì tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù ì 'ásè dhi ki ka'ì. ¹⁵ Má adrè kpà mì bha Gìkà véna, adrézó ka'ìá àyi kòni kya t́nì dhi, móndyá títi gyägya ró ìndì kònzì ró dhi ki nga dràdrà 'ásè. ¹⁶ Dì ásà dhi, má adrè ngbú adrélé áma togó likí, má kàdréro tà àko má rú Gìkà kandrà, ìndì móndí ì kandrà.

¹⁷ Má dré tá tsàle Yèrúsalmà na ko kóná bí dhi sè dhi, má gò tsàle kònàle kitswálé ngá fe lemerèbhá áma sùrú na dhi ì dré, ìndì kitswálé ngá fe Gìkà dré. ¹⁸ Ì kisú tá ma adrérà'a tà kòdhi ki 'o tépelò na, àkò má temvé tá ma dre dhi 'á. Àma tá tùmání móndí zyandre dhi ìbe ko. Má 'o tá kpà tà àlo wàyá ro ko. ¹⁹ Dì, Yúdà ànzì àruka angábhá bvò Àsíyà àdhya lésè dhi ì tá àyikya kònàle. Adré tá lèá dhi, àyi nda ì kàdré áma asíkì kònwa mí kandrà dhi àyi, ì kàdré tà ìbe tàle má rú dhi. ²⁰ Adré kó lèá dhi, dhya kòni ì kòtà tà kònzì ì dré tá kisúlé má vélé, má dré tá p̄f̄orà'a Yúdà ànzì ki bhàgo kàdrì ì kandrà dhi 'á dhi. ²¹ Àruka nì, tà nda tà má dré tá yòle àyi kandrà kònidhi 'ì: «À adrè áma tàbvó ta àmì kandrà ándrò kòni, má dré adrélé ka'ìá tàle dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!»

²² Dì Fèlíkisì, Mírì nì láti nì tà nìlepi dóro nda, dré ru kimoma nda nì 'òzo akílé gò, tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá sòdá ki kàdrì Lìsíyà dré dra atsázó dhi tú dhi, má nì àmì ki tà kòdhi nì bvó lanzí.» ²³ Gò dré lazizóá sòdá ki drì kòlepi dri dhi, kòbhà sòdá àruka ì adrélé Pólò nì likí. Dì, à kòtayí akódhi adrélé tà àruka dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o, ìndì à kòtayí akódhi nì arúpi ì adrélé akódhi nì lomí.

Pólò p̄f̄o Fèlíkisì ì kandrà Drùsílà be

²⁴ Kitú àruka ì kòlavú dre dhi, Fèlíkisì ì dré gòzo tsàle tòkó nì rú be Drùsílà

adrélépi Yúdà mvá ro dhi be. Dré Pólò ni azizó gò, akódhi ni yìzo adrérà'a tà adrézó Yésu Krísto ni ka'ì dhi ni tà ta. ²⁵ Di Pólò dré tá adrérà'a tà ta tà gyăgya 'òma ni tà dri, lovó mvòma ni tà dri, ìndì tàbvó tàma adrélépi alìle dhi ni tà dri dhi 'á dhi, tirì dré Fèlíkisì ni 'òzo gò, dré tàzoá dhi: «Tà kòdhi kitswá kitú ándrò dhi sè dre. Mí lì. Má kòkisú lókyá àzya dre dhi, má ni go ámi azí.» ²⁶ Kòdhi íbe dhi, Fèlíkisì adré tá ína mì bha, Pólò kòfèró làfa í dré. Ásà dhi, adré tá akódhi ni azí rä, ì kàdréro tà tití túmání.

²⁷ Kóná rì dhi ì kòlavú kònini dre dhi, Pòrùkíyò Féstò dré atsázó gùvèrènerè ro Fèlíkisì ni àrà 'a. Di Fèlíkisì dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kínlé dhi sè dhi, dré Pólò ni tayízó adrélé bãdzó na.

25

Pólò pfò Féstò kandrà

¹ Kitú na Féstò ni tsàma bvò Yùdáyà àdhyà na dhi àmvolésè dhi ì kòlavú dre dhi, akódhi dré ngàzo Kàyisàriyà lésè lile Yèrúsalmà na. ² Kònàle dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì ì àyi ki kàdrì àruka íbe dhi, ì dré tsàzo tà ì dré tá adrézó Pólò ni asíkì ásà dhi ki ta akódhi kandrà. Gò ì dré Féstò ni ti lizízo, ³ kò'oró Pólò lile tàbvó tàle Yèrúsalmà na, àyi ki togó 'òzo kínlé dhi bvó. Ì lizí tá kònini tàko ko, ì adré tá 'òle móndí ki bha rìle akódhi bvó, ì kòpfuró akódhi dràle láti 'á be dhi bvó. ⁴ Di, Féstò dré logózóá àyi dré dhi: «À adré Pólò ni líkí bãdzó na Kàyisàriyà na. Áma tàndì, má adré 'òle lile kònàle. ⁵ Di akódhi nda kò'o tà kònzi dhi, lè mà kòlì túmání àmi ki kàdrì àruka íbe, ì kòtáro tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi ì kònàle.»

⁶ Féstò kàdré kònàle kitú nzi-drì-na yà, kó ngalè mudrí yà dhi dre dhi, dré gòzo lile Kàyisàriyà na. Di kitú bvóá dhi sè dhi, dré lírízó tàbvó tǎrà na gò, Pólò ni 'òzo apfòle í kandrà. ⁷ Pólò kàpfò dre dhi, Yúdà ànzi alìbhá Yèrúsalmà lésè dhi ì dré ngàzo akódhi ni gǎrà ki kúrú gò, ì dré asíkìzoá tà kàdrìkàdrì ì sè bí. Di, ì kitswá tá àyikya tadhá dhi, tà nda ì tà bàti 'i dhi bwà ko. ⁸ Gò Pólò dré ngàzo àyi tàrà ga, tàzoá dhi: «Má 'o tà kònzi àlo Yúdà ànzi ki tátrítrí kúlí rú yà, àyi ki

tépelò rú yà, kó ngalè Rómà kí ópí kàdrì rú yà dhi ko.»

⁹ Dì Féstò dré tá adrélé Yúdà ànzì kí togó le 'òle kínlé dhi sè dhi, dré lizízóá Pólò tí dhi: «Mí ka'ì lile Yèrúsalmà na, má dré kitswázó ámi tàbvó ta kònàle dhi 'í?» ¹⁰ Dì Pólò logó dhi: «Má adré áma totó kònwa tàbvó tǎrà Kàyisàrà àdhya 'á. Adré lèá dhi, à kòtà áma tàbvó kònwa. Má 'o tà kònzi àlo dhi Yúdà ànzì i rú ko, ngóro mí dré nìle be dhi tǐni. ¹¹ Dì, má kò'o mána tà kònzi àlo kitswálépi dràdrà sè dhi 'í dhi, má kitswá dràma ga ko. Dì, tà ì dré adrézó áma asíkì ásà dhi ì kàdré àyikya kínzò 'i dhi, dhya àlo kitswá áma fe àyi drígá bwà ko. Má adré mána ámi lizí, mí kòmùró ma Kàyisàrà dré tàbvó tàle nì!» ¹² Dì Féstò dré tà tazo áyi dri tabhá íbe gò, logózóá dhi: «Mí lizí Kàyisàrà ámi tàbvó ta nì, mí nì dì tsa Kàyisàrà nda kandrà!»

Pólò pfo ópí Àgùrípà i kandrà Bèrùnìkè be

¹³ Kìtú àruka ì àmvolésè dhi, ópí Àgùrípà i amvúpi nì Bèrùnìkè be dhi ì dré tsàzo mòdo fe Féstò dré Kàyisàrìyà na. ¹⁴ Dì ì dré tá adrélé gile kònàle dhi sè dhi, Féstò dré Pólò nì tà titízó ópí nda dré. Tà tá dhi: «Agó àlo Fèlìkisì dré tayílé bǎdzó na dhi rè dhu kònwàrè. ¹⁵ Má dré tá lizo Yèrúsalmà na dhi, Yúdà ànzì kí kòwánà kàdrì ì àyi kí bhàgo íbe dhi ì alì tá akódhi nda nì asíkì má kandrà gò, ì dré áma lizízó, má kònjòró tà akódhi dri. ¹⁶ Má dré logózóá àyi dré dhi, àma Rómà ro dhi ì, mà adré gà móndí fe à kònjòró tà dríá dhi, tàbvó nì nì ta àko ró ko. Be ró dhi, lè akódhi kòyi rè zyà tà áyi asíkìbhá ì dré adrélé tàle í rú dhi ì gò, lókyá fèzo akódhi dré áyi tàrá gàzo tà nda ì sè 'íká.

¹⁷ Dì àyi nda ì dré tá atsázó kònwa dhi, má tigí tá tà nda ko. Be ró dhi, kítú bvóá dhi sè dhi, má dré lizízó tàbvó tǎrà na gò, agó nda nì 'o apfòle má kandrà. ¹⁸ Dì, akódhi nì asíkìbhá nda ì kònga tà ta dre dhi, tà ì dré tàle akódhi rú dhi ì tá kònzi ngóro má dré tá adrélé kisùle dhi tǐni ko. ¹⁹ Be ró dhi, ì adré tá àyikya tà kayí akódhi be àyi kí tàndi kí Giká nì tà dri, ìndì agó àlo dràlepi, rú be Yésu dhi nì tà dri. Dì, Pólò adré tá ína tàá dhi, akódhi nda lídrì íbe. ²⁰ Ma ró dhi, má nì tá ngalè má nì tà làsú be kònìni dhi nì bvó ta ngíni ya dhi ko. Ásà dhi, má dré lizízóá ngalè Pólò nì kitswá ka'íá lile tàbvó tàle Yèrúsalmà na yà dhi. ²¹ Dì, Pólò dré ína

áma lizízó, má kòmùró ì àma kí ópí kàdrì Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì. Dì má dré akódhi nì 'òzo adrélé líkílé bãdzó na, tsàle lókyá má dré kíswázó akódhi nì mu Kàyìsàrà véna dhi 'á.»²² Gò Àgùrípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Má adré mána agó kòdhi nì le yìle.» Féstò logó dhi: «Mí nì akódhi nì yi kìdru.»

²³ Kìtú bvóá dhi sè dhi, Àgùrípà ì Bèrùnìkè be dhi ì dré atsázó mìlanzìlanzì be bǐ. Ì dré afízó tàbvó tǎrà le sòdá kí kàdrì íbe ìndì dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda àdhya íbe. Gò Féstò dré Pólò nì 'òzo apfòle àyi kandrà, ²⁴ tàzoá dhi: «Ópí Àgùrípà, ìndì àmi tíí àma íbe nì ì, mì nò rè agó kònìdhi ká! Yúdà ànzi tíí Yèrúsalémà na ìndì kònwa Kàyìsàríyà 'a dhi ì atsá tà ta akódhi rú má kandrà, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi, akódhi kíswá dràdrà sè. ²⁵ Dì ma ró dhi, má kisú mána tà àlo dré 'òle kíswálépi dràdrà sè dhi ko. Dì, akódhi dré áma lizílé áyi mu Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì dhi sè dhi, má nò dóro nì, akódhi nì mùle vélána dhi. ²⁶ Dì, ma mána tà pyà má dré kíswálé tíšìle àma kí ópí kàdrì nda dré akódhi nì tà dri dhi àko. Ásà dhi, má 'o akódhi apfòle àmi kandrà, lavúlé dhi, mì, ópí Àgùrípà kandrà, mà kònì akódhi nì lizí dhi, má kòkisúró tà má dré kíswálé tíšìle akódhi nì tà dri dhi be dhi bvó. ²⁷ Tàko ko, kíswá má dré móndí 'íle dhi nì mùzo Kàyìsàrà véna, tà akódhi nì asíkìzo ásà dhi kí tadhá àko ró dhi ko.»

26

Pólò ga áyi tàrà Àgùrípà kandrà

¹ Gò Àgùrípà dré tàzoá Pólò dré dhi: «Mí nì kíswá kúlí ta mí rúsè, àmi tàrà gàzo.» Dì Pólò dré drígá bhàzo kuru gò, tà tàzo áyi tàrà gàzo kònìni: ² «Ópí Àgùrípà, ma mána arí íbe, má dré adrélé áma tàrà ga ándrò mí kandrà tà tíí Yúdà ànzi ì dré adrézó áma asíkì ásà dhi ì sè dhi sè. ³ Tàko ko, mí nì mína Yúdà ànzi kí labhi ì, tà ì dré adrézó ru kayí àyi kòfalésè ásà dhi íbe tíí dhi ì dóro lavúlé. Má adrè dì àmi tí lizí, mí kòyiró ma togó be vwàvwà.

⁴ Yúdà ànzi tíí dhi ì nì áma tà dóro, kídhólé áma anzì áma tàndì nì bvò na dhi lésè, tsàle lókyá má dré tá adrèrà'a Yèrúsalémà na dhi 'á. ⁵ Ì nì ma kíno lésè, ìndì ì kòlè dhi, ì nì kíswá tadhá, má 'o tá àma kí Gíkà nì tà ngóro Fàrìsáyò adrèbhá 'òá

togó be àtsi ró dhi ki àlo ró ngíni ya dhi. ⁶ Di à adré áma tàbvó ta ándrò kònini, má dré adréle mì bha tà Giká dré tá lazíle àma ki tábhí i dré dhi ni tà sè dhi sè. ⁷ Tà lazíle nda, tà àma ki sùrú mudrí-drì-rì dhi ì dré adrézó mì bha kitswázó kisúá, ì dré adrérà'a Giká ni tà 'o togó be àtsi ró kitú be ìndì ngátsi be dhi 'á dhi 'i. Ópí Àgùrípà, má dré kpà adréle mì bha tà nda sè dhi sè dhi, Yúdà ànzi ì adré áma asíkì ándrò. ⁸ Àmi adrébhá kònwa ni i, mì kitswá àmikya ka'íá ko tàle dhi, Giká adré móndyá dràbhá dre dhi ki tingá dràdrà lésè dhi àdho tà sè?

⁹ Wáláká dhi, áma tàndi má ka'ì tá kpà dhi, lè tá má kò'o tà títi dhi i kitswázó ligíle Yésu Nàzàrétà lésè dhi ni rú be. ¹⁰ Di kòrìdhi tá tà má dré 'òle Yèrusaléma na dhi 'i. Kòwánà kàdrì ì fè tá rìnyí má dré Yésu ni ka'ìbhá bǐ dhi ki turúzó lebhéle bǎdzó na. À dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tupfú todràle dhi 'á dhi, má adré tá mána ka'íá dhi, tà nda kàdré kònini. ¹¹ Má adré tá tatsíle lísambò dzó i 'ásè adréle tà ñobe àyi dri, adrézó àyi ki 'o rìnyí sè, ì kògàró àyi ki tà ka'ìka'ì be dhi bvó. Áma togó dré tá adréle aswále àyi rú tà tàndi ró dhi sè dhi, má adré tá lile àyi ki mì pfobe, tsàle byá móndyá sùrú twá ro dhi ki bhàandre i 'ásè.»

Pólò títi, í ka'ì Yésu ngíni ya dhi

(À kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Di tà nda kòdhi sè dhi, má adré tá lile Dàmàsékè na, kitswále àzì kòwánà kàdrì ì dré tá bhàle má drígá dhi ni 'o rìnyí ì dré fèle má dré dhi sè. ¹³ Ópí, má dré tá adrérà'a láti 'á kitú rírì sè dhi 'á dhi, má dré ngádra bhù lésè dhi ni nòzo adrérà'a kòle kitú ni lagulagu lavú, adrérà'a ngá kazá àma làgàsè kúrú áma atsíamu fbe. ¹⁴ Di mà dré ledhézó títi kìnì mi gò, má dré kúlì yìzo tàá má dré Èbéré ti sè dhi: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mì pfo àdho tà sè? Mí dré adréle kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré.»^z ¹⁵ Di má dré lizízóá dhi: «Mírì, mi àdhi 'i?» Mírì dré logózóá má dré dhi: «Ma Yésu mí dré mína adréle mì pfòle dhi 'i. ¹⁶ Di

^z**26:14** Kúlì «Mí dré adréle kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré» kòni ì adré lèà tàle dhi: «Mí dré adréle ligíle tà má dré adréle lèle 'òle dhi fbe dhi kòkóròko mí dré.»

mí nga ámi totó pá dri! Má agá mí kandrà ámi bha adrélé áma àzì 'òlepi ró ìndì áma tà longólépi ró. Mí ni áma tà mí dré nòle dhi i, ìndì tà má dré dra tadhále mí dré dhi íbe dhi ki longó mómndí i dré. ¹⁷ Má ni ámi apá ámi tàndì ni sùrú i drígàsè ìndì mómndyá sùrú twá ro dhi i drígàsè. Tàko ko, má adrè mána ámi mu àyi nda i véna ¹⁸ kitswálé àyi ki mì nzi, ì kàpfòró tínímvá lésè atsálé ngádra 'á, ìndì ì kàpfòró Sàtánà ni rinyí zàlésè atsálé Giká vélé, akódhi kòtrìró àyi ki tàkonzì i gò, àrà fèzo àyi dré mómndyá í dré bhàle twá adrélé ína ró àyi ki tà ka'íka'ì sè dhi i kòfalé.»

¹⁹ Dì, ópí Àgùrípà, má ka'ì tá tà Giká dré tadhále má dré nda ni 'òle togó wáyi sè. ²⁰ Dì má dré rè zyà lizo Giká ni kúlí longó mómndyá Dàmàsékè na dhi i dré. Gò má dré lizo longóá mómndyá Yèrúsalmà na dhi i dré, tùmání mómndyá bvò wáyi Yùdáyà àdhya 'àsè dhi íbe, ìndì mómndyá sùrú twá ro dhi íbe. Má tà tá àyi títi nda i dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Giká vélé, ìndì ì kàdré tà adrèbhá tadhá dhi ì ladzá àyi ki togó káyà dhi ki 'o kòdhya. ²¹ Tà nda kòdhi sè dhi, Yúdà ànzi ì ru tá ma tépelò na gò, ì dré láti ndàzo kitswázó áma pfu dràle. ²² Dì, Giká su ína má rú atsálé ándrò kònìdhi gò, má dré adrézó tà má dré nòle ìndì má dré yìle dhi ki longó mómndyá títi tàko ìndì kàdrì ro dhi i dré. Má adrè ngbà 'í tà pròfètà i Mósè be dhi ì dré tá longólé dhi ki longó kòdhya. ²³ Ì longó tá dhi: «Mèsíyà ni kizà nya, dré ngàzo drìdrì dràdrà 'àsè mómndyá àruka títi dhi i kandràna gò, dré ngádra lídrì àdhya ni tà longózó áyi tàndì ni sùrú i dré, tùmání mómndyá sùrú twá ro dhi íbe.»^a»

Pólò azí Àgùrípà Yésu ni ka'ì

²⁴ Pólò dré tá adrèrà'a áyi tàrà ga kònìni dhi 'á dhi, Féstò dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Pólò, ámi drì abí dre! Tà kàdrì mí dré ndàle nìle dhi ì adrè ámi drì kizà nì!» ²⁵ Dì Pólò dré logózóá dhi: «Atálágó Féstò, ngá kizá áma drì ko! Tà má dré adrélé tàle kòdhi i, tà bàti 'i ìndì tògyakúlí 'i. ²⁶ Ópí Àgùrípà yi ína tà kòdhi i dre. Má adrè dì tà nda ki ta akódhi kandrà tirì àko. Má nì tàle dhi, tà nda ki àlo zù i akódhi dré ko dhi be. Tàko ko, tà nda ì 'o ru lùzu ró ko. ²⁷ Ópí Àgùrípà, mí ka'ì tà pròfètà ì dré longólé dhi i? Má nì, mí ka'ì 'í dhi be!» ²⁸ Dì Àgùrípà tà Pólò dré dhi: «Mí adrè tsì

^a26:23 À kònò Èsáyà 42:6; 49:6.

kisùá dhi, lókyá tsà kònìdhi sè, mí ni áma 'o atsálé Krísto ni ka'ilepi ró dhi bàti?»

²⁹ Di Pólò logó dhi: «Kàdré lókyá tsà sè yà, kó ngalè lókyá vwàvwà sè yà dhi, má adré Gìká ni ti lizí, mì kàtsáró má t́ni t́mání mónnyá títí adrèbhá áma kúlí yi ándrò ni íbe, mì kàdré ngbà 'í nyìrì kòni íbe àmi rú ko dhi kòdhya.»

³⁰ Gò ópí Àgùrípà ì dré ngàzo t́mání gùvèrènére Féstò be, Bèrúníkè be, ìndì mónnyá adrèbhá tá àyi íbe dhi íbe. ³¹ Di ì kàpfò àrà nda lésè dre dhi, ì dré adrézó tàà àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè yà, kó ngalè bã sè yà dhi ko.» ³² Gò Àgùrípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Agó kòdhi kòlizí tá mi áyi mu Kàyisàrà dré tàbvó tàle dhi ko dhi, kònò à ni tá kitswá akódhi ni tri bwà.»

27

Pólò ni atsí andre lizo Rómà na dhi

¹ À kòka'ì lókyá mà dré kitswázó bwátù do lizo bvò Itàlìyà àdhya na dhi dre dhi, à dré Pólò ki fèzo móndí àruka 'ìle dhi íbe Rómà ki ópí kàdrì ni sòdá ki drì kòlepi, rú be Yùlìyò dhi drígá. ² Di mà dré tombàzo bwátù àlo angálépi Àdràmíténò lésè dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda adré tá lile bhàandre àruka yìandre mìlésè bvò Àsíyà àdhya lé dhi i 'àsè. Mà lì tá t́mání Àrìstàrúkò angálépi Tèsàlòníkè bvò Màkèdóníyà àdhya lé dhi lésè dhi be.

³ Kìtú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre Sìdónà àdhya na. Yùlìyò ni togó dóro tadhálé Pólò véna dhi sè dhi, dré akódhi ni tayízó lile áyi arúpi bhàandre nda lé dhi ki no, ì kòkitswáró akódhi ni ledé. ⁴ Mà kònga Sìdónà lésè dre dhi, lyã dré adrézó avilé sínyà dri àma rú gò, mà dré lavúzó t̀r̀r̀ Kìpírò àdhya làgàsè, t̀r̀r̀ nda kòkìkírò lyã nda tsà be dhi bvó. ⁵ Gò mà dré pfòzo yìandre ni tálí drìsè, lavúlé bvò Kìlìkìyà àdhya làgàsè ìndì Pàfilìyà àdhya làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Mírà bvò Likìyà àdhya lé dhi na.

⁶ Kònàle dhi, sòdá ki drì kòlepi nda dré bwátù àzya angálépi Àlìgìzàndrìyà lésè, adrélépi lile Itàlìyà na dhi ni kisúzó, àma ki bhàzo lána gò, mà dré lizo. ⁷ Kìtú b́ dhi, mà dré lizo yàyà gò, mà dré tsàzo ànyi bhàandre rú zìle Kìnídò dhi làga kizà be b́. Di lyã dré tá adrélé avilé sínyà dri àma rú dhi sè dhi, mà dré ngá kizo

lavúzó tùrù Kùrètè àdhya làgàsè, tásóká Sàlòmónè àdhya kandrásè, tùrù nda kòkikíró lyă nda tsà be dhi bvó. ⁸ Mà dré lavúzó vwàle tsà tùrù nda làgàsè gò, mà dré tsàzo kizà be bǐ bhàandre rú zìle «Àrà avélèpi bwátù zùzo dhi» na, ànyi bhàandre rú zìle Làsáyà dhi làgana.

⁹ Mà dré lókyá kizálé bǐ dre dhi sè dhi, lyă adré tá vǐle kònzi lavúlé. Tàko ko, kítú adrézó mǒndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi lavú dre.^b Di Pólò dré ngàzo bwátù nda ni dobhá ki kodzó, tàzoá dhi: ¹⁰ «Áma arúpi i, má adré nòá dhi, atsí kònìdhi adré 'òle atsálé kòkóròko. Bwátù kònìdhi tùmání ngá lána dhi íbe dhi ki kitswá abílé tíí. Ndìndì àma ki tàndì, mà ni kpà kitswá todràle.» ¹¹ Di, sòdá ki drì kòlepi nda lè tá Pólò ni kúlí nda ki yìle ko. Be ró dhi, yi ína bwátù dobhá ki kàdrì ki kúlí bwátù líyí be dhi kòdhya. ¹² Àrà mà dré àma ki kíkízó lána nda kitswá tá ína adrézó lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé dhi ko. Di mǒndí bǐ àma adrébhá tá bwátù nda lé dhi i kòfalé dhi i dré ru yìzo, mà kòngaró àrà nda 'àsè lǐle. Í adré tá lèá tsàle bhàandre rú zìle Fòwìnikisì tùrù nda lé dhi na, kitswálé lókyá kidhì àdhya ni letè lavúlé kònàle. Fòwìnikisì nda tá àrà adrézó bwátù zu, lyă dré adrézó avíle kítú dré ndìrà lésè dhi 'i.

Kàgùmá vi yǎandre mi

¹³ Lyă dré kidhózó adrélé avíle tàbhu lésè yàyà gò, bwátù dobhá nda i dré kisùzoá dhi, i ni kitswá lǐle tsàle Fòwìnikisì na. Di i dré aya tá tiríle yǐ na adrézó bwátù kíkí dhi ni asézó gò, mà dré ngàzo adrélé lavúlé tùrù Kùrètè àdhya nda làgàsè. ¹⁴ Di, gí ko, lyăandre gú dhi dré ngàzo adrélé avíle tùrù nda drìlésè, adrélé bwátù nda ni vi lǐle yǎandre kítógá na ró. (À adré lyăandre làsú be kònìni nda ni rú zi «lyăandre angálèpi kurú lésè ìndì kítú dré apfǒrà lésè dhi».) ¹⁵ Mà dré tá kitswálé lǐle sínyà dri lyă rúsè bwà ko dhi sè dhi, mà dré àma ki tayízó lyăandre nda dré adrélé tikpólé lizo àma íbe. ¹⁶ Mà dré tá adrérà'a lavúlé tùrù mvá àlo rú be

^b27:9 Gìká ni Kúlí tisìle Gírìkì ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «kítú adrézó tàbirí mvo dhi lavú dre». Kítú nda tá kítú adrézó mǒndí ki tàkonzì trìma ni tà kisù dhi 'i. À kònò Lèvitíkè 16:29-34. Kítú nda tá mbă ni nzi-drì-su na, kó ngalè mbă ni mudrí na. Di lókyá dóro adrézó lǐle bwátù sè yǎandre mǐsè dhi lavú dre.

Kàwúdà dhi làgàsè dhi 'á dhi, mà dré lagùzo kitswálé kòlóngbò 'ile bwátù àndu dhi ni asé bhàle bwátù nda drìna. ¹⁷ Bwátù dobhá ì kòlikí kòlóngbò nda dre dhi, ì dré bã ki lebhézó lavúlé bwátù zàlésè, kitswálé rùá tātā. Di ì adré tá ngá ro, lyãandre nda ni dra bwátù nda ni vi lile áyi lasí àrà sínyí ro ànyí bvò Libíyà àdhya làga dhi rú dhi sè. Ásà dhi, ì dré fa adrézó bwátù kíkí tsà dhi ni tirízó yí na gò, bwátù nda ni tayízó lyãandre nda dré adrélé tikpólé. ¹⁸ Kítú bvóá dhi sè, kàgùmá nda dré tá adrélé àma ki liví tesélé rìnyí sè dhi sè dhi, bwátù dobhá ì dré kídhozó adrélé ngá dòle bwátù nda lé dhi ki lebhé yí na. ¹⁹ Kítú ni na sè dhi, ì dré ngá adrézó bwátù do ásà dhi ki lebhézó yí na àyi ki tãndi ki drígá sè. ²⁰ Kàgùmá nda dré gòzo adrélé vile rìnyí sè kítú bí gò, mà dré gòzo kítú 'i yà, kó ngalè bhìbhínyà 'i yà dhi ki no ko. Kùdù ro dhi, mà dré àma ki mì bhàma kitswázó adrélé dhi ni tayízó.

²¹ Lókyá kòlavú vwàvwà ro mà dré ngá nya àko ró dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àyi títi dhi ì kandrà tàá dhi: «Áma arúpi ì, adré tá làá dhi, mì kòyi tá áma kúlí gò, ngàzo Kùrètè lésè ko dhi. Kònò mì kitswá tá kizà kòndi ni nya ko, ìndi ngá kòdhi ì kitswá tá abílé ko. ²² Di, nyànómvá dhi, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréró togó tsi! Dhya àlo àmi kòfalé dhi kitswá ína dràle ko. Bwátù kòndi ni ngbà 'í abí dhi ni. ²³ Tàko ko, ngátsi ándrò kòndi sè dhi, Giká, áma líyí, má dré adrézó tà ni ni 'o dhi ni ángéló agá tá má kandrà ²⁴ tàá dhi: «Pólò, mí ro ngá ko! Adré làá dhi, mí kòtsa pfòle Kàyisàrà kandrà. Giká ni togó tani sè dhi, a ni mónyá títi mì dré adrézó lile àyi íbe bwátù kòndi sè dhi ki tidrí ámi tà sè.» ²⁵ Di áma arúpi ì, mì kàdré togó tsi! Tàko ko, má adré Giká ni ka'ì, adrézó kpà ka'íá dhi, tà nda ki ru 'o ngóro dré tàle má dré dhi tñi. ²⁶ Di, adré làá dhi, àma ki bwátù kòndi kòlì áyi lasí tùrù àlo dhi rú.»

Bwátù lasí ì tùrù rú

²⁷ Kítú ni mudrí-drì-su sè dhi, kàgùmá nda adré tá ngbú àma ki vi lile yìandre Àdríyà àdhya mīsè.^c Ànyíanyí ngátsi kítógá sè dhi, bwátù dobhá nda ì dré

^c27:27 «Yìandre Àdríyà àdhya» kònìdhi tá yìandre Mèdìtèránè àdhya ni kítógá na.

atógyàzoá dhi, mà adré tá tsàle ànyi kìní làgana ró. ²⁸ Dì ì dré aya adrézó yí tálí tabhì dhi ni bhèzo yí na, kisúzóá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-mudrí-drì-nzi-drì-rì. Mà kòlì vwàle tsà dre dhi, ì dré gòzo tódhyá tabhiá kisúzóá dhi, yí alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-nzi-drì-na. ²⁹ Dì ì adré tá ngá ro, àma ki bwátù nda ni dra áyi lasí kírà kàdrìkàdrì yí gàrà na dhi ì rú dhi sè. Dì ì dré aya su dhi ki tirízó yí na bwátù nda àmvolésè kitswálé kíkíá gò, ì dré adrézó ngá letè wàle. ³⁰ Dì, bwátù dobhá nda ì dré àyikya kòlóngbò tirízó yí na, ngóro ì adré tá 'òle aya àruka ki tirí bwátù kòmvolésè na tñi, ì kòkitswárolapálé àma ki bwátù nda lésè. ³¹ Dì Pólò dré tàzoá sòdá ki drì kòlepi nda ì dré sòdá ni fbe dhi: «Dhya kòni ì kòpfò bwátù kòndi 'ásè dhi, mì kitswá àmikya adrílé bwà ko!» ³² Dì sòdá nda ì dré kòlóngbò nda ni bã ki bvwàzo, tayízóá dhèle yí na.

³³ Ngá dré tá adrérà'a 'òle wàle dhi 'á dhi, Pólò dré mónnyá títi dhi ki kodzózó ngá nya, tàzoá dhi: «Ándrò kòndi, kítú ni mudrí-drì-su mì dré adrézó tàmiga dri ngá nya àko ró dhi 'i. ³⁴ Má adré di àmi ki kodzó ngá nya. Àngyá ko, mì adré nyàá adrízó. Dhya àlo àmi kòfalé dhi ni drìbhí àlo dhi kitswá avìle ko!» ³⁵ Kòtà tà nda ì dre dhi, dré mápà adózó, àwoyà tàzo Giká dré àyi títi nda ì kandrà gò, òzoá nyàle. ³⁶ Dì ì dré togó tsìzo títi gò, ì dré kókpà ngá dòzo nyàle. ³⁷ Àma títi bwátù nda lé dhi ì tá kámá-rì-drì-nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi-drì-àlo. ³⁸ Mà kònya ngá pìzo dre dhi, bwátù dobhá nda ì dré ngànò àmbí bhèzo yí na, bwátù nda kàngároló yí dri be dhi bvó.

³⁹ Ngá kòwa dre dhi, ì dré kìní nòzo làwú làvo na. Dì, ì nì tá àyikya kìní nda bvò àngùdhi 'i ya dhi ko. Ì dré àrà yí dré tá adrézó ru lomví dhi ni nòzo sínyí yí mìle dhi be gò, ì dré ru yìzo tàzoá dhi, kòkitswá dhi, ì ni bwátù nda ni di lile áyi lasí sínyí nda dri. ⁴⁰ Dì ì dré aya adrézó bwátù kíkí dhi ki bã bvwàzo tayízóá yí na gò, kápí kàdrì adrézó bwátù tidì ásà dhi ki bã titrìzo. Dì ì dré kítá kàdrì lyá dré adrézó bwátù vi ásà dhi ni tingázó kuru 'ìle bwátù kandrálésè ro gò, ì dré bwátù nda ni tayízó lile sínyí nda drìna ro. ⁴¹ Dì, bwátù nda ni kòmvo dré ína lizo áyi lasí anzúlé sínyí ru lokólépi yí kítógá na dhi dri ngbí. Dì yí adrelépi tá longalé dhi adré tá ru tswa bwátù nda rú gò, bwátù nda ni àndu dré kidhózó tonòle.

⁴² Sòdá nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya 'ìle dhi ki tupfú todràle, àyi ki àlo

kòkìtswáró yí wa lapázó ko dhi bvó. ⁴³ Dì, sòdá kì drì kòlepi nda dré ína Pólò ni lèle tidrílé dhi sè dhi, dré àyi kì logázó. Dré lazízóá móndyá yí nibhá wàle dhi ì dri dhi, ì kòlebhé rè zyà àyi yí na lèle pfòle kìní drìna. ⁴⁴ Gò dré tàzoá móndyá àruka tíí dhi ì dré dhi, ì kòtombà pálángì ì drìsè ìndì bwátù kìgá ì drìsè, kìtswálé lèle pfòle àyi vèsè. Dì ásà dhi, móndyá tíí nda ì dré topfòzo kìní drìna adrílé.

28

Pólò tùrù Mèlìtè àdhyà na

¹ Màm kàpfò yíandre lésè líná dre dhi, mà dré yìzoá tàle dhi, tùrù nda ni rú tá Mèlìtè. ² Móndyá bhà mobhá tùrù nda drìle dhi ì dré àma kì ka'izo dòle àyi véna togó dóro lavúlé dhi sè. Ì dré àtsí turúzó àma dré yòle, kozya dré tá adrélé dhìle dhi sè, ìndì kìdhì dré tá adrélé àma kì 'o dhi sè. ³ Dì, Pólò dré àtsípá amvózó kìtswálé dàle àtsí na dhi, nì àtrá dré ína apfòzo lásà àtsí ni rìnyí dré, akódhi ni drígá tsi ngbí. ⁴ Móndyá nda ì kònò nì nda adrérà'a livílé akódhi drígá dre dhi, ì dré tàzoá àyi kòfalésè dhi: «Kònìdhi agó móndí pfùlepi dràle dhi 'ì bàti! Tágba dré adrízó yíandre lésè dhi, giká gyägya dhi kìtswá akódhi ni tayí adrílé ko.» ⁵ Dì, Pólò dré ína nì nda ni kivízó dhèle àtsí na gò, kàtrá ni dré akódhi ni 'òzo kònzi àlomvá ko. ⁶ Móndyá nda ì adré tá letéá, nòzoá ngalè akódhi ni drígá ni tipì yà, kó ngalè a ni dhe dràle ngbõ ró yà dhi. Dì, ì kòletè vwàvwà ro dre dhi, ì dré nòzoá dhi, tà twá 'o ína akódhi ko. Dì ì dré gòzo tà ladzá, tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi giká kì àlo 'ì!»

⁷ Móndyá tùrù nda drìle dhi kì kàdrì rú be Pòpìlìyò dhi ni bhà tá ànyi àrà nda làga. Dì akódhi nda dré àma kì ka'izo dòle í véna togó dóro sè, adrézó àma kì 'o dóro kítú na. ⁸ Dì, akódhi ni atá adré tá ína drà ro lánzá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsí ró dhi sè, ìndì dré adrélé áyi 'a bhu kàrì ró dhi sè. Dì Pólò dré fìzo akódhi ni no gò, dré tà zìzo Giká tí, drígá bhàzo akódhi dri gò, akódhi ni tidrízó. ⁹ Tà nda ni rúbí kòla'ú dre dhi, dràbhá àruka tíí tùrù nda drìle dhi ì dré alìzo Pólò vélé gò, dré kpà àyi kì tidrízó tíí. ¹⁰ Gò ì dré àma kì lindrì bhàzo láti twátwa bí dhi ì sè. Dì mà dré tá adrérà'a 'òle lèle dhi 'á dhi, ì dré ngá mà dré tá adrézó lovó ni íbe atsí sè

dhi ki afèzo àma dré.

Pólò tsa Rómà na

¹¹ Mǎ kàdré kònàle mbǎ na dre dhi, mà dré tombàzo bwátù àlo lókyá kidhì àdhya ni letèlepi lavúlé tǔrù nda làga dhi na gò, mà dré ngàzo lǐle. Bwátù nda angá tá Àlìgìzàndrǐyà lésè, ìndì rú ni tá «Gìká làtí ì».^d ¹² Dì mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Sǐràkúsà dhi na gò, mà dré adrézó kònàle kítú na. ¹³ Gò mà dré ngàzo lavúlé bvò nda làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Règǐyò dhi na. Kítú bvóá dhi sè dhi, lyǎ dré kidhózó adrélé avílé tàbhu lésè gò, kítú ni na sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Pòtǐyólì dhi na. ¹⁴ Kònàle dhi, mà dré móndí ka'ìbhá àruka ki kisúzó gò, ì dré àma ki zìzo adrélé àyi véna pòsò àlo. Dì àmvolásà dhi, mà dré ngàzo lǐle Rómà na. ¹⁵ Mòndyá ka'ìbhá Rómà na dhi ì yi tá tàle dhi, àma tá làtí 'á. Dì àyi ki àruka ì dré alǐzo àma ki drì letè ngá lagǐrà kàdrì Àpǐyò àdhya na. Àruka ni ì dré alǐzo àma ki kisú bhàandre rú zìle «Kùmú ki dzó na dhi ì» dhi na. Pólò kònò àyi nda ì títí dre dhi, dré àwoyà tàzo Gìká dré gò, togó tsìzo. ¹⁶ Mǎ kòtsa Rómà na dre dhi, à dré dzó fèzo Pólò dré adrézó lána kalóma. À bhà tá ngbà 'í sòdá àlo adrélé akódhi ni líkí dhi kòdhya.

Pólò longó Gìká ni kúlí Rómà na

¹⁷ Kítú na àmvolésè dhi, Pólò dré Yúdà ànzì Rómà le dhi ki drì kobhá ki azízó alǐle í vélé. Àyi nda ì kòkimó ru dre dhi, akódhi dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, à ru tá ma Yèrúsalmà na áma fèzo Rómà ì drǐgá, tágba má dré tá tà àlo 'òzo kònzi àma ki súrú rú yà, kó ngalè àma ki tábhí ki labhi rú yà dhi ko dhi. ¹⁸ Rómà ki kàdrì ì kòlizí ma dre dhi, ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó má vélé ko gò, ì dré adrézó áma le tayílé. ¹⁹ Dì, Yúdà ànzì kònàle dhi ì dré tá tà nda ni gàzo dhi, lè tá má kòlizí à kòmùró ma Kàyìsàrà dré tàbvó tàle be dhi bvó. Tágba dré adrézó kònini dhi, ma mána tà àlo adrézó áma tàndì ni súrú asíkì ásà dhi àko. ²⁰ Dì ásà dhi, má azí tá àmi nòle, mà kòtáro tà àmi ìbe. À 'í ma nyìrì sè

^d28:11 «Gìká làtí» kòni ì tá Gíríkì ki gìká rì ì dré tá adrézó mì bha àyi véna adrézó lǐle bwátù sè yǐandre mǐsè dhi 'í.

kònini, tà Ìsèrélè ànzì ì dré adrézó mì bha ásà dhi ni tà sè.»

²¹ Dì Yúdà ànzì nda ì dré logózóá drá dhi: «Mà kisú wárágà àlo ámi tà dri Yùdáyà lésè dhi ko. Kòdhi íbe dhi, àma ki adrúpi angábhá kònalésè dhi ki àlo tà tà kònzi àlo mí rú yà, kó ngalè tà kònzi àlo dhya àzya dré tàle mí rú yà dhi ko.

²² Dì, mà adré àmakya tà mí dré adrélé kisùle dhi ki le yile mí tí. Tàko ko, mà ni tàle dhi, mónnyá àrà tíí ì 'ásè dhi ì adré tà ta kònzi Gìká ni láti mí dré adrélé longólé kòdhi rú dhi be.»

²³ Dì ì dré kítú bhàzo kítswázó gòle ru kisú Pólò be. Kítú nda kàtsá dre dhi, ì dré atsázó véle zyandre ró wáláká ni ni lavú, àrà Pólò dré tá adrézó adrélé dhi 'á. Dì kídholé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, Pólò dré Gìká ni Òpì ni tà longózó, àndu ni ni ngìzo àyi dré, adrézó àyi ki togó asé Yésu ni ka'ì tà tisìle Mósè ni tátrítrí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù ì 'ásè dhi ì sè. ²⁴ Gò àyi ki àruka ì dré tà dré tàle nda ki ka'izo. Dì, àruka ni ì ka'ì tá àyikya ko. ²⁵ Ì dré tá adrérà'a tà kayí àyi kòfalésè, adrézó 'òle ayílé dhi 'á dhi, Pólò dré kúlí kòni ki tàzo àyi dré: «Tírí Lólo longó tá tà kyá àmi ki tábhí ì dré pròfétà Èsáyà tí, ²⁶ tàzoá dhi:

«Mí ì taa mónnyá kòdhi ì dré dhi:

Mì ni adré tà yi 'í,

dì, mì kítswá tà mì dré adrélé yile nda ki àndu ni tàdzí ko.

Mì ni adré ngá no 'í,

dì, mì kítswá ngá mì dré adrélé nòle nda ki atógyà tàdzí ko.

²⁷ Tàko ko, mónnyá kòdhi ki togó andírì dre.

Ì tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki mì dròzo dròdrò.

Ì kò'o tá kònini ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki mì sè,

adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki togó na,

ì dré àyi ki togó adzázó má véle gò,

má dré àyi ki tidrízó.»^e»

²⁸ Pólò gò taa dhi: «Adré dì lèá dhi, mì kòni dóro tàle dhi, Gìká mù kúlí adrézó móndí ki tidrì dhi mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. Ì ni àyikya kúlí nda ni yi!»

^e28:27 À kònò Èsáyà 6:9-10.

[²⁹f]

³⁰ Dì Pólò adré tá adrélé dzó í dré làfa fèzo adrézó lána dhi na kóná rì. Adré tá móndyá tíí adrébhá tá alìle í vélé dhi kǐ ka'ì dòle togó dóro sè. ³¹ Adré tá Gìká ni Òpì ni tà longó, adrézó Mírì Yésu Krísto ni tà tadhá mómí í dré tirì àko. Dì dhya àlo logá tá akódhi ko.

^f**28:29** Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi í léna dhi, à adré kúlí kòni kǐ kisú kònwa ko: [Pólò kòtà kúlí nda í dre dhi, Yúdà ànzì nda ì dré ngàzo lile tà kayíbe àyi kòfalésè tà tándi ró.]